

# Agenda AZC

Onderzoek naar de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek  
tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid in Nederland



**Masterscriptie bestuur en beleid**

**Ernst Verschuren**

**5748313**

**9 december 2017**

**Universiteit Utrecht**

**Eerste lezer: W.J.M. de Ruiter  
Tweede lezer: dr. T. Schillemans**



**Universiteit Utrecht**

## Voorwoord

Mijn scriptie is af. Ik kijk met gemengde gevoelens terug op de afgelopen periode. Uiteraard blij met de afronding, maar teleurgesteld over het proces. Het verliep buitengewoon stroef en langzaam. Het voelde als een lange reis waarbij ik op bepaalde momenten compleet de weg kwijt was. Ik heb er geen verklaring voor. Misschien was het pech of een gebrek aan vaardigheden en motivatie. Uiteindelijk maakt het niet uit. Een scriptie is een horde die elke student moet nemen. Dat is mij gelukt en nu ga ik op naar de volgende uitdaging.

Met deze scriptie sluit ik een hele lange periode af. Een reis die ik al vanaf de middelbare school volg, komt tot een eind. Die reis legde ik niet alleen af. Ik wil daarom een aantal mensen en organisaties bedanken. Allereerst mijn ouders die mij altijd steunen en alle vrijheid geven om te doen wat ik wil. Het Jeroen Bosch College dat mij de kans gaf om na de havo ook mijn vwo-diploma te halen. Tilburg University en de Universiteit Utrecht voor het uitstekende onderwijs. In mijn werk haal ik dagelijks profijt uit mijn opleiding.

Hoewel ik het contact met beide personen ben verloren, wil ik ook Annelou Veen en Noeri van den Berg noemen. In de beginmaanden van het proces hebben zij een belangrijke bijdrage geleverd aan de terugkoppelsessies.

In het bijzonder wil ik Minou de Rooter bedanken voor haar toegewijde begeleiding en commentaar. Zij moet af en toe met verbazing naar het proces hebben gekeken.

Ernst Verschuren

's-Hertogenbosch, 14 december 2017

# Inhoud

## Voorwoord

<b>1. Aanleiding</b> .....	<b>5</b>
<b>2. Probleemstelling</b> .....	<b>8</b>
2.1 Doelstelling .....	8
2.2 Vraagstelling .....	8
2.3 Deelvragen .....	8
2.4 Relevantie.....	8
2.4.1 Maatschappelijke relevantie .....	8
2.4.2 Wetenschappelijke relevantie .....	10
<b>3. Theoretisch kader</b> .....	<b>12</b>
3.1 Van agendasetting naar agenda-building .....	12
3.1.1 Agendasetting .....	12
3.1.2 Agenda-building .....	13
3.1.3 First-level.....	14
3.1.4 Second-level .....	16
3.2 Agenda's .....	18
3.2.1 Media agenda.....	18
3.2.2 Politieke agenda.....	19
3.3 Trigger events.....	20
3.4 Context, verwachtingen en relatie tussen concepten .....	21
3.4.1 Invloed context en verwachtingen .....	21
3.4.2 Relatie tussen verschillende concepten .....	23
<b>4. Methode en technieken</b> .....	<b>25</b>
4.1 Kwalitatief onderzoek .....	25
4.2 Meervoudige casusstudie .....	26
4.3 Casusselectie .....	27
4.4 Dataverzameling.....	28
4.4.1 Verzamelingsperiode per casus .....	29
4.4.2 Selectiemethode kranten en politieke uitspraken.....	29
4.5 Data-analyse en process tracing .....	31
4.6 Validiteit en betrouwbaarheid .....	32
4.6.1 Validiteit .....	32
4.6.2 Betrouwbaarheid.....	33
<b>5. Resultaten casus Steenbergen</b> .....	<b>35</b>
5.1 Casusbeschrijving.....	35
5.2 Aandachtscyclus.....	36
5.3 Verhaallijn in drie fases.....	37
5.3.1 Beginfase 21-10 -2015 tot en met 23-10-2015 .....	37

5.3.2 Piekfase 24-10-2015 tot en met 25-10-2015 .....	38
5.3.3 Eindfase 26-10-2015 tot en met 19-01-2016.....	39
5.4 Analyse verhaallijn.....	41
5.4.1 First-level agenda-building: analyse artikelen en politici.....	41
5.4.2 Second-level agenda-building: analyse substantieve frames.....	42
5.5 Conclusie.....	43
<b>6. Resultaten casus Geldermalsen.....</b>	<b>46</b>
6.1 Casusbeschrijving.....	46
6.2 Aandachtscyclus.....	47
6.3 Verhaallijn per fase .....	48
6.3.1 Beginfase 12 december 2015 tot 17 december 2015 .....	48
6.3.2 Piekfase 18 december 2015 tot en met 22 december 2015.....	50
6.3.3 Eindfase 23 december 2015 tot en met 15 februari 2016 .....	51
6.4 Analyse verhaallijn.....	52
6.4.1 First-level agenda-building.....	52
6.4.2 Second-level agenda-building .....	54
6.5 Conclusie.....	54
<b>7. Resultaten casus Heesch .....</b>	<b>56</b>
7.1 Casusbeschrijving.....	56
7.2 Aandachtscyclus.....	57
7.3 Verhaallijn per fase .....	57
7.3.1 Beginfase 14 januari tot en met 19 januari .....	57
7.3.2 Piekfase 20 januari tot en met 23 januari.....	59
7.3.3 Eindfase 24 januari tot en met 11 februari.....	60
7.4 Analyse verhaallijn.....	61
7.4.1 First-level agenda-building: analyse artikelen en politici.....	61
7.4.2 Second-level agenda-building: analyse substantieve frames.....	62
7.5 Conclusie.....	63
<b>8. Conclusie en discussie .....</b>	<b>65</b>
8.1 Conclusie.....	65
8.1.1 Patronen in casussen.....	65
8.1.2 Betekenis patronen .....	66
8.2 Waarde van dit onderzoek.....	67
8.3 Reflectie en suggesties .....	68
<b>9. Literatuur.....</b>	<b>70</b>
<b>Bijlage.....</b>	<b>86</b>

## 1. Aanleiding

Op woensdag 15 december 2015 verloopt een normaal gesproken rustige raadsvergadering in Geldermalsen uit op aanzienlijke rellen (NOS, 2015). De gemeente overweegt om 1500 asielzoekers onderdak te bieden in het dorp met 11.000 inwoners. Een aantal inwoners is het niet eens met het plan en vindt dat de groep te groot is voor een dorp als Geldermalsen. De gemeenteraad merkt dat er onder de bevolking weerstand is en besluit om een inspraakavond te houden waar zestig inwoners hun mening mogen geven.

Op wat spandoeken na is er overdag geen sprake van zware protestacties. De gemeente verwacht ook geen rellen, maar zet wel beveiliging in naar aanleiding van incidenten in andere steden. Tijdens de raadsvergadering komen er steeds meer mensen naar het stadhuis om te protesteren en wordt de sfeer grimmiger. Betogers proberen de afgesloten raadszaal binnen te dringen. Ze forceren hekken en bekogelen de politie met stenen. De politie ervaart de protesten als zeer dreigend en is genoodzaakt om de raadszaal te ontruimen en buiten waarschuwingsschoten te lossen. Uiteindelijk krijgt de politie alles onder controle en arresteert men veertien mensen.

De media zijn volop aanwezig in Geldermalsen. Het Algemeen Dagblad (17-12-2015) en de Telegraaf zetten de toon door de rellen een 'veldslag' te noemen en beschrijven een 'chaotische situatie'. In diezelfde kranten reageren politici zoals Klaas Dijkhof afwijzend op de rellen en worden er volgens hem 'grenzen overschreden'. Politici lijken op de media te reageren door de rellen net iets later op de agenda van de Tweede Kamer te zetten. Ook tijdens het debat spreekt men van een 'aanval' en reageren de Kamerleden afwijzend.

Het incident in Geldermalsen is slechts één van de vele rondom het asielbeleid van gemeenten en de Rijksoverheid. In Steenbergen, Oranje, Rotterdam, Wormerland, Utrecht en Heesch zijn ook protesten en incidenten naar aanleiding van het asielbeleid. De incidenten hebben dezelfde kenmerken. Elk incident leidt weer tot aanzienlijke media-aandacht en politieke reacties. In korte tijd wordt een nieuw probleem op de agenda gezet van de media en politici. In die periode verwerken de media veel informatie en debatteren politici over de gebeurtenissen. Zowel de media als politici proberen in deze incidenten het verhaal vorm te geven. De discussie rondom asielzoekers krijgt door deze incidenten steeds weer een nieuw impuls.

In zowel Geldermalsen, Steenbergen als Heesch leiden de incidenten tot een beleidsverandering. De bestuurders van de drie gemeenten staan in eerste instantie open voor de komst van een asielzoekerscentrum, maar na de rellen verdwijnen alle plannen in de

prullenbak. De asielzoekerscentra komen er niet. Op landelijk niveau verandert het asielbeleid tijdens de periode vol incidenten. De Nederlandse regering doorbreekt verschillende asieltaboes: vluchtelingen moeten buiten Europa asiel aanvragen, gezinshereniging duurt langer en asielzoekers krijgen geen voorrang meer bij het zoeken naar een huurwoning (Trouw, 05-01-2016).

Logischerwijs krijgt het asielbeleid na dit soort incidenten veel aandacht van beleidsmakers en onderzoekers. Het Sociaal Cultureel Planbureau (2016) meldt bijvoorbeeld dat immigratie en integratie een van de grootste zorgen zijn van de Nederlandse bevolking. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2015) waarschuwt vervolgens voor een onderklasse van asielzoekers. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de effecten van kleine of grootschalige opvang (Trouw, 2016). Deze onderzoeken gaan vooral inhoudelijk in op het asielbeleid in Nederland. Er is veel minder aandacht voor de reden waarom het asielbeleid zo hoog op de politieke en media agenda staat. Agendavorming is juist de eerste stap naar beleidsverandering (Kingdon, 2010). Naast agendavorming is er weinig bekend over de onderliggende reden voor de toon van het debat. Politici wijzen vaak naar de media die problemen zouden uitvergrooten en te veel aandacht aan één onderwerp besteden. Aan de andere kant vragen de media politici juist vaak om een reactie. Het is niet duidelijk welke actor precies leidend is in het debat. Het is van belang om dit inzichtelijk te krijgen omdat actoren die de agenda bepalen een machtspositie hebben (Van Noije, 2007, p.6). Als de media de agenda van politici bepalen en ook het debat vormgeven, dan zegt dat iets over de kracht van de volksvertegenwoordiging en de media. Elchardus (2002) noemt dit de 'dramademocratie' waarbij de media een beeld scheppen die politici zonder discussie volgen. Als juist politici bepalen waar de media over berichten, dan zegt dat iets over de rol van de media als waakhond van de democratie (Bardoel, 2002, p.97). Als journalisten zich gemakkelijk laten beïnvloeden door politici dan verliest de democratie een controlerende macht.

De wederkerige relatie tussen de media- en politieke agenda staat bekend als 'agenda-building' (Lang & Lang, 1983). Agenda-building is een onderdeel van agendasetting, maar is pas relatief kort centraal komen te staan in de literatuur (Denham, 2010). Vanaf begin jaren tachtig zijn er verschillende onderzoeken gedaan naar de relatie tussen media en politici. Die relatie is niet in elke situatie gelijkwaardig. In een verkiezingsperiode is er een andere dynamiek dan tijdens 'normale' politieke tijden, waar de politiek meer agenda-buildingmacht heeft over de media agenda (Walgrave & Van Aelst, 2006). In een verkiezingsperiode is er veel informatie in korte tijd die de media moeten verwerken en is er een noodzaak om politici te volgen.

Agenda-building verloopt niet hetzelfde onder elke omstandigheid en is zeer afhankelijk van context (Parmelee, 2013; Van Aelst & Vliegthart, 2014).

Incidenten, zoals de rellen in Geldermalsen, hebben een eigen dynamiek die in bepaalde opzichten vergelijkbaar is met verkiezingen. Deze trigger events geven in korte tijd veel informatie vrij die politici en media vormgeven. Een bepaald probleem komt ineens op de agenda. Dit soort *events* kunnen leiden tot eventuele beleidsveranderingen (Kingdon, 2010; Baumgartner & Jones, 1993). Eerdere onderzoeken schenken echter weinig aandacht aan deze specifieke omstandigheden. De huidige literatuur richt zich vooral op verkiezingen en langere periodes. Dit onderzoek draagt bij aan de bestaande agenda-buildingliteratuur door incidenten op het gebied van asielbeleid centraal te stellen.

Boomgaarden en Vliegthart (2007) laten zien dat media-aandacht voor asielvraagstukken invloed heeft op de electorale steun van politieke partijen. Dit laat zien dat asielbeleid een belangrijk onderwerp is. Dekker en Scholten (2015, p.9) geven het kritieke belang van dit onderwerp als volgt weer:

*Vreemdelingenbeleid is typisch een beleidsveld dat vaak centraal staat in de media.... Beeldvorming rond het vreemdelingenbeleid maakt vaak gebruik van sprekende uitdrukkingen en metaforen en de media spreekt zelden met één stem. Bijvoorbeeld, een casus als de komst van asielzoekers kan in de media neergezet als bedreigende tsunami, maar kan ook neergezet worden als een menselijke tragedie met dramatiserende verhalen en beelden. Derhalve is een goed begrip van de dynamiek van beeldvorming in de media en de wijze waarop dit van invloed kan zijn op beleidsprocessen juist op dit beleidsterrein van groot belang.*

Door te kijken naar asielincidenten als trigger events draagt dit onderzoek bij aan de contextgevoeligheid van agenda-building en beschrijft het hoe de media en politiek zich in deze context tot elkaar verhouden.

## **2. Probleemstelling**

In dit onderzoek staat de agenda-buildingrelatie tussen politiek en media centraal. Deze relatie wordt in de context van trigger events op het gebied van asielbeleid onderzocht. Bij deze relatie is sprake van een kennisprobleem, waarbij dit onderzoek leidt tot meer inzicht (Van Thiel, 2010, p.20). Om dit inzicht te verkrijgen is een goed onderbouwde probleemstelling nodig (Van Thiel, 2010, p.22). Dit hoofdstuk beschrijft de doel- en vraagstelling en eindigt met een argumentatie van de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek.

### **2.1 Doelstelling**

De doelstelling van dit onderzoek *is om inzicht te krijgen in de agenda-buildingrelatie tussen de Nederlandse media- en politieke agenda tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid.*

### **2.2 Vraagstelling**

Uit de doelstelling kan de volgende vraagstelling worden afgeleid: *Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de Nederlandse media- en politieke agenda tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid?*

### **2.3 Deelvragen**

De deelvragen die voortvloeien uit de vraagstelling zijn:

- 1. Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de media- en politieke agenda bij de rellen in Steenbergen?*
- 2. Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de media- en politieke agenda bij de rellen in Geldermalsen?*
- 3. Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de media- en politieke agenda bij de rellen in Heesch?*

### **2.4 Relevantie**

#### *2.4.1 Maatschappelijke relevantie*

Dit onderzoek heeft een tweeledige maatschappelijke relevantie. Ten eerste de wederkerige relatie tussen de media en politiek. Beide actoren zijn met elkaar verbonden. De media controleren als de zogenaamde ‘waakhond van de democratie’ politici. Naast een controlerende rol hebben de media ook een agenderende rol (McCombs, 2002). De media



hebben de macht om een bepaald onderwerp hoog op de politieke en publieke agenda te zetten. Daarnaast heeft de politiek een agenderende rol op de media. Het is van belang om te weten hoe de twee actoren elkaars agenda proberen te bepalen. Als de politiek zich simpelweg laat leiden door de media, dan is er een behoorlijk democratisch gat (Van Noije, 2007). De andere kant van deze stelling weegt net zo zwaar. Als de media zich sterk door de politiek laten leiden dan verliest het democratisch systeem een belangrijk controlemechanisme. Politici hebben in dat geval een sterke machtspositie.

Vooraf bij het asielbeleid is het van belang om te weten welke actor de agenda bepaalt. Dit is het tweede argument voor de maatschappelijke waarde van dit onderzoek. Asielkwesties staan hoog op de publieke agenda, aangezien een groot gedeelte van de Nederlandse bevolking deze als een groot zorgpunt ziet (SCP, 2016). Eysink en Boot (2017, p.12) geven aan dat er sprake is van een *disconnect* tussen het beeld van het volk en de werkelijkheid. De zorgen van de bevolking over de instroom van asielzoekers stroken niet met de werkelijkheid. Een gebrek aan persoonlijke ervaringen kan de oorzaak zijn van deze disconnect. Persoonlijke ervaringen hebben een nuancerende invloed op de mening van het publiek (Meert, 2004, p.175). Als die ervaringen er niet zijn, zoekt het publiek volgens Meert (2004, p.175) juist informatie op bij externe bronnen, zoals de media en politici. Die hebben meestal een negatieve invloed op de publieke opinie (Meert, 2004, p.175). De gevolgen van een negatieve publieke opinie kunnen aanzienlijk zijn. Op verschillende plaatsen in Nederland leidde zelfs het kleinste gerucht over een eventuele komst van een asielzoekerscentrum tot grote maatschappelijke onrust. De periode van september 2015 tot en met april 2016 is volgens Eysink en Boot (2017, p.4) de 'hete' fase waarin er veel aandacht is van het politiek-publicitaire complex en zich een aantal incidenten voordoen die een reflectie lijken van de heersende zorgen. De maatschappelijke onrust in Nederland was groot en zowel de media als politiek speelden daarin een belangrijke rol. De rollen van beide actoren in agenda-building verdienen hiervoor nader onderzoek. Door een analyse van mediaberichten en politieke uitspraken maakt dit onderzoek deze rollen inzichtelijk. Het laat zien hoe de media en politici elkaars agenda proberen te bepalen. Daarmee kan dit onderzoek een aanzet zijn tot discussie over de rol van de media en de politiek in het asieldebat. Daarnaast laat dit onderzoek zien welke boodschappen beide actoren tijdens deze periode gebruiken. Als de media en politici daadwerkelijk een externe informatiebron (Meert, 2004, p.175) voor de bevolking zijn, dan geeft het ook inzicht in de beelden die de bevolking ophaalt bij deze actoren.

#### 2.4.2 Wetenschappelijke relevantie

De context van een situatie bepaalt het verloop van agenda-building (Van Noije, 2007; Parmelee, 2013; Van Aelst & Vliegthart, 2014). Juist die context is onderbelicht op het gebied van trigger events in Nederland. Veel onderzoeken richten zich op agenda-building tijdens verkiezingen omdat die condities vrij algemeen zijn en generaliseerbare resultaten opleveren (Van Noije, 2007). Daarop zijn wel uitzonderingen. Van Aelst en Vliegthart (2014) kijken bijvoorbeeld naar een algemene context en vergelijken alle mediaberichten en parlementaire vragen in een periode van vijftien jaar. Deze condities zijn echter niet te vergelijken met trigger events die een eigen context hebben. Waar verkiezingen bijvoorbeeld op een relatief vast moment plaatsvinden, ontstaan trigger events vrij plotseling. Media en politici moeten in een kort tijdsbestek reageren op bepaalde gebeurtenissen. Daarnaast richten trigger events zich op een specifiek onderwerp (Wimmer & Dominick, 2013, p.422) en maken ze beleidsveranderingen op dat onderwerp mogelijk (Lord & Hutchison, 2007, p.215). Eerdere onderzoeken laten zien dat politici tijdens verkiezingen actieve agenda-builders zijn (Roberts & McCombs, 1994; Brandenburg, 2002; Kioussis, Mitrook, Wu & Seltzer, 2006). Walgrave en Van Aelst (2006) laten verkiezingen buiten beschouwing en zien dat agenda-buildingsonderzoeken geen eenduidig beeld geven over hoe agenda-building verloopt. De context van een situatie stelt vast welke actor actief de agenda bepaalt. De combinatie van contextuele factoren hebben invloed op agenda-building. Juist de context van trigger events is onderbelicht. Om de agenda-building tijdens trigger events beter te begrijpen, richt dit onderzoek zich op vergelijkbare casussen met deze context. Door deze context aan de bestaande agenda-buildingliteratuur toe te voegen, wordt het duidelijker welke rollen politiek en media hebben. Dit onderzoek geeft daarmee de aanzet tot een verdere uitbreiding naar andere situaties waarin agenda-building plaatsvindt. Het is van belang om, gezien de contextgevoeligheid van agenda-building, meerdere situaties van agenda-building te onderzoeken. Uiteindelijk leidt deze gezamenlijke literatuur tot gedetailleerde kennis over agenda-building.

Naast de context is ook de methode van belang. Het merendeel van de agenda-buildingonderzoeken richt zich op één aspect van agenda-building, namelijk first-level óf second-level (Wirth, Matthes, Schemer, Wettstein, Friemel, Hänggli & Siegert, 2010). Daarnaast is veel onderzoek naar agenda-building vooral kwantitatief van aard (Parmelee, 2013). Dit doet tekort aan de complexiteit van agenda-building. Het gevaar van kwantitatief onderzoek is dat het niet diep op de inhoud ingaat en vooral de frequentie van bepaalde woorden meet (Parmelee, 2013). Bij het onderzoeken van één level ontstaat een incompleet beeld. Waar first-level gericht is op de vraag *waaraan* aandacht wordt besteed, is second-level agenda-

building gericht op de vraag *hoe* er over een bepaalde kwestie gedacht moet worden (Kiouisis et al., 2006; McCombs & Reynolds, 2009). Dit onderzoek gebruikt beide levels van agenda-building en hanteert een kwalitatieve methode. Dit geeft een completer beeld van de manier waarop agenda-building verloopt tijdens trigger events en hoe de politiek en media elkaars agenda bepalen. Hiermee levert dit onderzoek een bijdrage aan de bestaande agenda-building literatuur.

### 3. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk beschrijft de theoretische concepten die dit onderzoek vormgeven. Het theoretisch kader legt de basis voor het antwoord op de hoofdvraag. De eerste paragraaf legt de oorsprong en definitie van het begrip agenda-building uit. Paragraaf 3.2 beschrijft hoe de media en politieke agenda eruitzien. In paragraaf 3.3 volgt een toelichting van het begrip trigger event. Dit hoofdstuk sluit af met een paragraaf die de voorgaande paragrafen met elkaar verbindt en de verwachtingen van dit onderzoek beschrijft.

#### 3.1 Van agendasetting naar agenda-building

##### 3.1.1 Agendasetting

Het boek van Lipmann (1922) naar de invloed van media op het grote publiek was het begin van een breed onderzoeksveld. Volgens Lipmann (1922) bepalen de media het wereldbeeld van mensen en daarmee bepalen ze ook de publieke opinie. De eerste bevestiging van de hypothese van Lipman kwam in 1972 van McCombs en Shaw in hun *Chapel Hill Study*. Sindsdien volgden honderden empirische onderzoeken naar de rol van media in agendasetting (McCombs, 2004). Hoewel de agendasettingtheorie voortkomt uit de communicatiewetenschappen, groeide het ook in de politieke- en bestuurswetenschappen uit tot een van de dominante paradigma's (Van Aelst & Vliegthart, 2014, p.394).

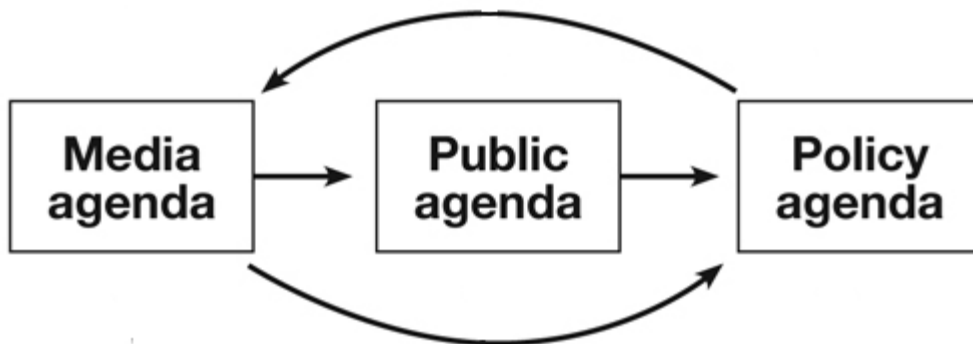
De traditionele agendasettingtheorie richt zich primair op de manier waarop de media onderwerpen aan het licht brengen bij het publiek (Strömbäck & Kioussis, 2011, p.62). De politieke- en bestuurswetenschappen plaatsen agendasetting in de context van de beleidscyclus en verklaren de gelimiteerde aandacht van beleidsmakers voor bepaalde politieke kwesties (Van Aelst & Vliegthart, 2014, p.394).

Voor de werken van Kingdon (2010) en Baumgartner en Jones (1993) zijn hierin leidinggevend. Volgens Kingdon (2010) komt een kwestie pas op de politieke agenda als drie stromen, namelijk probleem, alternatief en politiek-bestuurlijk, bij elkaar komen. Baumgartner en Jones (1993) verklaren beleidsveranderingen met behulp van de *Punctuated Equilibrium Theory*. Volgens deze theorie lijkt beleidsvorming een relatief stabiel proces en verandert beleid op een bepaald moment drastisch om vervolgens weer een periode te stabiliseren. Agendasetting is hierbij een middel voor bepaalde groepen om de aandacht voor bepaalde beleidsmaatregelen te minimaliseren of om juist het tegenovergestelde te bereiken (Baumgartner & Jones, 1993).

Zowel Kingdon (2010) als Baumgartner en Jones (1993) benoemen het belang van incidenten voor agendasetting. Een incident zorgt ervoor dat de aandacht voor een bepaalde kwestie toeneemt en in een korte periode hoog op de agenda staat (Baumgartner & Jones, 1993, p.10). Deze incidenten openen een *policy window* waarbij beleidsverandering mogelijk is (Kingdon, 2010). Als incidenten van belang zijn voor beleidsvorming dan moet er ook gekeken worden naar de manier waarop deze incidenten op de agenda komen.

### 3.1.2 Agenda-building

Het beïnvloeden van de politieke agenda direct of indirect via de publieke agenda door de media is de kern van agendasetting. In de jaren tachtig verschuift de wetenschappelijke aandacht naar een ander deel van agendasetting. Gandy (1982) roept in zijn onderzoek op om voorbij te gaan aan de bestaande agendasettingstructuur en ook te kijken naar de agenda van de media. Deze oproep zorgt voor een uitbreiding van de agendasettingtheorie naar *agenda-building* (Strömbäck & Kioussis, 2011, p.79). Agenda-building gaat uit van de agendasettingtheorie maar neemt een stap terug door ook te kijken naar de beïnvloeding van de media-agenda (Strömbäck & Kioussis, 2011, p.79). Een groot gedeelte van agenda-buildingonderzoeken kijken naar de wederzijdse relatie tussen beleidsmakers en media (Denham, 2010). Agenda-building is dus een continu proces dat verschilt van agendasetting. De media bepalen de publieke en politieke agenda, maar de media-agenda wordt ook door andere actoren bepaald.



Figuur 1: Agenda-buildingrelatie in context van agendasetting. Aangepast van Rogers en Dearing (1988).

Volgens Rogers en Dearing (1988) verschilt agenda-building van agendasetting omdat 'setting' gericht is op de invloed van media op het publiek en de politiek, terwijl 'building' een bredere context beschrijft. Agenda-building is een collectief proces met een wederkerige relatie tussen de media en het gehele politieke systeem (Franco, 2012). Het vormen van de agenda is geen eenzijdig proces. Bij agendasetting bepalen de media via de publieke agenda de politieke agenda. Agenda-building gaat een stap verder. De media en politieke actoren beïnvloeden

elkaar en proberen bepaalde onderwerpen op elkaars agenda te krijgen. Figuur 1 laat dit proces zien in de context van agendasetting.

Agenda-buildingonderzoeken hanteren verschillende termen en definities die leiden tot conceptuele inconsistenties (Kenamer, 1994, p.83; Denham, 2010). Denham (2010) vindt het belangrijk om terug te gaan naar de basis van agenda-building om meer duidelijkheid te creëren in verschillende onderzoeken. Dit onderzoek volgt de concepten zoals Denham (2010) die voorschrijft. Deze concepten zijn duidelijk gescheiden van de term agendasetting en beschrijven een ander proces. Het algemene concept van agenda-building kijkt naar de wederkerige relatie tussen politiek en media. Agenda-building is de beïnvloeding van de media-agenda door politici en de politiek agenda door de media.

Daarnaast benoemt Denham (2010) de twee wederkerige processen apart van elkaar. Denham (2010) roept op om de termen: *policy agenda-building*, *media agenda-building* te hanteren. Deze termen beschrijven de individuele processen binnen de wederkerige relatie van agenda-building. Figuur 2 laat deze relatie zien. Policy agenda-building betekent in dit onderzoek de invloed die politici uitoefenen op media. Media agenda-building betekent in dit onderzoek de invloed van de media op de politieke agenda.



Figuur 2: Media en policy agenda building. Aangepast van Rogers en Dearing (1988).

### 3.1.3 First-level

In de vorige paragrafen is het concept agenda-building beschreven en gedefinieerd. Deze definities geven nog geen duidelijke instrumenten voor het waarnemen van agenda-building. Agenda-building is sterk gekoppeld aan agendasetting. Onderzoekers analyseren agendasetting op twee niveaus, namelijk first-level en second-level (Kiouisis et al., 2006; Strömbäck & Kiouisis, 2011, p.80; Parmelee, 2013, p.2). Bij first-level agendasetting wordt de aandacht van een bepaalde kwestie op de media agenda vergeleken met de publieke agenda (Strömbäck & Kiouisis, 2011, pp. 79-80). Bepaalde kwesties, die in het nieuws komen, krijgen meer aandacht en komen hoger op de agenda van het publiek te staan. De media agenda bepaalt de publieke agenda, zoals in figuur 1.

Dit onderzoek kijkt naar de wederkerige relatie tussen media en politici. Policy- en media agenda-building vormen samen agenda-building. First-level agenda-building conceptualiseert het proces van aandacht als een wisselwerking tussen beleidsmakers, media en het publiek (Lang & Lang, 1981). First-level agenda-building kijkt simpel gezegd naar de manier waarop de media en politiek elkaars agenda bepalen (Kiouisis et al., p.267). Van Noije (2007) doet dit door te kijken naar de hoeveelheid aandacht die de politiek en media aan een bepaalde kwestie besteden. Via een inhoudsanalyse analyseert Van Noije (2007) parlementaire debatten en nieuwsberichten waarbij ‘aandacht’ geoperationaliseerd is als het aantal keer dat een sleutelwoord in de tekst voorkomt. Kiouisis et al. (2006) onderzoeken de agenda-buildingrelatie tussen de media en politici tijdens de gouverneursverkiezing in Florida. Dat onderzoek analyseert verschillende nieuwsberichten en documenten van politici op basis van een coderingsysteem. In dat onderzoek (Kiouisis et al., 2006) was een duidelijk effect te zien van politieke persberichten op de berichtgeving van de media.

De voorgaande onderzoeken hanteren een kwantitatieve methode. Ze meten de frequentie van een aantal woorden om aandacht waar te nemen. Parmelee (2013) gebruikt juist een kwalitatieve onderzoeksmethode en interviewt journalisten naar de waarde van politieke tweets voor agenda-building. In dit onderzoek kijkt Parmelee (2013) naar een directe aanleiding in plaats van het meten van een woordenfrequentie. Journalisten geven aan dat tweets een directe aanleiding zijn voor het schrijven van een artikel (Parmelee, 2013, p.9). Dit is een fundamenteel verschil met Kiouisis et al. (2006) en Van Noije (2007). De directe verbinding tussen een politieke uitspraak (in dit geval tweets) en het schrijven van een artikel staat bij Parmelee (2013) centraal. De politieke uitspraken dienen als *information subsidies*, waarbij actoren informatie beschikbaar stellen en naar de media sturen om bepaalde onderwerpen onder de aandacht te brengen (Strömbäck & Kiouisis, 2011). Deze information subsidies komen in verschillende vormen zoals interviews, tweets en persverklaringen (Smith, 2012, p. 390; Parmelee, 2013, p.3) en geven media een aanleiding om over een onderwerp te schrijven.

Dit onderzoek gebruikt een combinatie van de beschreven onderzoeken. De directe verbinding tussen media en politiek, zoals beschreven door Parmelee (2013), staat centraal. Er is sprake van *first-level policy agenda-building* als de media-agenda een artikel schrijft over een onderwerp naar directe aanleiding van politieke uitspraken. Parmelee (2013) kijkt alleen naar policy agenda-building, maar onderschrijft wel dat agenda-building een wederkerige relatie is tussen media en politiek. Voor *media agenda-building* gebruikt dit onderzoek een combinatie van Parmelee (2013) en Van Noije (2007). *First-level media agenda-building* vindt

plaats als politici in parlementaire debatten een onderwerp bespreken naar aanleiding van een mediabericht.

#### 3.1.4 *Second-level*

Second-level agenda-building is verbonden met framing. Verschillende onderzoekers zijn van mening dat beide concepten in principe hetzelfde zijn (Weaver, 2007), terwijl andere het juist als twee verschillende concepten zien (Scheufele en Tewksbury, 2007). Ondanks deze discussie bestaat er een vrij duidelijke consensus over de definitie van second-level agenda-building. Waar first-level gericht is op de vraag *waaraan* actoren aandacht besteden aan een kwestie, is second-level agenda-building gericht op de vraag *hoe* actoren over een bepaalde kwestie denken (Kiousis et al., 2006; McCombs & Reynolds, 2009). Hoe de media of politici een onderwerp presenteren of framen, bepaalt hoe de andere actor over een onderwerp denkt (McCombs, Shaw en Weaver, 2013).

Second-level agenda-building bestaat uit twee dimensies, namelijk een substantieve en affectieve (Kiousis et al., 2006, p.270; Parmelee, 2013, p.3; Reinemann, 2014, p. 255). De substantieve dimensie structureert de eigenschappen die bepaalde onderwerpen beschrijven (Johnson & Perlmutter, 2011, p.9). De affectieve dimensie analyseert de toon (positief, neutraal of negatief) van een bericht (Johnson & Perlmutter, 2011, p.9; Kiousis, Laskin & Kim, 2011, p.4). De affectieve dimensie is lastig vast te stellen. Er komt veel inschatting van de onderzoeker bij kijken. Kiousis et al. (2006, p.273) benadrukken dat het beoordelen van de toon van een document vooral gebaseerd wordt op de inschatting van de gemiddelde persoon. Een bericht is negatief als de tekst daadwerkelijk over negatieve gevolgen of gebeurtenissen spreekt. Een bericht is neutraal als er geen duidelijke toon uit het bericht komt (Kiousis et al., 2006).

Niet alle onderzoeken passen de twee dimensies toe. Dekker en Scholten (2015) kijken, in een onderzoek naar beeldvorming rondom vreemdelingenbeleid, alleen naar de substantieve dimensie. In dat onderzoek wordt de framingliteratuur uit de communicatie- en beleidswetenschappen aan elkaar gekoppeld door middel van media- en beleidsframes. Mediaframes beïnvloeden de publieke opinie en brengen mogelijk het electraat tot beweging (Chong & Druckman 2007). Schön & Rein (1994, p.146) zien beleidsframes als een manier om de complexe realiteit te interpreteren en structureren. Dekker en Scholten (2015, p.17) conceptualiseren frames als “structurende denkbeelden die het denken en handelen rond een beleidskwestie vormgeven door een zekere probleemdefinitie, causale verklaring, betrokken doelgroep en oplossingsstrategie aan de kwestie toe te dichten”.



Volgens Reinemann (2014, p.255) hanteren veel agenda-buildingonderzoeken zes eigenschappen/frames: conflict, *human interest*, probleemdefinities, verantwoordelijkheid, morele evaluatie en *consequence assessment frames*. Aan de hand van deze zes frames worden artikelen en uitspraken gecodeerd om te bepalen welke van deze zes frames dominant zijn. Kiousis et al. (2011, p.6) geven voor elke eigenschap een definitie waaraan een artikel of bepaald stuk tekst moet voldoen om in die categorie te worden geplaatst.

<b>Dekker en Scholten (2015)</b>	<b>D'Haenens en De Lange (2001)</b>	<b>Kiousis, Laskin en Kim (2011)</b>
<i>Human interestframe:</i> Individen of personen wordt onrecht aangedaan.	<i>Human interest frame:</i> Nadruk op de persoonlijke en emotionele aspecten van een probleem.	<i>Human interest frame</i> wordt gebruikt wanneer beschreven wordt dat kwesties direct de belangen van individuen of groepen raken.
<i>Bedreigingsframe:</i> Bepaalde groep of bepaald beleid vormt een bedreiging voor de samenleving.	<i>Conflict frame:</i> Nadruk op conflicten tussen individuen, groepen of organisaties.	<i>Conflict frame</i> als in het bericht beschreven wordt dat er confrontaties of discussies waren tussen bepaalde individuen of groepen.
<i>Bestuurlijk frame:</i> Goede afweging van opties, succesverhalen van eerder beleid.	<i>Responsibility frame:</i> De verantwoordelijkheid voor de oorzaak wordt bij een actor neergelegd.	<i>Verantwoordelijkheid frame</i> als wordt gezegd welke persoon of groep verantwoordelijk is voor een bepaald probleem of oplossing.
<i>Economisch frame:</i> Voorbeelden van partijen die verdienen aan immigratie.	<i>Economic consequences frame:</i> De economische gevolgen die een probleem heeft.	<i>Consequence assessment frame</i> wordt gehanteerd als bepaalde resultaten of gevolgen worden gelinkt aan een kwestie.
	<i>Morality frame:</i> Geeft een morele lading aan een probleem.	<i>Morele evaluatie</i> in boodschappen waarin een ethische of normatieve norm van goed of fout wordt beschreven.
		<i>Probleemdefinitie</i> wordt gebruikt als de oorzaak van een probleem of kwestie wordt benoemd.

Tabel 1: Overzicht gebruik frames in agenda-buildingonderzoeken.

Tabel 1 geeft een overzicht van de verschillende onderzoeken en frames met bijbehorende definities. Verschillende onderzoekers hanteren verschillende termen. Dekker en Scholten (2015) onderscheiden vier frames en zien dat human-interest frames vaak in asielzaken worden gebruikt en dat politici daar bestuurlijke frames tegenover zetten. D'Haenens en De Lange (2001) gebruiken een heel andere analysekader met vijf frames. Toch is er overlap te zien in de termen en definities. Elk onderzoek hanteert het human-interestframe. Het bedreigingsframe en de conflictframe hebben ongeveer dezelfde definitie in elk onderzoek. Het kader van Kiousis et al. (2011) is het meest uitgebreid en concreet. Het geeft zes frames met beschrijving voor analyse.

Om te bepalen hoe agendabuilding verloopt tijdens trigger events, is een analyse nodig van frames op second-level. De affectieve dimensie vereist, zoals beschreven, een inschatting. Dit maakt een objectieve analyse lastiger en wordt daarom achterwege gelaten. Daarnaast staan

crisissen en rellen centraal in dit onderzoek. Het lijkt aannemelijk dat hier vooral negatieve reacties en berichten uit voortkomen.

Dit onderzoek bouwt daarom voort op een combinatie van eerdere onderzoeken. Second-level agenda-building heeft hierbij één dimensie: substantief. Hiermee volgt dit onderzoek dezelfde lijn als Dekker en Scholten (2015) en D'Haenens en De Lange (2001). De frames staan centraal. Veel agenda-buildingonderzoeken hanteren de zes frames van Reinemann (2014, p.255). Kioussis et al. (2011) gebruiken dezelfde frames, maar geven ook een uitgebreide definitie. Dit onderzoek hanteert daarom de definitie van Kioussis et al. (2011). Dit kader heeft het meeste overlap met de andere onderzoeken en biedt meer frames voor analyse. Tabel 1 geeft een overzicht van deze definities. Dit onderzoek vergelijkt de frames die media en politiek hanteren en kijkt naar het ontstaan ervan.

## **3.2 Agenda's**

In dit onderzoek staan de agenda's van de politiek en de media centraal. Zonder een eenduidige definitie zijn deze begrippen zowel allesomvattend als beperkt. De volgende paragrafen definiëren beide agenda's.

### *3.2.1 Media agenda*

Er bestaat een redelijk wetenschappelijke consensus over welke data geschikt zijn om de media agenda te meten (Walgrave & Van Aelst, 2006, p.92; Van Noije, 2007, p.74). Bij het definiëren van de media agenda is er de keuze uit drie verschillende opties, namelijk krantenberichten, televisie- en internetnieuws. Geen van deze opties sluiten elkaar uit. Het is dus mogelijk om één nieuwsmedium te onderzoeken of alle opties mee te nemen. De meeste onderzoeken naar agenda-building en -setting gebruiken krantenberichten (Walgrave & Van Aelst, 2006, p.90; Van Noije, 2007, p.74). Deze keuze lijkt ouderwets gezien de groei van televisienieuws en digitale media. Oplages van kranten dalen de laatste twee decennia gestaag en lijken minder relevant als agenda-builders en -setters.

Ondanks deze dalende trend hebben de gedrukte media om twee redenen nog altijd een leidende rol in het medialandschap en de politiek. Ten eerste zijn de gedrukte media ook gedigitaliseerd en heeft elke krant een eigen website. Dit heeft ertoe geleid dat de gedrukte media (Telegraaf, Volkskrant, AD en NRC) tot de meest bezochte websites van Nederland zijn uitgegroeid (Medi DIRECTORY, 2014). De gedrukte media zijn dus ook digitaal aanwezig. De tweede en belangrijkste reden komt voort uit de agendasettingliteratuur. Kranten hebben een belangrijke rol als agendasetter voor andere media zoals televisiezenders (Golan, 2006;

McCombs & Min, 2006). Kranten bepalen vaak wat het nieuws is voor de televisiemedia en er is voor de dataverzameling geen groot verschil tussen beide actoren (Van Noije, 2007, p.74). Dit onderzoek kiest daarom voor krantenberichten van de Telegraaf, Volkskrant, AD en NRC voor de media agenda. Dit zijn de kranten met de grootste oplages in Nederland (Baroel & Wijfjes, 2015, p.90). Daarnaast heeft elke krant een eigen specifieke achtergrond (Dekker & Scholten, 2015, p.28). De Telegraaf en het AD behoren tot de zogeheten populaire kranten (Bakker & Scholten, 2011). Het Volkskrant en NRC Handelsblad staan bekend als kwaliteitskranten (Bakker & Scholten, 2011).

### *3.2.2 Politieke agenda*

In tegenstelling tot de media-agenda bestaat er over de politieke agenda geen wetenschappelijke consensus (Dearing & Rogers, 1996, p.18). Volgens Van Noije (2007, p.72) bestaat er niet één politieke agenda, maar bestaan er veel politieke actoren met verschillende agenda's. Politici zijn actief in verschillende bestuurslagen. Van lokaal niveau in het gemeentebestuur tot internationaal niveau in de Europese Unie. Daarnaast wordt het begrip agenda breed gedefinieerd. Een politicus die in de media over een onderwerp praat, heeft dat onderwerp op zijn agenda staan. Het uiteindelijke wetsvoorstel in het parlement is een beperkte definitie.

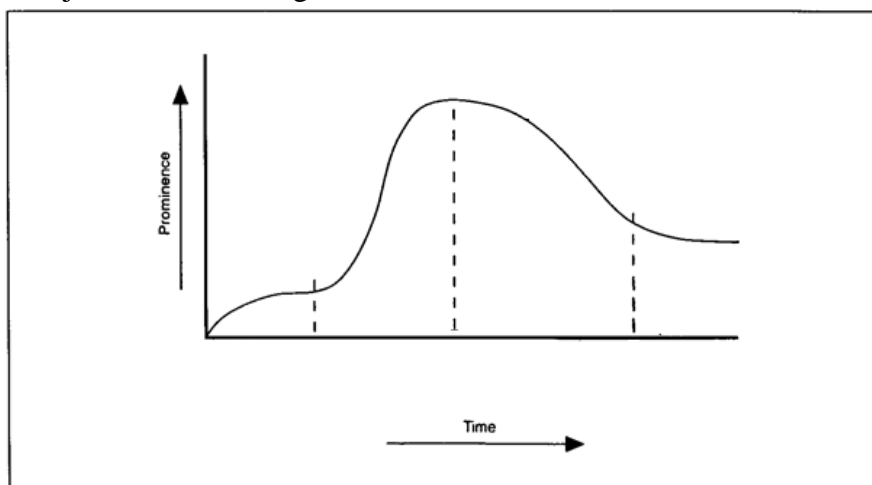
Het definiëren van de politieke agenda is een van de moeilijkste onderdelen voor agendaonderzoekers (Walgrave & Van Aelst, 2006, p.94). Kijken naar eerdere onderzoeken biedt een uitkomst. In een vergelijkend onderzoek beschrijven Walgrave en Van Aelst (2006, p.94-95) een spectrum met een symbolische agenda aan de ene kant en een substantiële agenda aan de andere kant. Onderzoeken met symbolische agenda's kijken naar retorische veranderingen zoals debatten. Bij de substantiële agenda zijn er tastbare wetgevende of administratieve consequenties. Een beperkte definitie met alleen daadwerkelijke beleidsverandering, maakt het onmogelijk om de impact van de media te meten (Walgrave & Van Aelst, 2006, p.95). Een te symbolische agenda, bijvoorbeeld alleen persberichten, is te triviaal omdat er geen enkele politieke consequenties zijn (Walgrave & Van Aelst, 2006, p.95).

De symbolische agenda kan te vrijblijvend zijn zeker als het over persconferenties, persberichten en speeches gaat (Van Noije, 2007, p.73). Daarmee volgt Van Noije (2007, p.73) de gedachtegang van Walgrave en Van Aelst (2006) en kiest daarom voor een middenweg. Parlementaire debatten zijn een belangrijk instrument van een democratie waar politici elkaar overtuigen, amenderen en moties voorstellen (Van Noije, 2007, p.73). Het parlement is een indicatie voor politieke actie.

Dit onderzoek zal deze middenweg volgen. De politieke agenda bestaat uit debatten in het Nederlandse parlement. Hierbij horen logischerwijs debatten in de Tweede Kamer, maar ook verwante politieke handelingen zoals moties, brieven en commissievergaderingen. Deze definitie past bij de wisselwerking tussen nationale media en politici zoals eerder beschreven. Dit onderzoek laat de lokale politieke agenda's bewust buiten beschouwing. Het asielbeleid is bij uitstek een landelijk politiek thema dat lokaal veel onrust kan veroorzaken (Prins, Cachet, Van der Linde, Tudjman & Bekkers, 2012). Daarnaast ligt het in lijn met de negentien onderzoeken die Walgrave en Van Aelst (2006) met elkaar vergelijken. De overgrote meerderheid van die onderzoeken neemt een parlement als uitgangspunt voor de politieke agenda.

### 3.3 Trigger events

Gebeurtenissen, zoals incidenten, zijn voor de media van belang en krijgen daardoor veel aandacht (Reinemann, 2014, p.155). Hetzelfde principe geldt eigenlijk ook voor beleidsmakers. Kingdon (2010) geeft aan dat 'focusing events' een *window of opportunity* kunnen openen die beleidsverandering mogelijk maken. McCarthy (2004, p.83) definieert focusing events als: 'key events that cause members of the public as well as elite decision makers to become aware of a potential policy failure'. In deze definitie draait het om bewustwording en beleidsfalen. Waar beleidswetenschappers vooral de term 'focusing event' hanteren, is de term 'trigger event' gebruikelijk in de communicatiewetenschappen. De verschillen tussen de twee termen zijn klein. Baumgartner en Jones (1993) gebruiken zelfs het woord *trigger* om focusing events te beschrijven. In de communicatiewetenschappen ligt de aandacht vooral bij de duur van een gebeurtenis.



Figuur 4: Issue attention cycle, aangepast van Downs (1972)

Downs (1972) beschrijft de *issue attention cycle* waarbij een gebeurtenis een vaste cyclus doorloopt en tijdens deze cyclus aandacht krijgt. Reinemann (2014, pp.158-163) bouwt voort op deze cyclus en ziet de trigger event als het begin van een verhoogde aandachtscyclus met drie fases. In de beginfase is er een trigger event waarin er groeiende aandacht is van de media en politici. Vervolgens komt er een discussiefase waarbij debat ontstaat en beleidsoplossingen worden voorgesteld. De cyclus eindigt met een post-probleemfase waar een dalende aandacht is te zien in de nieuwsbericht en bij politici (Reinemann, 2014, p.158). Figuur 4 laat de aandachtscyclus zien zoals Reinemann (2014) die beschrijft.

Focusing en trigger events sluiten elkaar dus niet uit, maar zijn een aanvulling op elkaar. Een focusing event geeft inhoudelijke invulling vanuit de beleidswetenschappen. Een focusing event is een plotselinge en schadelijke gebeurtenis die tegelijkertijd bij het publiek als politici bekend wordt en invloed heeft op het beleidsproces (Birkland, 2006, p.3). De uitleg van trigger events bakent deze inhoudelijke definitie verder af met een duidelijke cyclus. Een trigger event bestaat uit drie fases met verschillende aandachtsniveaus.

Dit onderzoek gebruikt de twee bovenstaande definities om trigger events te beschrijven. Een trigger event op het gebied van asielbeleid is een plotselinge gebeurtenis met drie fases waarbij in het begin de aandacht snel stijgt met vervolgens een periode van constante aandacht en discussie en eindigt met een daling in aandacht van media en politici.

### **3.4 Context, verwachtingen en relatie tussen concepten**

#### *3.4.1 Invloed context en verwachtingen*

Een van de onderdelen die dit onderzoek onderscheidt van eerdere onderzoeken, is de context: trigger events op het gebied van asielbeleid. Agenda-building is afhankelijk van de context (Van Noije, 2007; Parmelee, 2013; Van Aelst & Vliegenthart, 2014). Van Noije (2007, p.5) roept dan ook op om agenda-building te onderzoeken in verschillende omstandigheden. Context is echter een breed begrip met verschillende dimensies die moeilijk te definiëren zijn (Vowe & Henn, 2015, p.14) In haar onderzoek geeft Van Noije (2007, pp.5-7) invulling aan vier dimensies:

- *Tijd*: tijdsperiode waarin de casus plaatsvindt.
- *De omstandigheden*: zoals verkiezingen of crisis waarin informatie verspreid en verwerkt wordt.
- *Onderwerp*: waarover zijn actoren actief met agenda-building.
- *Controverse*: hoe gevoelig is het onderwerp voor debat.

Ook dit onderzoek vult deze vier dimensies in, maar met andere omstandigheden. De aandachtscyclus (Reineman, 2014) van trigger events bakent de tijdsdimensie af. De eerder beschreven fases bepalen de tijdsperiode van de casussen. De politieke omstandigheden bestaan in dit onderzoek uit de incidenten die invulling geven aan de trigger events. In elke casus zijn er rellen en protesten tegen de komst van een asielzoekerscentrum. Het onderwerp is in alle casussen hetzelfde, namelijk asielbeleid. De controverse over het onderwerp is groot. Zoals eerder gezegd, de komst van asielzoekerscentrum is een beladen onderwerp.

Deze contextuele factoren beïnvloeden de agenda-buildingrelatie, maar zijn niet eerder gezamenlijk onderzocht. Dat maakt het lastig om verwachtingen te beschrijven, maar het is wel mogelijk om naar nadere onderzoeken te kijken met vergelijkbare omstandigheden.

Trigger events ontstaan relatief plotseling en kenmerken zich door een relatief korte tijdsperiode waarin veel informatie naar buiten komt. Verkiezingen hebben een aantal vergelijkbare kenmerken: een korte periode met veel informatie. Onder deze omstandigheden hebben de media een onderschikkende rol wat betreft first-level agendabuilding (Roberts en McCombs, 1994; Brandenburg, 2002; Kioussis et al., 2006). Lancendorf en Lee (2010) laten zien dat er ook een omgekeerd effect mogelijk is waarbij de media de politieke actoren beïnvloeden.

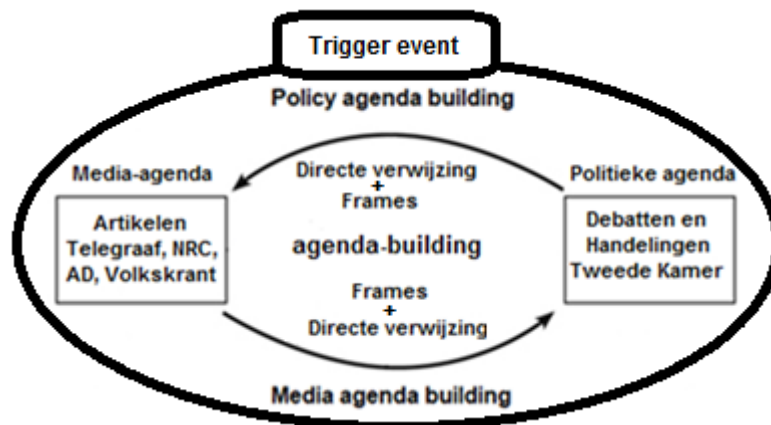
Als verkiezingen echter buiten beschouwing worden gelaten, zijn er andere resultaten te zien. In een groot vergelijkend onderzoek laten Walgrave en Van Aelst (2006) zien dat eerdere agenda-buildingsonderzoeken geen eenduidig beeld geven. Van de negentien onderzoeken waren er zeven die geen tot weinig invloed zagen van de media op de politiek, vier zagen een aanzienlijke invloed en acht zagen een sterke invloed. Volgens Van Noije (2007) is er juist een trend te zien waarbij de media geleidelijk aan een sterkere positie krijgen en steeds vaker bepalen wat er op de politieke agenda komt. Er is dus geen consensus over welke actor daadwerkelijk het beste erin slaagt om de agenda van de ander te bepalen.

Wat betreft second-level agenda-building zijn de resultaten duidelijker dan bij first-level. Volgens Wirth et al. (2010) is er tijdens een referendumcampagne sprake van een onderschikkende rol van de media bij second-level agenda-building. Volgens Tedesco (2001) namen de media tijdens de presidentiele voorverkiezingen in de Verenigde Staten veel frames over van de politiek. Kim, Xiang en Kioussis (2011) zagen gedeeltelijk bewijs voor de agenda-buildingmacht van de politiek. Bij second-level agenda-building is sprake van een *pumping mechanism* (Entman, 2003;2004) waarbij frames worden verspreid van de politieke elite naar

de media. Wat deze eerdere resultaten laten zien is dat de media bij het duiden van het nieuws, ofwel framen, zich vooral laten leiden door de politiek.

Gedurende korte tijdsperiodes waarbij veel informatie vrijkomt, is de politiek in eerdere onderzoeken succesvoller geweest in het bepalen van de media-agenda dan andersom. Zowel op first- als second-level. Het is te verwachten dat politieke actoren veel actievere agenda-builders zijn tijdens trigger events. De context heeft invloed op de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek (Van Noije, 2007). Hoewel trigger events ook een aantal kenmerken delen met verkiezingen, zijn het ook unieke momenten die een bepalende rol spelen in de agenda-buildingrelatie tussen politiek en media. De omstandigheden, het onderwerp en de controversen zijn uniek.

### 3.4.2 Relatie tussen verschillende concepten



Figuur 5: Verhoudingen concepten. Aangepast van Rogers en Dearing (1988)

De voorgaande paragrafen beschreven de verschillende concepten die dit onderzoek gebruikt. Deze concepten zijn met elkaar verbonden. Figuur 5 laat de verhouding tussen de verschillende concepten zien. Agendasetting is de basis waarbinnen agenda-building plaatsvindt. Agenda-building is de wederkerige relatie tussen politiek en media. Hiervoor gebruikt dit onderzoek de termen policy agenda-building en media agenda-building. De politieke agenda bestaat uit debatten en handelingen in de Tweede Kamer. Voor de media agenda kijkt dit onderzoek naar artikelen van de vier grootste landelijke kranten.

Dit onderzoek kijkt naar twee levels van agenda-building. First-level agenda-building kenmerkt zich door een directe relatie. Media schrijven een bepaald artikel vanwege politieke uitspraken en politici bespreken een onderwerp naar aanleiding van een mediabericht. Second-level agenda-building kijkt naar frames. Het gaat hierbij om het ontstaan van bepaalde frames en het vergelijken van beide agenda's.

De bovenstaande agenda-buildingrelatie gebeurt in de context van trigger events op het gebied van asielbeleid in Nederland. Deze context heeft, naar verwachting, een invloed op de rollen van de media en politiek. De kenmerken van trigger events op het gebied van asielbeleid bepalen de manier waarop agenda-building verloopt. De verwachting is dat de media bij zowel first- als second-level agenda-building vooral artikelen schrijven naar aanleiding van politieke uitspraken. Politici lijken, in lijn met de vorige paragraaf, actievere agenda-builders dan de media.



## 4. Methode en technieken

Dit hoofdstuk licht de methodologische keuzes toe. De eerste paragraaf beschrijft de keuze voor kwalitatief onderzoek in plaats van een kwantitatieve aanpak. De volgende twee paragrafen gaan in op de meervoudige casusstudie en casusselectie. In paragraaf 4.4 volgt een toelichting op de dataverzameling van dit onderzoek. Vervolgens komt de data-analyse door middel van *proces tracing* aan bod. De laatste paragraaf sluit het hoofdstuk af met een uitleg over de betrouwbaarheid en validiteit.

### 4.1 Kwalitatief onderzoek

Veel onderzoek naar agenda-building is vooral kwantitatief van aard (Parmelee, 2013). Het gevaar van kwantitatief onderzoek is dat het niet diep op de inhoud ingaat en vooral de frequentie van bepaalde woorden meet (Parmelee, 2013). Juist het gebruik van kwalitatief onderzoek breidt de agenda-buildingliteratuur uit. Dit onderzoek voegt kwalitatief onderzochte casussen toe aan de bestaande literatuur door mediaberichten en parlementaire debatten op inhoud te analyseren.

Volgens Jansen (2012, p.6-7) is het doel van kwalitatief onderzoek het begrijpen van actoren en “het oorspronkelijk ‘vreemde’ of problematische gedrag in zijn sociale en historische context te plaatsen, waardoor het voor de onderzoeker en zijn publiek rationeel wordt”. Het doel van dit onderzoek is juist het begrijpen van actoren (de media en politici) en hun gedrag (agenda-building) binnen een bepaalde context (trigger events op het gebied van asielbeleid). Daarbij past een kwalitatieve methode. Kwalitatief onderzoek is een ambachtelijk proces dat men uiteen kan rafelen en zichtbaar kan maken (Van Staa en De Boer, 2014, p.4). Volgens Van Staa en De Boer (2014, p.4-5) zijn hierin vier stappen belangrijk:

1. Het aandachtig lezen van de data.
2. Het analyseren van de data en het ordenen volgens een eerste indeling.
3. Het uitdiepen van de indeling en het nagaan van de onderlinge relaties.
4. Het vaststellen van de verhaallijn van de indeling, zo mogelijk in een visueel schema.

Ook dit onderzoek volgt deze stappen en zorgt ervoor dat die zichtbaar en herhaalbaar zijn. Alle artikelen en uitspraken zijn aandachtig gelezen. De dominante frames en directe verwijzingen zijn, met behulp van het eerder beschreven analysekader van Kioussis et al. (2011), geanalyseerd. In de resultaathoofdstukken zijn de onderlinge relaties van first- en second-level agenda-building nagegaan en is een verhaallijn beschreven op basis van de aandachtscyclus.

Het gebruik van kwalitatief onderzoek brengt ook nadelen met zich mee. Bij kwalitatief onderzoek vergelijken onderzoekers een klein aantal onderzoekseenheden vrij intensief (Boeije, 2016, p.19). Dit maakt het generaliseren van de onderzoeksresultaten en het bewijzen van een causale-relatie lastig (Easterby-Smith, Thorpe en Lowe, 1991, p.32; Baarda, 2014, p.38). Om dit te ondervangen zijn drie vergelijkbare casussen geanalyseerd en met elkaar vergeleken. Het vergelijken van meerdere homogene cases geeft de bevindingen een goede betrouwbaarheid en validiteit (Van Thiel, 2010). Dit onderzoek blijft ook weg van causale-relaties. De nadruk in dit onderzoek ligt niet in het bewijzen van een causale-relatie, maar in het begrijpen van de rollen van media en politiek binnen het agenda-buildingsproces. De uitkomsten van dit onderzoek blijven beperkt tot deze cases. Het geeft wel een mogelijke indicatie van de rollen van politiek en media binnen de context van trigger events.

#### **4.2 Meervoudige casusstudie**

Dit onderzoek kijkt naar de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek tijdens trigger events. Het doel is om inzichtelijk te maken welke rollen beide actoren innemen tijdens deze events. Dit onderzoek is op zoek naar patronen en onderzoekt actoren in een bepaalde context. Volgens Yin (2003) past de casusstudiemethode goed bij dit type onderzoek. Casusstudies geven onderzoekers de kans om complexe vraagstukken te beschrijven en verklaren (Baxter & Jack, 2008, p.544). Daarbij past de keuze voor een meervoudige casusstudie. De vergelijking van casussen is een belangrijk instrument van analyse (Collier, 1993; Bartlett & Vavrus, 2017). Meervoudige casusstudies analyseren en destilleren overeenkomsten, verschillen en patronen tussen twee of meer casussen met een gezamenlijke focus (Goodrick, 2014, p.1). Daarin ligt de toegevoegde waarde voor dit onderzoek. Door te kijken naar drie trigger events, worden de overeenkomsten en patronen blootgelegd in het agenda-buildingproces.

Volgens Alink (2006, p.66) kenmerkt de casusstudiemethode zich door het onderzoeken van een beperkt aantal casussen, maar brengt het ook nadelen met zich mee. Volgens De Graaf (2007, p.58) bestaat het gevaar van casus-contaminatie bij de selectie van cases met een relatief gelijkwaardige context. Casus-contaminatie houdt in dat casusstudies met elkaar verweven zijn en dat die voor een goede generalisatie onafhankelijk van elkaar horen te zijn (Rosenthal en 't Hart, 1994, p.142). Hierdoor loopt een onderzoeker het gevaar op verkeerde of oppervlakkige verklaringen (Alink, 2006, p.67). Ook dit onderzoek loopt dat risico. De drie casussen hebben een gelijkwaardige context. Het zijn drie trigger events die kort achter elkaar plaatsvinden,

waarbij de komst van een asielzoekerscentrum centraal staat. Dit onderzoek verkleint het risico op casus-contaminatie door het feit dat deze cases in verschillende gemeenten en op verschillende tijdstippen plaatsvinden. Het vergelijken van meerdere homogene casussen geeft de bevindingen een goede betrouwbaarheid en validiteit (Van Thiel, 2010).

### 4.3 Casusselectie

In de onderzoeksliteratuur is veel geschreven over de casusselectie binnen een meervoudige casusstudie. De eerste afbakening is de keuze voor het onderwerp (Bell, 2014, p.28-29). Volgens George en Bennet (2005, p.76) baseert een onderzoeker zijn keuze op basis van een onderzoekspuzzel, waarbij een bepaald fenomeen wordt verklaard. Geddes (2005) zegt dat ook persoonlijke fascinaties leidend zijn bij de keuze voor een onderwerp. Eigenlijk geldt voor dit onderzoek beide stellingen.

In eerste instantie was, bij de verkenning voor dit onderzoek, de fascinatie voor media, politiek en agendasetting de leidende factor. Deze fascinatie ging over naar een onderzoekspuzzel of een zogenaamd ‘gat’ in de literatuur. Agenda-building is context gebonden en vooral onderzocht tijdens verkiezingen (Van Noije, 2007). Andere contexten blijven onderbelicht. De verkenningsfase viel toevalligerwijs samen met de vluchtelingen crisis in Nederland en Europa. In de zomer van 2015 tot april 2016 kwamen grote groepen vluchtelingen vanuit Syrië naar Europa. Deze periode staat bekend als de ‘hete fase’ (Eysink en Boot, 2017, p.4). Die toestroom leidde tot aanzienlijke opvangproblemen en weerstand bij de lokale bevolking. Tijdens deze periode waren er verschillende incidenten en protesten. Deze staan in dit onderzoek centraal.

Bij de keuze voor casussen loopt de onderzoeker het risico op *selection-bias*: het selectief kiezen van de casussen (Feringa, 2014, p.32). Om dit te ondervangen zijn de casussen geselecteerd op basis van drie selectiecriteria:

1. Er is sprake van protest of incident vanwege de komst van een asielzoekerscentrum.
2. Dit incident vindt plaats in de periode van juli 2015 tot en met april 2016.
3. Het incident is aan te merken als trigger event en verloopt via de fases van de aandachtscyclus.

Op basis van deze criteria kiest dit onderzoek voor de volgende casussen:

- Incident Geldermalsen op 15 december 2015: bij dit incident zijn protesten tegen de komst van een asielzoekerscentrum uitgelopen op rellen en heeft de politie ingegrepen.

- Incident Steenbergen op 21 oktober 2015: bij dit incident bespreekt de gemeente de komst van een asielzoekerscentrum met bewoners. Tijdens de bijeenkomst krijgen voorstanders te maken met spreekkoren. Tegenstanders beledigen een vrouw met intimiderende teksten.
- Incident Heesch op 18 januari 2016: in het dorp Heesch protesteerde men fel tegen de komst van een asielzoekerscentrum. Vooral de grootte en duur van het centrum waren voor een aantal inwoners een stap te ver. Er breken rellen uit en inwoners gooien met stenen en vuurwerk naar het gemeentehuis.

De keuze voor een casus vindt plaats door zowel praktische als theoretische overwegingen (Swanborn, 2010). Die overwegingen gelden ook voor dit onderzoek. Naast de bovenstaande drie casussen voldoen nog een aantal incidenten aan de criteria. Zowel het incident in het dorp Oranje (6 oktober 2015), als Rotterdam, Beverwaard (15 oktober 2015) voldoen. Meer dan drie casussen is vanwege tijdsoverwegingen niet haalbaar. Daarnaast is de tijdsperiode van de gekozen casussen langer. De casus Steenbergen vindt al in oktober plaats. Dit onderzoek wil juist een langere periode onderzoeken. De casus Oranje kwam naast de rellen ook in het nieuws vanwege het ‘aanrijdincident’ met staatssecretaris Dijkhof. Dit incident past niet bij de andere casussen, die vooral op rellen gericht zijn. Het aanrijdincident staat echter wel centraal in veel mediaberichten. Voor de casus Rotterdam, Beverwaard geldt een soortgelijke overweging. In die casus bleef het relatief rustig qua incident en aandacht van media en politiek.

#### 4.4 Dataverzameling

Om de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek te analyseren, gebruikt dit onderzoek naast theoretische kennis ook empirische data. De resultaten van de dataverzameling staan in tabel 2. Op basis van de onderzoeksvraag en het daaruit voortvloeiende theoretisch kader, staan twee empirische databronnen centraal:

1. Krantenberichten van Telegraaf, Algemeen Dagblad, Volkskrant en NRC Handelsblad (media agenda).
2. Politieke uitspraken in de Tweede Kamer tijdens debatten en in Kamerstukken en Kamervragen (politieke agenda).

Casus	Periode	Zoekopdracht LexisNexis	Zoekopdracht officielebekendmakingen.nl	Aantal relevante resultaten LexisNexis	Aantal relevante resultaten Overheid.nl	Totaal artikelen en uitspraken
-------	---------	----------------------------	--	---	--	--------------------------------------

Steenbergen	21-10-2015 t/m 19-01-2016	Steenbergen, rellen, protest, AZC, demonstratie, asielzoekers	Steenbergen, rellen, protest, AZC, demonstratie, asielzoekers	40	9	49
Geldermalsen	12-12-2015 t/m 15-02-2016	Geldermalsen, rellen, protest, AZC, demonstratie, asielzoekers	Geldermalsen, rellen, protest, AZC, demonstratie, asielzoekers	38	20	58
Heesch	14-01-2016 t/m 11-02-2016	Heesch, rellen, protest, AZC, demonstratie, asielzoekers	Heesch, rellen, protest, AZC, demonstratie, asielzoekers	22	14	36
<b>Totaal</b>				<b>100</b>	<b>43</b>	<b>143</b>

Tabel 2: Overzicht periodes, zoekopdrachten en resultaten per casus

#### 4.4.1 Verzamelingsperiode per casus

De informatie uit de twee databronnen is de basis voor de analyse van de drie casussen. Bij elke casus worden alle artikelen en politieke uitspraken voor een bepaalde periode verzameld. Paragraaf 4.3 legde de criteria voor casusselectie uit. Daarin staat de aandachtscyclus (Reineman, 2014) centraal. Deze aandachtscyclus bakent ook de periode voor dataverzameling per casus af. Elke casus is een trigger event die drie fases doorloopt:

1. Beginfase: eerste moment waarop de casus op de media of politieke agenda komt en waarbij de aandacht groeit.
2. Piekfase: periode van constante verhoogde aandacht, waarbij op beide agenda's veel aandacht is voor de casus.
3. Eindfase: dalende aandacht en uiteindelijk verdwijnt het onderwerp van de agenda's.

Deze fases bepalen de tijdsduur van elke casus en de periode waarin de data worden verzameld. In tabel 2 staat een overzicht van de periodes per casus. In de casushoofdstukken staat een uitgebreide uitleg van de aandachtscyclus per fase. Het uitgangspunt voor de beginfase van elke casus was het moment van de incidenten. Vier weken voor die datum is gezocht naar artikelen en uitspraken in LexisNexis en via de officiële bekendmakingen.nl. Het eerste artikel of de eerste politieke uitspraak is het startpunt voor de beginfase. Vanaf die datum is vervolgens per week naar zoekresultaten gekeken. Bij geleidelijke daling in aandacht is doorgezocht tot het moment dat er geen aandacht meer is van zowel de politieke als media agenda. Dat moment is het einde van de aandachtscyclus. Eventuele aandacht op latere momenten is niet meegenomen omdat die buiten de definitie van trigger event valt.

#### 4.4.2 Selectiemethode kranten en politieke uitspraken

Dit onderzoek maakt gebruik van twee databases als bron voor de dataverzameling: LexisNexis en officiële bekendmakingen.nl. LexisNexis is een grote database voor onder andere

krantenartikelen. Met deze database is het vrij eenvoudig om gericht te zoeken naar de juiste artikelen per casus. Per casus zijn de volgende stappen ondernomen:

1. Invullen periode
2. Selecteren van kranten (Telegraaf, AD, NRC, Volkskrant)
3. Invullen van zoektermen

Bij elke casus zijn vrijwel dezelfde zoektermen gebruikt. Tabel 2 geeft een overzicht van deze termen en de zoekresultaten per casus. De uiteindelijke zoekresultaten leverden een aanzienlijk aantal artikelen op. De zoekresultaten van LexisNexis zijn vervolgens handmatig gecontroleerd op relevantie, toegevoegde waarde en dubbele artikelen. Een aantal artikelen had weinig of geen relevantie met de desbetreffende casus. Het betreft hier artikelen die bijvoorbeeld wel over Geldermalsen gingen, maar niet over de protesten of het asielzoekerscentrum. Daarnaast zijn een aantal resultaten te klein om als artikel te bestempelen. Voorbeelden hiervan zijn afbeeldingen met onderschrift of korte aankondigingen. Er zijn een aantal artikelen, zoals columns, waarbij de auteur de rellen wel noemt, maar er verder niet over schrijft. Het is van belang dat de auteur minstens duiding geeft aan de casus en deze niet alleen benoemt.

Voor de politieke uitspraken geldt een vergelijkbare procedure als bij de krantenartikelen. Op [officielebekendmakingen.nl](http://officielebekendmakingen.nl) staan alle parlementaire documenten vanaf 1995. Deze database heeft minder zoekopties dan LexisNexis, maar biedt wel genoeg mogelijkheden om de benodigde data te verkrijgen. De zoekmachine van [officielebekendmakingen.nl](http://officielebekendmakingen.nl) zoekt naar alle zoektermen die men invult. Bij het invullen van bijvoorbeeld 'AZC' en 'Geldermalsen' kijkt de zoekmachine naar documenten waarin beide woorden voorkomen. Om deze reden zijn de volgende stappen meerdere keren genomen met verschillende combinaties van zoektermen:

1. Invullen zoektermen
2. Invullen periode
3. Parlementaire documenten kiezen
4. Aanvinken Tweede Kamer

In tabel 2 staan de verschillende zoektermen en resultaten. De zoekresultaten zijn wederom handmatig gecontroleerd en uitgesplitst. Een aantal documenten leverde de zoekmachine dubbel. Deze zijn uiteraard niet meegenomen. De zoekmachine zocht alleen naar hele verslagen en niet naar individuele uitspraken. Bij elk verslag is gekeken naar de politieke uitspraken die over de casus gingen. Deze uitspraken telden mee als zoekresultaat. De

debatverslagen zijn dus opgesplitst. Ook hierbij geldt dat een politicus daadwerkelijk duiding geeft aan de casus en deze niet alleen als voorbeeld noemt voor een andere uitspraak.

#### 4.5 Data-analyse en process tracing

De verzamelde data zijn zonder degelijke analyse nietszeggend. In dit onderzoek staat de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek centraal. Curtin (2000, p.19) zegt dat “*the broad scope of agenda-building requires tracing the evolution of an issue from its inception to its conclusion*”. Process tracing is hiervoor een passende onderzoeksmethode. Process tracing is een methode die veel bijdraagt aan het beschrijven en verklaren van politiek en sociale gebeurtenissen (Collier, 2011, p.823). Bij proces tracing moeten onderzoekers verschillende soorten documenten, historische processen, interviews en vergelijkbaar materiaal analyseren in een specifieke casus om een bepaalde theorie te bewijzen in die casus (George en Bennet, 2005). Proces tracing leent zich daarom voor dit onderzoek, waarbij agenda-building wordt geïdentificeerd door artikelen en parlementaire documenten te analyseren in een klein aantal casussen. Process tracing brengt de onderliggende sociale mechanismen in kaart en kijkt naar de oorzaken van een bepaalde uitkomst (Blatter en Haverland, 2012, p.80-81). Hierbij gebruikt dit onderzoek *configurational thinking* waarbij wordt aangenomen dat verschillende causale factoren de uitkomst van een sociaal proces bepalen (Blatter & Haverland, 2012, p.81). Met deze onderzoeksmethode wordt verklaard hoe agenda-building verloopt en welke rollen politici en media aannemen tijdens trigger events.

Volgens Blatter en Haveland (2012, pp.110-119) zijn er drie instrumenten belangrijk om process tracing binnen een casus mogelijk te maken: *comprehensive storylines*, *smoking-gun observations en confessions*. Dit onderzoek maakt gebruik van deze instrumenten. De comprehensive storyline geeft een verhaal die de belangrijkste momenten weergeeft (Blatter en Haveland, 2012, p.112). Aan de hand van de aandachtscyclus (Reineman, 2014) wordt in drie fases de verhaallijn beschreven met behulp van de artikelen en parlementaire documenten.

De verhaallijn is de basis voor de analyse op first- en secondlevel agenda-building. Smoking gun observatie en confessions spelen in deze analyse een aanzienlijke rol. Een smoking gun is volgens Blatter en Haveland (2012, p.115) een belangrijke observatie, verbonden aan andere observaties en gezamenlijk leiden deze tot een sterke causale claim. In dit onderzoek is een smoking gun: *een moment waarop het duidelijk is dat de media of politici elkaars agenda bepalen*. Uit de verhaallijn moet dus een moment naar voren komen waarop de actoren elkaars agenda bepalen. Bij first-level agenda-building is dit het moment waarop de

krant letterlijk een artikel schrijft vanwege een politicus en het moment waarop politici uitspraken doen vanwege een krantenartikel. Hierbij is een directe verwijzing van belang. Deze directe verwijzingen dienen als *confessions*. Deze confessions geven inzicht in de beweegredenen van een actor en versterken de smoking gunobservatie (Blatter en Haveland (2012, p.117). De analyse op second-level versterkt de smoking gunobservatie. Deze analyse gaat dieper in op de substantieve frames die actoren gebruiken. Deze analyse is kwalitatief. De inhoudsanalyse bepaalt welke substantieve frames de actoren hanteren. Deze inhoudsanalyse is deductief en gebaseerd op het onderzoek van Dekker en Scholten (2015). Het analysekader in dit onderzoek is van Kiouisis et al. (2011). Door middel van een vaste codeerinstructie zijn de teksten geanalyseerd en gekenmerkt. Een uitgebreid schema staat in bijlage 1. De substantieve frames van beide actoren worden met elkaar vergeleken en verbonden met de first-level agenda-building. Gekeken wordt of de andere actor ook deze frames bepaalt.

Samengevat komt het neer op een verhaallijn waarbij dit onderzoek kijkt of er een duidelijk moment van agenda-building waarneembaar is. Hierbij is het van belang dat één van de actoren direct verwijst naar de andere actor en ook de substantieve frame overneemt.

## **4.6 Validiteit en betrouwbaarheid**

### *4.6.1 Validiteit*

Validiteit kent twee hoofdvormen: interne en externe validiteit (Van Thiel, 2010, p.58). Interne validiteit geeft aan of een onderzoeker meet wat hij wil meten (Van Thiel, 2010) Dit onderzoek hanteert twee meetinstrumenten om te kijken naar de agenda-building tussen media en politiek. De meeste onderzoeken kijken naar één level van agenda-building (Wirth et al., 2010). Door gebruik te maken van twee meetinstrumenten geeft dit onderzoek een completer beeld van agenda-building tijdens trigger events.

De interne validiteit is afhankelijk van de operationalisatie van het theoretisch construct en het causale verband van de variabelen (Van Thiel, 2010, p.58). De operationalisatie moet eenduidig en uitsluitend zijn (Van Thiel, 2010, p.58). First-level agenda-building kijkt naar wat er op de agenda komt. Dit onderzoek meet dit proces door artikelen en politieke uitspraken te analyseren op directe verwijzingen. De gedachte hierachter is dat bij een directe verwijzing duidelijk te zien is dat een artikel wordt geschreven vanwege een politieke actor en een politieke uitspraak wordt gedaan naar aanleiding van een artikel. De directe verwijzing is eenduidig en uitsluitend. Het artikel of de uitspraak ontstaat bij de ene actor omdat de andere actor iets doet.

Bij second-level agenda-building staat framing centraal. Omdat actoren verschillende frames gebruiken, kijkt dit onderzoek op een hoger abstractieniveau naar de frames. Om een



eenduidige aanpak te waarborgen hanteert dit onderzoek een vast coderingsschema. Alle artikelen en uitspraken krijgen met het schema van Kiousis et al. (2011) een bepaalde substantieve frame. Meerdere onderzoeken gebruikten dit schema (Kiousis et al., 2011). Door deze vaste en eerder gebruikte schema te hanteren, waarborgt dit onderzoek de validiteit (Van Thiel, 2010, p.59).

Volgens Van Thiel (2010, p.59) betreft de externe validiteit de generaliseerbaarheid van het onderzoek, ofwel gelden de resultaten ook in een andere context. Bij een kwalitatief onderzoek met weinig casussen is het lastiger om de resultaten te generaliseren (Van Thiel, 2010, p.59) en ligt de meerwaarde in het verbeteren van de bestaande theorie (Van Thiel, 2010, p.106). Dat geldt ook voor dit onderzoek. In plaats van één casus vergelijkt dit onderzoek meerdere casussen. Dit vergroot de validiteit van het onderzoek (Van Thiel, 2010, p.106-107). Daarnaast blijft dit onderzoek weg van algemene generalisatie. De resultaten zijn gebonden aan de casussen, maar ontwikkelen wel de agenda-buildingliteratuur verder. Deze bijdrage staat bekend als theoretische generaliseerbaarheid (Yin 1994, p.31).

#### *4.6.2 Betrouwbaarheid*

Volgens Van Thiel (2010, p.57) is de betrouwbaarheid van een onderzoek afhankelijk van de manier waarop de onderzoeker variabelen meet. Hierbij zijn nauwkeurigheid en consistentie de twee belangrijkste onderdelen (Van Thiel, 2010, p.57). Voor betrouwbaarheid moeten de meetinstrumenten nauwkeurig de variabele meten (Van Thiel, 2010, p.57). Dit onderzoek meet agenda-building op twee niveaus tussen media en politiek. Door agenda-building te meten kijkt dit onderzoek naar de manier waarop deze twee actoren elkaars agenda-bepalen. Hiervoor wordt een kwalitatieve methode gehanteerd om de kranten en politieke uitspraken te analyseren. Volgens Van Thiel (2010, p.167) wordt kwalitatief onderzoek vaak als subjectief gezien en is het moeilijk om causaliteit te bewijzen. Er zijn echter ook een aantal maatregelen die een kwalitatief onderzoek kan nemen volgens Van Thiel (2010, pp.57-58, pp.167-169):

- Herhaalbaarheid garanderen waardoor andere onderzoekers dezelfde resultaten krijgen onder dezelfde omstandigheden.

- Het vastleggen van methodologische keuzes.

- Maak een representatieve keuze tussen casussen.

Dit onderzoek volgt deze aanwijzingen. Alle methodologische en theoretische keuzes zijn vastgelegd. De verzamelde data zijn met een vast schema gezocht en beschreven in paragraaf 4.4.2. Bij het volgen van hetzelfde proces met dezelfde zoektermen zijn dezelfde

zoekresultaten bij herhaling gegarandeerd. De theoretische keuzes zijn gebaseerd op eerdere onderzoeken naar agenda-building. Dit vergroot de interonderzoekerbetrouwbaarheid omdat deze onderzoekers ervaring hebben met agenda-buildingonderzoek en vergelijking mogelijk is (Van Thiel, p.58). Bij first-level agenda-building hanteert dit onderzoek een consequente definitie, waarbij een directe verwijzing nodig is om een artikel of uitspraak te kenmerken als first-level. Hierbij is herhaling goed mogelijk. Bij second-level agenda-building hanteert dit onderzoek het coderingsschema van Kiousis et al. (2011). Dit schema is in meerdere onderzoeken gebruikt (Kiousis et al., 2011). Dit vergroot de betrouwbaarheid tussen de verschillende agenda-building onderzoeken. Alle artikelen en uitspraken zijn via dit schema geanalyseerd en systematisch beschreven. In de bijlage staan de coderingschema's van alle data.

Zoals eerder beschreven, zijn de casussen gekozen op basis van een vast aantal criteria. Hierbij maakte dit onderzoek een keuze voor drie casussen en hield het rekening met tijd en plaats. Daarnaast vergroot het gebruik van meerdere casussen de betrouwbaarheid van een onderzoek (Van Thiel, 2010).

## 5. Resultaten casus Steenbergen

### 5.1 Casusbeschrijving

Op 21 oktober 2015 loopt een inspraakavond in de gemeente Steenbergen uit op een rumoerige avond. Steenbergen is een dorp met iets meer dan 23.000 inwoners (gemeente Steenbergen, 2017) in het westen van Brabant. Het college wil in eerste instantie 600 asielzoekers onderdak bieden op een leegstaand terrein naast een basisschool (NOS, 2016). Om draagvlak te creëren onder de bevolking organiseert de gemeente een inspraakavond. De avond wordt landelijk nieuws door sprekkoren en intimidatie (NOS, 2015; NRC, 2015).

Voor de inspraakavond vinden er meerdere incidenten plaats. Na het besluit van het college zijn er meerdere protesten. Eerst breekt een protest op internet los. Tegenstanders richten de Facebookpagina's 'Steenbergen in verzet', 'Geen azc in Stb' en 'Azc-alert Steenbergen' op (NOS, 2015). Vervolgens is er in de week voor de inspraakavond een conflict tussen voor- en tegenstanders (NRC, 2015). Tegenstanders gooien met eieren naar voorstanders en vernielen het huis van een raadslid. Daarnaast ontvangt burgemeester Vos (CDA) signalen over mogelijke verstoring van de inspraakavond (NRC, 2015). De harde kern van Feyenoord wil, volgens de politie, de avond bezoeken. Burgemeester Vos vreest rellen en stelt uiteindelijk een noodverordening in.

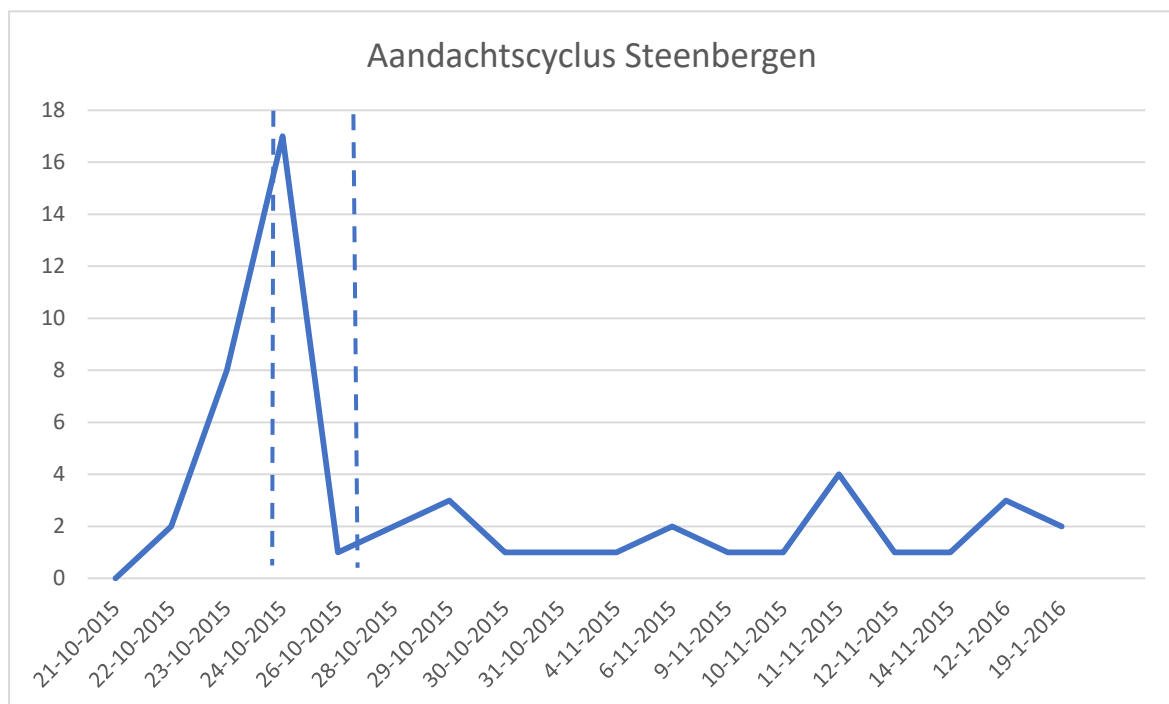
De inspraakavond gaat wel door. In een sporthal verzamelen zich honderden inwoners van Steenbergen om hun ongenoegen te uiten. De zaal zit vol met tegenstanders (NRC, 2015). De sprekers die tegen het asielzoekerscentrum zijn, worden met applaus ontvangen. De burgemeester wordt uitgejouwd. Eén van de tegenstanders noemt de voorstanders landverraders. De avond escaleert pas echt als Dasja Abresch spreekt (BN DeStem, 2016). Zij is voorstander, maar dat accepteren de andere bezoekers niet. Tijdens haar betoog ontstaan er sprekkoren zoals “daar moet een piemel in” en “azc weg ermee”. Steenbergen komt hiermee negatief in het nieuws. Landelijke media pikken het gelijk op. De gemeente verslikt zich in de opzet van de avond. In de media ontstaat een negatief beeld van Steenbergen en de voorstanders komen amper aan het woord.

De nasleep van de rellen is vrij kort. Het college past het voorstel aan (Omroep Brabant, 2015). In plaats van 600 asielzoekers op één locatie komen er 200 op meerdere locaties. Hiermee wil het college de tegenstanders tegemoetkomen en toch iets doen voor de asielzoekers. Uiteindelijk sneuvelt dit voorstel bij de raad. Van de 18 raadsleden stemmen 17 tegen het voorstel. Het college besluit om geen asielzoekers op te nemen.

## 5.2 Aandachtscyclus

De media en politieke agenda in Steenbergen volgen de cyclus in ongeveer drie maanden. Van 21 oktober tot 19 januari. Figuur 2 laat zien dat de aandachtscyclus in Steenbergen hetzelfde verloopt als de cyclus van Reineman (2014). De casus Steenbergen volgt dus het verloop van een trigger event. In de eerste week stijgt het aantal artikelen snel naar een hoogtepunt. Vanaf de tweede week vakt het aantal artikelen af en begint een daling. Halverwege week drie en vier is er sporadisch aandacht voor de bijeenkomst in Steenbergen.

De eerste fase van de cyclus loopt van 21 oktober 2015 tot en met 23 oktober. In die fase komt Steenbergen voor het eerst in het nieuws en pikken verschillende media het verhaal op. In die periode reageren politici op het verhaal, maar nog niet in een officieel debat. De tweede fase, het piekmoment, zit duidelijk op 24 oktober. Op dat moment is de aandacht het groots. Media en politici debatteren hevig over het incident van een paar dagen eerder. Daarna zet de daling in. Vanaf 26 oktober daalt de aandacht en begint een periode van sporadische aandacht. Dit is de derde en laatste fase van de cyclus.



Figuur 2: Aandachtscyclus in casus Steenbergen, artikelen en uitspraken per dag

De drie fases van de aandachtscyclus in Steenbergen zijn nu duidelijk. De volgende paragraaf beschrijft per fase hoe de discussie in de media en bij politici verloopt. Vervolgens wordt gekeken naar de overeenkomsten tussen de media en de politieke agenda op first- en second-level. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie van alle paragrafen.

### **5.3 Verhaallijn in drie fases**

#### *5.3.1 Beginfase 21-10 -2015 tot en met 23-10-2015*

De cyclus en discussie rondom Steenberg beginnen de dag na de ongeregelde heden in de sportzaal. In deze fase beschrijven de media in eerste instantie het conflict. De media brengen het verhaal onder de aandacht. Het verhaal gaat over ‘wat’ er is gebeurd en niet ‘waarom’. Reacties en discussies van politici komen in deze fase weinig voor.

Het Algemeen Dagblad (22-10-2015) en het NRC (22-10-2015) brengen het verhaal als eerste. Beide artikelen vinden dat de bijeenkomst onrustig is verlopen. Tegenstanders joelen voorstanders uit met woorden als ‘oprotten’ en ‘landverraders’ (AD, 22-10-2015). De burgemeester van Steenberg reageert gelijk. Burgemeester Vos geeft aan dat hij een noodverordening afkondigde. "De openbare orde is geen moment in gevaar geweest" volgens Vos (NRC, 22-10-2015). Hij legt de schuld vooral bij de ‘reltoeristen’. De burgemeester maakt hiermee duidelijk dat hij alles heeft gedaan om de problemen te voorkomen. Impliciet schuift de burgemeester de schuld van zich af, maar hij reageert wel op het verhaal van de krant.

Een dag later pikken alle media het verhaal op. Het onderwerp verandert. De kranten beschrijven nog steeds het verloop van de avond, maar kijken ook naar de oorzaak. De kranten nemen het verhaal van de ‘reltoeristen’ over van de burgemeester. Het AD (23-10-2015) en de Telegraaf (23-10-2015) schrijven erover met wederom de burgemeester in de hoofdrol. Nogmaals vertelt Vos het verhaal over reltoeristen. Burgemeester Aboutaleb van Rotterdam bevestigt het verhaal en ziet in zijn eigen gemeente ook geen goede afspiegeling van de bevolking (Telegraaf 23-10-2015).

Er zijn ook tegengeluiden te horen die niet het verhaal van de burgemeester volgen. In het AD (23-10-2015) legt hoogleraar Marcel Boogers de oorzaak bij de gemeente. De opzet van de bijeenkomst is verkeerd. Volgens Boogers “was het gewoon een protestbijeenkomst, gefinancierd met publiek geld”. Dit verhaal is compleet anders dan het verhaal van de burgemeester. Hoogleraar Peter Achterberg legt de schuld bij de Nederlandse politieke leiders (Volkskrant, 23-10-2015). Achterberg vindt dat politici zich laten leiden door onderbuikgevoelens. Het volk volgt de toon van de politiek.

De andere artikelen veroordelen de intimidatie door tegenstanders. Vooral burgers zijn verontwaardigd over de gang van zaken. Hiermee houdt de beginfase op. De volgende artikelen en uitspraken gebeuren in de piekfase van het trigger event.

Datum	Krant/ debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
22-10-2015	AD	Conflict	Bijeenkomst verloopt onrustig	Auteur	Openbare orde niet in gevaar geweest	Burgemeester
22-10-2015	NRC	Conflict	Bijeenkomst verloopt onrustig	Auteur	Openbare orde niet in gevaar geweest	Burgemeester
23-10-2015	TEL	Probleemdefinitie	Buitenstaanders zorgen voor problemen	Burgemeester steenberg en Rotterdam/ expert, debat leider	/	
23-10-2015	TEL	Probleemdefinitie	Buitenstaanders zorgen voor problemen	Burgemeester	/	/
23-10-2015	AD	Probleemdefinitie	Opzet bijeenkomst niet goed/ werkt tegenstander in de hand	Hoogleraar	Politici luisteren niet naar volk	burger
23-10-2015	AD	Morele evaluatie	Mensen zijn vooringenomen	Burger	/	/
23-10-2015	AD	Morele evaluatie	Intimidatie gaat te ver	Auteur/burger	/	/
23-10-2015	NRC	Morele evaluatie	Intimidatie gaat te ver	Auteur/burger	/	/
23-10-2015	VK	Conflict	Voorstander wordt bedreigd	Burger	Politici voeden gevoelens	Hoogleraar
23-10-2015	AD	Conflict	Voorstander wordt bedreigd	Burger	/	/

Tabel 1: frames beginfase

### 5.3.2 Piekfase 24-10-2015 tot en met 25-10-2015

In de piekfase bereikt de aandacht voor Steenberg een hoogtepunt. In deze fase schrijven alle kranten over de inspraakavond en reageren politici. In deze fase veranderen de artikelen van onderwerp. De kranten stellen vaker de schuldvraag en meer mensen veroordelen de relschoppers of politici.

In deze fase komt het verhaal van burgemeester Vos weer terug. Het woord ‘reltoeristen’ maakt plaats voor ‘buitenstaanders’. Het AD (24-10-2015) en de Volkskrant (24-10-2015) bevestigen het verhaal van de burgemeester. Constant Kusters, leider van de Nederlandse Volksunie (NVU), geeft toe dat leden van zijn organisatie afreizen naar inspraakavonden (AD, 24-10-2015). Ondanks deze bekentenis gaan de beschuldigingen in de andere artikelen alle kanten op.

De politici in deze fase vallen op door juist niet in te gaan op de schuldvraag. In het AD (24-10-2015) heeft staatssecretaris Dijkhof juist begrip voor onrustige burgers. “De grootste groep maakt zich gewoon terecht zorgen” volgens Dijkhof. Hiermee spreekt de staatssecretaris de zogenaamde ‘stille meerderheid’ aan. In de Volkskrant (24-10-2015) komt toenmalig PvdA-leider Samsom met hetzelfde verhaal. Ook Samsom ziet een stille meerderheid die wel voor opvang is. De politici hebben dus een andere reactie op de inspraakavond in Steenberg.

In de piekfase laten de media vooral burgers reageren over de inspraakavond. Burgers veroordelen vooral de ongeregelde heden en maken duidelijk dat het verhaal genuanceerder is. Men spreekt van ‘het agressieve eigen gelijk’ en ‘testosteronbommen’ die intimideren. In het

AD (24-10-2015) spreken twee prominente oud-inwoners van Steenbergen. Beiden zijn allochtoon. Zij herkennen zich niet in het beeld van een racistisch Steenbergen. Volgens hen is het een kleine groep relschoppers die het voor een grote groep mensen verpest. Hier duikt het ‘stille meerderheid’ verhaal dus ook op. In de Telegraaf (24-10-2015) staat een soortgelijk opiniestuk. De auteur beschrijft dat alle tegenstanders worden gegeneraliseerd. Er zijn ook tegenstanders met een genuanceerde mening. Deze uitspraken zijn ongeveer gelijk met de uitspraken van de politici.

In de volgende fase komen politici vaker aan het woord en verandert de aandacht voor het trigger event.

Datum	Krant/debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
24-10-2015	NRC	Probleemdefinitie	Andere opzet nodig	Burger	/	/
24-10-2015	AD	Probleemdefinitie	Buitenstaanders/NVU zorgen voor problemen	auteur/leider NVU	/	/
24-10-2015	VK	Probleemdefinitie	Buitenstaanders/NVU zorgen voor problemen	auteur	/	/
24-10-2015	AD	Probleemdefinitie	Burgers maken zich zorgen	Staatssecretaris	/	/
24-10-2015	VK	Probleemdefinitie	Peilingen werken woede in de hand	Auteur/hogleraar	/	/
24-10-2015	VK	Morele evaluatie	Geen concrete aanpak	Auteur	/	/
24-10-2015	TEL	Morele evaluatie	Rellen gaat te ver	Auteur	/	/
24-10-2015	VK	Morele evaluatie	Stille meerderheid wil wel opvangen	Diederik Samsom	/	/
24-10-2015	AD	Morele evaluatie	Steenbergen is niet racistisch/kleine groep	Oud inwoners	/	/
24-10-2015	NRC	Human interest	Politiek moet voorstander steunen	Auteur	/	/
24-10-2015	AD	Morele evaluatie	Voorstander wil signaal afgeven	Burger	/	/
24-10-2015	AD	Morele evaluatie	Bijeenkomst was voor politiek gewin	Auteur/burger	/	/
24-10-2015	NRC	Morele evaluatie	Discussie was onmogelijk	Auteur/burger	/	/
24-10-2015	VK	Morele evaluatie	Intimidatie gaat te ver	Auteur/burger	/	/
24-10-2015	AD	Morele evaluatie	Intimidatie gaat te ver	Auteur/burger	/	/
24-10-2015	Tel	Morele evaluatie	Tegenstanders worden gegeneraliseerd	Auteur/burger	/	/
24-10-2015	AD	Morele evaluatie	tegenstander moet mening kunnen geven	Auteur	/	/

Tabel 2: frames piekfase

### 5.3.3 Eindfase 26-10-2015 tot en met 19-01-2016

De eindfase van de casus Steenbergen heeft een lange doorlooptijd. De politiek reageert later op de ongeregelheden dan de media. Politici reageren wel in de media, maar in het parlement gebeurt dit later. De eindfase is wel het moment waarop politici echt van zich laten horen. De aandacht van de media zwakt geleidelijk af en uiteindelijk publiceren ze geen artikelen meer.

In deze fase worden de rellen niet meer beschreven. Kranten en politici zoeken naar de oorzaak en vooral politici veroordelen de ongeregeldheden. Het verhaal van de reltoeristen raakt op de achtergrond. In plaats van te kijken wie de onrust veroorzaakt, verplaatst de aandacht naar hoe men de onrust had kunnen voorkomen.

De media en politici verschuiven hun aandacht naar de gemeente Steenbergen. Die krijgt meer de schuld van problemen tijdens de inspraakavond. Het verhaal van hoogleraar Boogers komt weer in de belangstelling. In de Volkskrant (26-10-2017) roept een communicatie-expert om kleinschalige gesprekken te houden. Volgens hem heeft de gemeente een fout gemaakt. In een vervolgartikel legt hoogleraar Boogers nogmaals uit wat er verkeerd was aan de opzet van de inspraakavond (Volkskrant, 28-10-2017).

Inwoners wijzen ook naar de gemeente, maar hun kritiek gaat niet uit naar de opzet van de avond. De inwoners zijn al lange tijd ontevreden over het gemeentebestuur dat slecht naar het volk luistert (Volkskrant, 29-10-2017). In datzelfde artikel reageert burgemeester Vos. Hij komt nogmaals met het verhaal over reltoeristen. De inwoners spreken dit juist tegen. Volgens hen waren dat er te weinig om echt problemen te veroorzaken. Op een later moment wijst Sander Booij, inwoner van Steenbergen, ook naar het gemeentebestuur dat niet luistert (NRC, 9-11-2017). Daardoor zijn de inwoners gefrustreerd en is de avond verkeerd afgelopen.

In de Tweede Kamer wijzen politici ook naar de gemeente. Minister Plasterk geeft niet direct de schuld aan de gemeente. Kleine gemeenten als Steenbergen “weten niet wat hen overkomt” volgens Plasterk (Algemeen overleg, 11-11-2015). Gelijk na die uitspraak benadrukt Plasterk dat hij maatregelen heeft genomen door ‘Vliegende Brigades’ in te stellen die andere gemeenten helpen. VVD-Kamerlid Azmani vindt de gehele voorbereiding slecht (Algemeen Overleg, 19-01-2016). De lokale besluitprocedures zijn niet goed. Hiermee volgt Azmani het verhaal van de inwoners. De lokale procedures geven niet genoeg ruimte voor de wensen van de inwoners.

Hiermee eindigt de aandachtscyclus voor de casus Steenbergen. Zowel de media als politici schenken geen aandacht meer aan de ongeregeldheden tijdens de inspraakavond.

Datum	Krant /Debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
12-01-2016	Algemeen overleg	Probleemdefinitie	Politiek doet niets	Kuijken (PVDA)	/	/
11-11-2015	Algemeen overleg	Morele evaluatie	Gevaar democratie	Kaya (D66)	/	/



11-11-2015	Algemeen overleg	Morele evaluatie	Democratie belangrijk	Min. Plasterk (PVDA)	/	/
12-1-2016	Regeling van werkzaamheden	Morele evaluatie	Geweld is onacceptabel	Azmani (VVD)	/	/
12-1-2016	Regeling van werkzaamheden	Morele evaluatie	Geweld is onacceptabel	Keijzer (CDA)	/	/
26-10-2015	VK	Probleemdefinitie	Informeel bewoners in kleinere kring	Communicatie expert	/	/
28-10-2015	VK	Probleemdefinitie	Opzet bijeenkomst niet goed	Hoogleraar	/	/
29-10-2015	VK	Probleemdefinitie	Inwoners ontevreden over gemeentebestuur	Burgers	Reltoeristen	Burgemeester Vos
31-10-2015	VK	Probleemdefinitie	Media polariseren debat	Auteur	/	/
6-11-2015	VK	Probleemdefinitie	Bevolking heeft vooroordelen	Auteur	/	/
9-11-2015	NRC	Probleemdefinitie	Gemeente luistert niet	burger	/	/
14-11-2015	AD	Probleemdefinitie	Eerdere rellen zijn voorbeeld voor anderen	Oud-burgemeester	/	/
11-11-2015	Algemeen overleg	Probleemdefinitie	Mensen hebben zorgen	Min. Plasterk (PVDA)	/	/
11-11-2015	Algemeen overleg	Probleemdefinitie	Gemeente mist expertise	Min. Plasterk (PVDA)	/	/
19-1-2016	Algemeen overleg	Probleemdefinitie	Slechte voorbereiding	Azmani (VVD)	/	/
29-10-2015	NRC	Probleemdefinitie	Politici polariseren	Hoogleraar	/	/
29-10-2015	AD	Morele evaluatie	Intimidatie gaat te ver	Koning	/	/
30-10-2015	VK	Morele evaluatie	Toon debat is te fel	Auteur	/	/
28-10-2015	VK	Morele evaluatie	Dreigen is gevaar voor democratie	Politici	/	/
10-11-2015	VK	Conflict	Bijeenkomst verloopt rustiger door maatregelen	Auteur	Opzet 1e bijeenkomst was goed	Burgemeester

Tabel 3: frames eindfase

## 5.4 Analyse verhaallijn

### 5.4.1 First-level agenda-building: analyse artikelen en politici

In de casus Steenbergen zijn er tien momenten die wijzen op first-level agenda-building. Tabel vier laat een overzicht zien. Deze momenten komen niet in alle fases voor. In de beginfase staat Steenbergen nog niet op de politieke agenda en spreken politici er nog niet over. De mediaberichten gaan in de beginfase wel over de inspraakavond, maar in die berichtgeving bepalen politici niet het onderwerp. De media beschrijven vooral wat er is gebeurd. De inspraakavond staat centraal en politici niet.

Vanaf de piekfase zijn er wel momenten die wijzen op first-level agenda-building, maar alleen bij de media. De kranten schrijven vier artikelen vanwege de uitspraken van een politicus. In de eindfase schrijven de media nogmaals vier artikelen. Ook politici doen voor het eerst een uitspraak in de Tweede Kamer naar aanleiding van berichtgeving in de media. Twee Kamerleden verwijzen direct naar de media. First-level agenda-building bij de politieke agenda komt in de eindfase voor, omdat de politiek pas later in de Tweede Kamer reageert. Op lokaal

niveau is first-level agenda-building van minder belang. Lokale politici zijn onderdeel van de gebeurtenissen en dat bepaalt hun agenda.

Tussen de politieke en de media agenda zit een verschil. Kamerleden Kaya (Algemeen overleg, 2015) en Gesthuizen (Regeling van werkzaamheden, 2016) gebruiken de media als aanleiding voor een debat en brengen gelijk hun eigen frame. De media wijden regelmatig een geheel artikel aan een uitspraak van een politicus.

De frames bij first-level agenda-building hebben weinig overeenkomsten. De media en politici gebruiken verschillende dominante frames. Daarnaast worden de dominante frames van deze actoren niet in andere artikelen gebruikt. Ze leggen dus niet de basis voor andere artikelen of uitspraken. De media en politici gebruiken wel dezelfde substantieve frame, namelijk morele evaluatie. Bij de kranten komt dit vooral neer op het plaatsen van columns waarin de auteur een waardeoordeel geeft over de aanpak van de inspraakavond of de rellen. Opvallend is ook dat politici zowel in de Tweede Kamer als in krantenartikelen vaak een morele evaluatieframe hanteren.

Datum	Krant/Debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counter frame	Bron
24-10-2015	VK	Morele evaluatie	Stille meerderheid wil wel opvangen	Diederik Samsom	/	/
24-10-2015	VK	Morele evaluatie	Geen concrete aanpak	Auteur	/	/
24-10-2015	AD	Probleemdefinitie	Burgers maken zich zorgen	Staatssecretaris	/	/
24-10-2015	AD	Morele evaluatie	Bijeenkomst was voor politiek gewin	Auteur/burger	/	/
28-10-2015	VK	Morele evaluatie	Dreigen is gevaar voor democratie	Politici	/	/
29-10-2015	NRC	Probleemdefinitie	Politici polariseren	Hoogleraar	/	/
30-10-2015	VK	Morele evaluatie	Toon debat is te fel	Auteur	/	/
14-11-2015	AD	Probleemdefinitie	Eerdere rellen zijn voorbeeld voor anderen	Oud-burgemeester	/	/
22-12-2015	Algemeen overleg	Morele evaluatie	Gevaar democratie	Kaya (D66)	/	/
12-1-2016	Regeling van werkzaamheden	Morele evaluatie	Steeds meer rellen	Gesthuizen (SP)	/	/

Tabel 4: First-level agenda-building bij casus Steenbergen

#### 5.4.2 Second-level agenda-building: analyse substantieve frames

In de beginfase is er een verschil tussen de substantieve frames. De artikelen hebben vooral een conflictframe. De media schrijven over de tegenstanders die de voorstanders uitjoelen. Als politici of hoogleraren aan het woord komen, verandert het frame. Politici en hoogleraren gebruiken een probleemdefinitie, waarbij buitenstaanders de schuld krijgen. Daarnaast komen veel inwoners en burgers aan het woord. Inwoners gebruiken vooral morele evaluatieframes als eigenschap. Zij veroordelen de ongeregelheden. De relschoppers worden hier veroordeeld. In deze artikelen wordt niet meer inhoudelijk over de komst van een

asielzoekerscentrum gesproken, maar over het feit dat die avond verkeerd afliep. Het debat verschuift van het besluit naar de rellen.

In de piekfase veranderen de substantieve frames. De actoren gebruiken voornamelijk morele evaluatie en probleemdefinities als frames. De kranten vragen in deze fase vooral burgers naar hun mening. Burgers veroordelen vooral ongeregelheden en gebruiken een morele evaluatie. Hierbij is het wederom gericht tegen de relschoppers. De meeste inwoners zijn nog steeds tegen de komst van een asielzoekerscentrum, maar keuren de rellen af. De media zijn in deze fase vooral op zoek naar een duiding van het nieuws en die vinden ze bij burgers. Het gevolg hiervan is wederom dat alle actoren vooral de rellen bespreken en niet meer praten over de komst van een asielzoekerscentrum.

De probleemdefinities komen vooral van andere actoren. Bij deze substantieve frame benoemen de actoren, in dit geval de hoogleraar, politicus en NVU-leider, een oorzaak voor de ongeregelheden. Bij deze frames verschuift de aandacht weer langzaam naar de komst van het asielzoekerscentrum. De oorzaak ligt volgens deze actoren bij de angsten en zorgen van inwoners. Deze angsten zorgen ervoor dat mensen extremer reageren.

De actoren gebruiken in de eindfase dezelfde eigenschappen voor hun frames, maar de probleemdefinitie vaker dan de morele evaluatie. Politici en media benadrukken in hun frames vooral de oorzaak van de ongeregelheden. Hierbij verschuift de aandacht weer terug naar de rellen. De meeste frames leggen de oorzaak bij de gemeente en de manier waarop ze de avond organiseerde.

In de Tweede Kamer gebruiken politici zowel morele evaluatie als probleemdefinitie in de eindfase. Politici duiden de ongeregelheden en zoeken naar een oorzaak. De media laten in de eindfase politici niet meer aan het woord om het nieuws te duiden. In hun artikelen komen ook andere actoren aan het woord, zoals hoogleraren en experts. Burgers verdwijnen in deze fase naar de achtergrond. Het duiden van het nieuws met morele evaluaties stopt in de eindfase. De aandachtscyclus eindigt met frames die gericht zijn op de oorzaak van de ongeregelheden. De komst van het asielzoekerscentrum is minder belangrijk. De oorzaak van de rellen staat centraal.

## **5.5 Conclusie**

Dit hoofdstuk analyseerde agenda-building in de casus Steenberg. Deze conclusie koppelt de eerdere paragrafen (verhaallijn, first-level en second-level agenda-building) aan elkaar en geeft antwoord op de deelvraag: *Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-*

*buildingrelatie tussen de media- en politieke agenda bij de rellen in Steenbergen?* Deze casus laat drie patronen zien.

In de begin- en piekfase van de aandachtscyclus is een duidelijk patroon te zien. In eerste instantie zijn de media vooral actief. Zij brengen het verhaal onder de aandacht en beschrijven het conflict. De Tweede Kamer debatteert pas veel later over de ongeregelde heden. De kranten besteden veel meer aandacht aan het conflict. Hiermee bepalen de media waarover wordt gepraat. Hoewel politici niet altijd direct naar krantenartikelen verwijzen, reageren ze pas nadat de kranten erover berichten. Het effect is dat de politiek over de rellen begint te praten en dat niet zozeer de komst van de asielzoekerscentrum centraal staat.

De analyse op first- en second-level laat een ander beeld zien. Het tweede patroon dat naar voren komt is te zien bij de analyse van first-level agenda-building. In de politieke arena is weinig sprake van first-level agenda-building door de media. De debatten worden wel als aanleiding gebruikt, maar niet elke politicus verwijst direct naar de media. Politici lijken, vooral in de piek- en eindfase veel succesvoller in het bepalen van de media agenda. In de beginfase schrijven kranten vooral over het conflict. Na die fase schrijven de kranten meerdere artikelen naar aanleiding van politieke uitspraken.

Het derde patroon is te zien bij de analyse op second-level agenda-building. Terwijl de media nog bezig zijn met het beschrijven van het conflict, proberen politici het verhaal te framen. Het reltoeristenverhaal van de burgemeester is hiervan een voorbeeld. Het is de burgemeester die het verhaal als eerste frame in de media. De burgemeester wijst direct naar de oorzaak van het conflict. Hij brengt het verhaal over reltoeristen. Het lukt de burgemeester hier om de agenda te bepalen. In latere artikelen krijgt dit verhaal ook een vervolg. De burgemeester frame het verhaal door de schuld bij buitenstaanders te leggen. Dit frame wordt later meerdere keren door de kranten herhaald met directe verwijzing naar de burgemeester.

Het verhaal van de burgemeester is symbolisch voor de rollen van de media en politici tijdens dit trigger event. Politici proberen actief het verhaal te framen. De kranten beschrijven en zoeken daarna naar duiding van het nieuws bij andere actoren. De media brengen het onderwerp wel onder de aandacht, maar het is de politiek die actiever is in agenda-building.

De media-aandacht en het framen heeft gevolgen gehad, zowel lokaal als nationaal. Het asielzoekerscentrum komt er niet mede door de rellen en het negatieve beeld dat in de media ontstaat (Bakker, 30-07-2016). Daarnaast zijn het de rellen in Steenbergen die als eerste 'de toon zetten' voor het landelijke debat (Bakker, 30-07-2016). Na onder andere deze rellen verandert de houding van bestuurders ten opzichte van opvang (Wijkhuis & Van Duin, 2017).

Vanaf dit moment kijken politici, lokaal en landelijk, met meer scepsis naar de opvang. Het is vanaf de casus Steenbergen dat er echt sprake is van een vluchtelingen crisis in Nederland.

## **6. Resultaten casus Geldermalsen**

### **6.1 Casusbeschrijving**

Geldermalsen is een dorp in de gelijknamige gemeente. Volgens het CBS (2015) heeft het dorp 10.568 inwoners. Op 16 december mondt een raadsvergadering in het dorp uit op een avond met rellen en politioptreden. Het college van burgemeester en wethouders besluit dat er een nieuw asielzoekerscentrum komt op een bedrijventerrein vlak naast het dorp.

De aanloop naar de rellen is relatief kort. Op 11 december maakt burgemeester Miranda de Vries (PvdA) het besluit bekend. Voor de inwoners van Geldermalsen komt deze beslissing uit de lucht vallen en ook de gemeenteraad is onrustig (Omroep Gelderland, 2016). Inwoners protesteren en hangen spandoeken op.

Op 16 december vergadert de gemeenteraad over het asielzoekerscentrum. Veel inwoners vinden het aantal asielzoekers te groot voor een klein dorp (NOS, 2015). Bij de vergadering is er ruimte voor zestig inwoners. Anderen wachten buiten het gemeentehuis. De gemeente verwacht geen grote ongeregelheden en plaatst uit voorzorg enkel dranghekken en een aantal beveiligers voor de raadszaal.

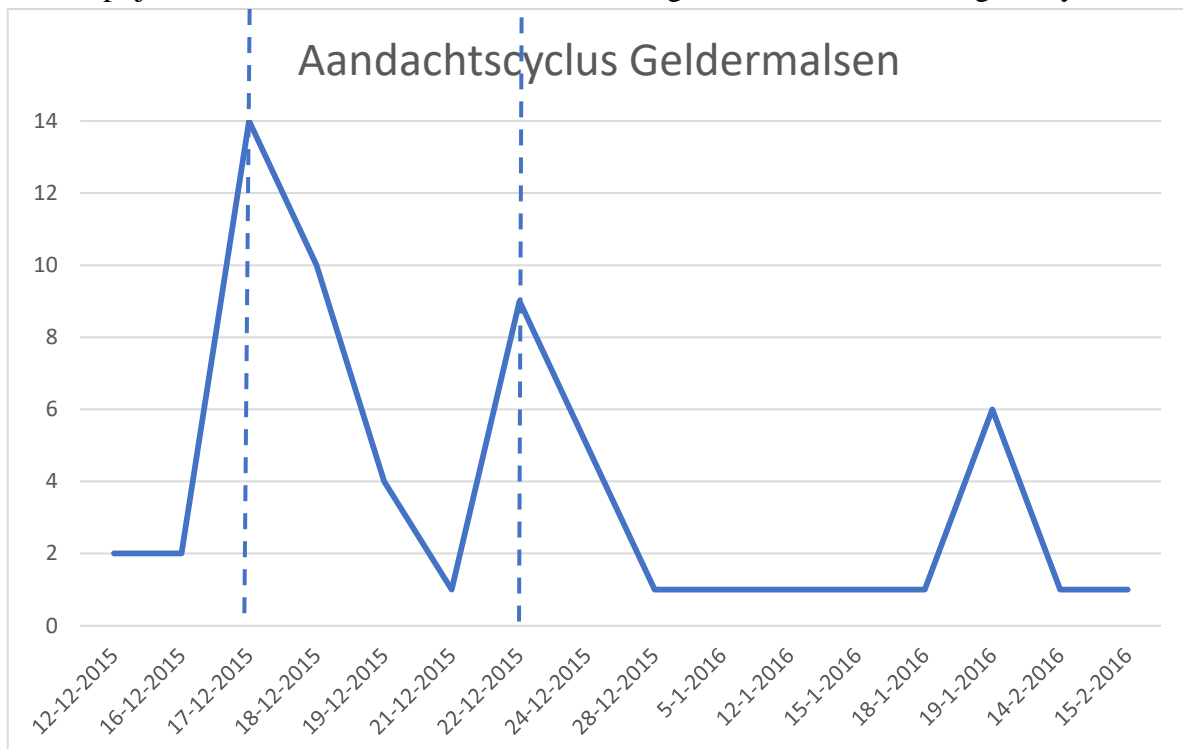
In de avond verzamelen honderden mensen zich voor het gemeentehuis. De inwoners protesteren en steken vuurwerk af. De menigte breekt door de hekken en gaat richting het gemeentehuis. De voorzitter breekt de raadsvergadering af en de aanwezigen verlaten het gebouw. De relschoppers bekogelen de politie met stenen, flessen en vuurwerk (Omroep Gelderland, 2016). De politie lost waarschuwingsschoten maar kan de groterellende menigte niet alleen aan. Om de situatie onder controle te krijgen, dirigeert de politie vijftien ME bussen vanuit de regio naar Geldermalsen (NOS, 2015). De ME veegt het plein schoon en tegen de nacht is de situatie onder controle. De politie houdt die nacht elf mensen aan en later komen daar nog 33 verdachten bij.

In tegenstelling tot de aanloop duurt de nasleep van de rellen maandenlang voort. Media, politici en inwoners veroordelen de rellen. De politie en gemeente zouden de onrust hebben onderschat, maar de inwoners zouden ook gefrustreerd zijn van de onverwachte beslissing. Op 23 december stelt de gemeente de beslissing uit. In januari excuseert de burgemeester zich aan de gemeenteraad en de bevolking voor de, in haar ogen, te snel genomen beslissing. Op 15 juni 2016 besluit de politiek definitief dat er geen asielzoekerscentrum komt in de gemeente. De lokale politiek geeft aan dat er geen draagvlak is onder de bevolking.

## 6.2 Aandachtscyclus

De berichtgeving in de media en de politieke uitspraken in de Tweede Kamer over de casus Geldermalsen volgen de aandachtscyclus van Reinemann (2014, pp.158-163). De media en politiek hebben ongeveer drie maanden aandacht voor de rellen in Geldermalsen. Figuur 3 laat het verloop van de aandachtscyclus per dag zien. De casus verloopt als een trigger event, maar wel met een licht afwijkende aandachtscyclus. De casus Geldermalsen heeft meerdere pieken. De eerste week is er een sterke stijging van het aantal artikelen. In de tweede week is er een wisselend aantal artikelen en uitspraken, maar wel een verhoogd aantal ten opzichte van andere weken. Rond de derde week daalt de aandacht naar een lager niveau. Uitzondering hierop is een politieke piek in januari.

De beginfase van de cyclus loopt van 12 december 2015 tot 17 december 2015. In deze fase neemt de aandacht voor Geldermalsen toe. De media brengen het verhaal onder de aandacht. De politiek laat niet lang op zich wachten en reageert in de media en Tweede Kamer. De piekfase verloopt van 18 tot en met 22 december 2015. In deze fase wordt de meeste aandacht in een korte tijd besteed. De eindfase begint na 22 december en heeft een lange doorlooptijd. De aandacht daalt en zakt naar een laag niveau. Hiermee eindigt de cyclus.



Figuur 3: Aandachtscyclus in casus Geldermalsen, artikelen en uitspraken per dag

De drie fases van de aandachtscyclus in Geldermalsen zijn nu duidelijk. De volgende paragraaf beschrijft per fase hoe de discussie in de media en bij politici verloopt. Vervolgens

worden de media en de politieke agenda op first- en second-level agenda-building geanalyseerd. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie van alle paragrafen.

### **6.3 Verhaallijn per fase**

#### *6.3.1 Beginfase 12 december 2015 tot 17 december 2015*

In de week voor de raadsvergadering begint de media-aandacht voor de komst van het asielzoekerscentrum. De aandachtscyclus voor Geldermalsen begint de dag na het besluit van de burgemeester. Vanaf 12 december schrijven de media over de komende raadsvergadering. De dag na de rellen begint de echte piek. De media geven een beschrijving van de gebeurtenissen en politici in de Tweede Kamer oordelen over het conflict.

Voordat de rellen plaatsvinden, besteden vier artikelen aandacht aan de komende raadsvergadering. Het Algemeen Dagblad (12-12-2015) en de Telegraaf (12-12-2015) berichten als eerste over Geldermalsen. Vier dagen voor de raadsvergadering en de rellen, schrijven beide kranten over het besluit. De artikelen bouwen het conflict op. Het gemeentebestuur is verdeeld. “Het wordt spannend” en “er zijn grote zorgen onder de bevolking” volgens VVD-politicus Broedelet (AD, 12-12-2015). Op de dag van de raadsvergadering laten de Telegraaf (16-12-2015) en het NRC (16-12-2015) de zorgen van de burgers en politici zien. De artikelen beschrijven de tegenstelling tussen voor- en tegenstanders. Voordat de raadsvergadering plaatsvindt, laten politici al hun standpunt horen. “Die aantallen zijn te gek voor woorden” volgens Leefbaar Geldermalsen (Telegraaf, 6-12-2015). De SGP vindt de beslissing te groot en te snel genomen (Telegraaf, 16-12-2015). Ook het NRC-artikel beschrijft de tegenstelling. Het artikel laat ook bezorgde inwoners aan het woord en concludeert dat de gemeente te snel een besluit neemt. De gemeente heeft een grote grondvoorraad en heeft het geld voor het asielzoekerscentrum nodig (NRC, 16-12-2015) De vier artikelen zetten een verhaallijn op. Die een dag later de basis vormt voor het vervolg op het verhaal.

De dag na de raadsvergadering beschrijven alle kranten hoe de avond verliep en reageren politici in de Tweede Kamer. De media schrijven over de relschoppers. De Telegraaf (17-12-2015) en het AD (17-12-2015) spreken van een ‘paniek’ en een ‘veldslag’. In dezelfde artikelen komen verschillende politici aan het woord. Onder andere staatsecretaris Dijkhof spreekt van een slechte situatie en vindt dat de tegenstanders een grens overschrijden. Die boodschap is vergelijkbaar met die van andere politici. Tijdens de Regeling van Werkzaamheden (17-12-2015) reageren acht politici eensgezind. De politici noemen de rellen



een aanval op de democratie en eisen daadkrachtig optreden. In deze fase duiden de politici vooral het nieuws en wordt er nog niet gekeken naar de oorzaken of oplossingen.

Opvallend zijn de reacties van inwoners. Zij kijken gelijk naar de oorzaak van de rellen. Zij leggen de schuld bij het gemeentebestuur dat te snel een beslissing neemt (VK, 17-12-2015). In een onderzoeksrapport van het Sociaal Cultureel Planbureau (AD, 17-12-2015) wordt ook aandacht besteed aan de grote onrust onder de bevolking. Een beslissing voor een asielzoekerscentrum heeft een grote impact op de bevolking en kan een oorzaak zijn voor ongeregelheden.

De beginfase kenmerkt zich door kranten die het conflict beschrijven en politici die na de rellen het nieuws duiden in de Tweede Kamer. Vanaf 18 december 2015 houdt de beginfase op en is er een periode van constante aandacht.

Datum	Krant/ debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
12-12-2015	AD	Conflict frame	Gemeenteraad is verdeeld	VVD politicus	Zorgen onder bevolking	Lokale ondernemer
12-12-2015	Tel	Conflict frame	Gemeentebestuur is voor AZC	Auteur	/	/
16-12-2015	Tel	Human interest	Inwoners zijn bezorgd	Politici	/	/
16-12-2015	NRC	Human interest	Bewoners zijn bezorgd/te snelle beslissing	Politici/burgers	/	/
17-12-2015	Tel	Conflict	Relschoppers verstoren bijeenkomst	Auteur	Slechte situatie	Burgemeester, Minister BZK, Staatssecretaris asiel
17-12-2015	AD	Conflict	Relschoppers verstoren bijeenkomst	Auteur	Grens overschreden	Staatssecretaris asiel
17-12-2015	AD	Conflict	Relschoppers verstoren bijeenkomst	Burgers	/	/
17-12-2015	VK	Conflict	relschoppers verstoren bijeenkomst	auteur	Te grote locatie/onderschatting	burgers
17-12-2015	VK	Conflict	relschoppers verstoren bijeenkomst	/	/	/
17-12-2015	AD	Probleemdefinitie	late integratie, onrust bevolking	SCP, WRR, WODC	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Sjoerdsma (D66)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Asscher (PVDA)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Daadkrachtig optreden nodig	ÖZTÜRK (Kuzu/Öztürk)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Daadkrachtig optreden nodig	Kuzu (Kuzu/Öztürk)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Van Raak (SP)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Keijzer (CDA)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Probleemdefinitie	Rellen waren te voorzien	Van der Staaij (SGP)	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Vreselijke situatie	Azmani (VVD)	/	/

Tabel 4: frames beginfase

### 6.3.2 Piekfase 18 december 2015 tot en met 22 december 2015

In de piekfase is er sprake van verhoogde aandacht voor de rellen in Geldermalsen. Tussen 18 en 22 december 2015 zijn vooral kranten actief en reageren een aantal politici. Het onderwerp verandert. In de beginfase schrijven de kranten vooral over ‘wat’ er gebeurde, maar in de piekfase wordt gekeken naar de oorzaak van de rellen en de gevolgen ervan.

De aandacht verschuift van de relschoppers naar de gemeente. Verschillende kranten zoeken naar een antwoord op de schuldvraag. Veel inwoners van Geldermalsen leggen de schuld bij de gemeente neer. Er ontstaan twee verschillende frames: de gemeente onderschat de betogers en de gemeente nam een grote beslissing te snel.

Burgemeester de Vries van Geldermalsen reageert een dag later en legt de schuld niet bij de gemeente neer (AD, 19-12-2015). Volgens de Vries moest het gemeentebestuur wel snel beslissen, want het COA kwam met de vraag. Hiermee probeert de burgemeester uit te leggen dat de gemeente ook weinig tijd krijgt. Een lokale politicus legt uit dat de rellen niet te voorkomen waren. De politie kon niet beter reageren (Telegraaf, 18-12-2015). De politici benadrukken vooral dat de gemeente weinig invloed had op het verloop van de gebeurtenissen.

De politici in de Tweede Kamer brengen hun eigen verhaal. SGP-voorman Van Der Staaij eist verantwoording van de minister van Justitie (KV, 18-12-2015). De Kamerleden wijzen vooral naar de uitlatingen van Geert Wilders. Volgens de politici zet Wilders aan tot geweld met zijn uitspraken en toon (Volkskrant, 21-12-2015). Wilders reageert op die uitspraken en voelt zich niet verantwoordelijk. De politici kunnen van Wilders 'de rambam krijgen' (NRC, 22-12-2015). Kranten en politici lijken in deze fase vooral hun eigen verhalen te brengen.

Datum	Krant/ debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
18-12-2015	AD	Conflict	Politie te gewelddadig	Burgers	/	/
18-12-2015	AD	Probleemdefinitie	Gemeente onderschat betogers	burger	/	/
18-12-2015	AD	Morele evaluatie	afkeuren rellen/ straffen daders	auteur/burger	/	/
18-12-2015	NRC	Human interest	Te snelle en grote beslissing	Burgers	/	/
18-12-2015	NRC	Probleemdefinitie	Te grote locatie/ onderschatting	auteur	Grote locatie effectiever	COA
18-12-2015	Tel	Conflict	Politie te gewelddadig	Burgers	/	/
18-12-2015	Tel	Probleemdefinitie	Gemeente onderschat betogers	Burger	Politie kon niet beter	Lokale politicus
18-12-2015	Tel	Probleemdefinitie	Te snelle en grote beslissing	Burger	/	/
18-12-2015	VK	Verantwoordelijkheid	Bestuurders onderschatten zaak	Auteur	/	/
19-12-2015	AD	Probleemdefinitie	Gemeente moest snel beslissen	Burgemeester	/	/
19-12-2015	Tel	Human interest	ME'ers mishandelen vrouw	Burger	/	/

19-12-2015	VK	Consequence assesment	AZC geven geen overlast	Auteur	/	/
19-12-2015	VK	Probleemdefinitie	Te grote locatie/ onderschatting	auteur	/	/
21-12-2015	VK	Probleemdefinitie	Wilders zet aan tot geweld	Kamerleden	/	/
22-12-2015	AD	Conflict	Wilders voelt zich niet verantwoordelijk	Wilders (PVV)	/	/
22-12-2015	AD	Consequence assesment	Geldermalsen leidt tot extra maatregelen	Auteur	/	/
22-12-2015	AD	Probleemdefinitie	Ruimte nodig voor dialoog	COA	/	/
22-12-2015	AD	Morele evaluatie	Rellen gaan te ver	commissaris van de Koning Clemens Cornielje	/	/
22-12-2015	NRC	Conflict	Wilders zet aan tot geweld	Kamerleden	Nergens voor verantwoordelijk	Wilders
22-12-2015	NRC	Consequence assesment	Inwoners zijn bezorgd	Burgers	Beter voorbereid	COA/ politici
22-12-2015	NRC	Morele evaluatie	Toon debat is te fel	auteur/burger	/	/
22-12-2015	VK	Morele evaluatie	Toon debat is te fel	Bert Wagendorp	/	/
18-12-2015	Kamervragen	Verantwoordelijkheid	Minister moet verantwoorden	Van de Staaij (SGP)	/	/

Tabel 5: frames piekfase

### 6.3.3 Eindfase 23 december 2015 tot en met 15 februari 2016

De eindfase begint op 23 december en duurt tot en met 15 februari. In deze fase is er sprake van een dalende aandacht. Er is een kleine piek op 19 januari door een debat in de Tweede Kamer. In deze fase is er meer aandacht voor de gevolgen van de rellen en minder voor de oorzaak.

Er ontstaat in de eindfase een vergelijkbare situatie als in de piekfase. Twee verschillende frames komen meerdere keren terug bij verschillende actoren. In het Algemeen Dagblad (24-12-2015) komt burgemeester de Vries terug op zijn eerdere uitspraken. De burgemeester geeft toe dat hij de situatie onderschat en dat het een te grote beslissing was. Hiermee lijkt de burgemeester het frame te volgen dat al in de beginfase ontstond. ChristenUnie-Kamerlid Voordewind gebruikt hetzelfde frame en vindt dat een te grote opvang leidt tot rellen (Kamerdebat, 19-01-2016; Vreemdelingenbeleid, 04-02-2016).

De gevolgen van de rellen zijn het tweede dominante frame in de eindfase. Zowel de Telegraaf, Volkskrant en het Algemeen Dagblad (24-12-2015) berichten over de aanzuigende werking van de rellen in Geldermalsen. Volgens politicoloog Peter van der Heiden zijn de rellen een voorbeeld voor andere tegenstanders. Geldermalsen stelt de komst van een asielzoekerscentrum uit na de rellen. Hieruit blijkt dat rellen dus werkt volgens Van der Heiden. Ook SP-Kamerlid Gesthuizen wijst op het groeiende aantal incidenten (Regeling van Werkzaamheden, 12-01-2016). Gesthuizen ziet de oorzaak van het probleem in de gesloten onderhandelingen tussen het COA en de gemeenten (Kamerdebat, 19-01-2016). Tijdens hetzelfde Kamerdebat vergelijkt D66-Kamerlid Sjoerdsma de rellen in Heesch met

Geldermalsen. “Het is niet de eerste keer, want in Geldermalsen is het ook gebeurd” volgens Sjoerdsma.

Naast de twee bovenstaande frames is er nog een derde frame dat een aantal keer wordt gebruikt. Tijdens het Kamerdebat (19-01-2015) noemen de Kamerleden Van Tongeren (Groenlinks), Azmani (VVD) en Van Der Staaij (SGP) de rellen, in hun eigen bewoording, een aanval op de democratie. Op 15 februari eindigt de eindfase en daarmee de aandachtsyclus met een uitspraak van minister Van der Steur (VVD). Hij wijst op de extra alertheid van de politie op eventuele relschoppers bij andere besluiten (Antwoord Kamervragen, 15-02-2016).

Datum	Krant/ debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counter frame	Bron
24-12-2015	AD	Probleemdefinitie	Te grote locatie/ onderschatting	Burgemeester	/	/
24-12-2015	AD	Morele evaluatie	Rellen gaan te ver	Burger	/	/
24-12-2015	TEL	Consequence assessment	Rellen zijn voorbeeld/werken	Politicooloog Peter van der Heiden	/	/
24-12-2015	VK	Consequence assessment	Rellen lonen/werken	Auteur	/	/
24-12-2015	NRC	Consequence assessment	Rellen lonen/werken	Auteur	Te snel gehandeld	Burgemeester Miranda de Vries
28-12-2015	NRC	Probleemdefinitie	Politiek luistert niet naar burgers/ kloof	Hoogleraren	/	/
5-1-2016	AD	Consequence assessment	Relschoppers deden niets verkeerd	Burgers	/	/
12-1-2016	RW	Consequence assessment	Er komen steeds meer incidenten	Gesthuizen (SP)	/	/
15-1-2016	Brief aan kamer	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Minister Plasterk (PVDA)	/	/
18-1-2016	AvH	Verantwoordelijkheid frame	Burgemeester verantwoordelijk	Minister Van der Steur (VVD)	/	/
19-1-2016	Debat over rellen	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Van Tongeren (GroenLinks)	/	/
19-1-2016	Debat over rellen	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Azmani (VVD)	/	/
19-1-2016	Debat over rellen	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Van der Staaij (SGP)	/	/
19-1-2016	Debat over rellen	Probleemdefinitie	Te grote opvang/Kleinere nodig	Voordewind (ChristenUnie)	/	/
19-1-2016	Debat over rellen	Probleemdefinitie	Onderhandelingen zijn te gesloten	Gesthuizen (SP)	/	/
19-1-2016	Debat over rellen	Consequence assessment	Er komen steeds meer incidenten	Sjoerdsma (D66)	/	/
4-2-2016	Vreemdelingen beleid	Probleemdefinitie	Te grote opvang/Kleinere nodig	Voordewind (ChristenUnie)	/	/
15-2-2016	Antwoord Kamervragen	Consequence assessment	Politie is na rellen extra alert	Minister Van der Steur (VVD)	/	/

Tabel 6: frames eindfase

## 6.4 Analyse verhaallijn

### 6.4.1 First-level agenda-building

In de casus Geldermalsen zijn er tien momenten die wijzen op first-level agenda-building. In elke fase is er sprake van first-level agenda-building. In de beginfase schrijven de media nog niet over de rellen, maar wel over het gemeentebesluit. Drie artikelen worden in deze

fase geschreven naar aanleiding van uitspraken of handelingen van lokale politici. Voor de ongeregelde staat Geldermalsen nog niet op de agenda van landelijke politici. Na de rellen is het juist een nationale politicus die in de Kamer reageert op de rellen door de media. VVD-Kamerlid Azmani verwijst bij zijn opmerkingen direct naar de berichtgeving in de media.

Die piekfase heeft meer momenten waarop media en politici elkaars uitspraken overnemen. In deze fase is het SGP-leider Van der Staaij die als eerste direct verwijst naar de media bij het stellen van Kamervragen aan de minister. Net na de rellen schrijven de media veel artikelen over Geldermalsen. Politici gebruiken de artikelen als aanleiding voor uitspraken in de Tweede Kamer. Daarnaast schrijven de media zes artikelen in de piekfase vanwege politieke uitspraken. In de eindfase neemt de first-level agenda-building af. Er is één krantenartikel en er zijn drie politici die uitspraken doen in de Tweede Kamer. De politiek reageert vrij laat in de Tweede Kamer op de rellen omdat het debat pas later wordt gehouden. Dat staat in contrast met lokale politici die veel eerder bezig zijn met de rellen. Lokale politici waren al actief voordat er rellen waren. De media-aandacht lijkt landelijke politici aan te zetten om te reageren.

De frames bij first-level agenda-building zijn verschillend. Zowel de substantieve als de dominante frames laten weinig overeenkomsten zien. Wat wel opvalt, is de manier waarop politici en kranten omgaan met agenda-building. Media wijden meestal een heel artikel aan politieke uitspraken of handelingen. Een voorbeeld is de uitspraak van Geert Wilders die vindt dat de politiek ‘de rambam kan krijgen’ (AD, 22-12-2015). Het Algemeen Dagblad wijdt een heel artikel aan die uitspraak. Politieke actoren, zoals SGP-leider Van der Staaij (Kamervragen, 18-12-2015), verwijzen wel naar krantenartikel, maar brengen vervolgens hun eigen verhaal. De krantenartikelen zijn een aanleiding voor een uitspraak of Kamervragen.

Datum	Krant	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
12-12-2015	AD	Conflict frame	Gemeenteraad is verdeeld	VVD politicus	Zorgen onder bevolking	Lokale ondernemer
12-12-2015	Tel	Conflict frame	Gemeentebestuur is voor AZC	Auteur	/	/
16-12-2015	Tel	Human interest	Inwoners zijn bezorgd	Politici	/	/
17-12-2015	Regeling werkzaamheden	Morele evaluatie	Vreselijke situatie	Azmani (VVD)	/	/
18-12-2015	Kamervragen	Verantwoordelijkheid	Minister moet verantwoorden	Van de Staaij (SGP)	/	/
19-12-2015	AD	Probleemdefinitie	Gemeente moest snel beslissen	Burgemeester	/	/
21-12-2015	VK	Probleemdefinitie	Wilders zet aan tot geweld	Kamerleden	/	/
22-12-2015	AD	Conflict frame	Wilders voelt zich niet verantwoordelijk	Wilders (PVV)	/	/
22-12-2015	NRC	Conflict	Wilders zet aan tot geweld	Kamerleden	Nergens voor verantwoordelijk	Wilders
22-12-2015	VK	Morele evaluatie	Toon debat is te fel	Bert Wagendorp	/	/
22-12-2015	AD	Morele evaluatie	Rellen gaan te ver	CvdK Clemens Cornielje	/	/
24-12-2015	AD	Probleemdefinitie	Te grote locatie/ onderschatting	Burgemeester	/	/

12-1-2016	RW	Consequence assessment	Er komen steeds meer incidenten	Gesthuizen (SP)		
18-1-2016	AvH	Verantwoordelijkheid	Burgemeester verantwoordelijk	Minister Van der Steur (VVD)	/	/
15-2-2016	Antwoord Kamervragen	Consequence assessment	Politie is na rellen extra alert	Minister Van der Steur (VVD)		

Tabel 7: First-level agenda-building bij casus Geldermalsen

#### 6.4.2 Second-level agenda-building

In de beginfase is een tweedeling te zien tussen substantieve frames van de media en politici. De media gebruiken vooral een conflictframe en politici een morele evaluatie. De artikelen beschrijven in eerste instantie de uit de hand gelopen raadsvergadering. Als politici in de krant aan het woord komen, verandert het frame. Politici wijzen dan vooral op de gevolgen voor de inwoners en gebruiken de human interestframe. In de Tweede Kamer hanteren politici vooral de morele evaluatie. Ze vullen, in min of meer dezelfde woorden, een oordeel over de rellen. De Kamerleden vinden het een aanval op de democratie en eisen een daadkrachtig optreden tegen de relschoppers. Geert Wilders is hierin de uitzondering. Hij reageert via Twitter en vindt dat hij niet verantwoordelijk is voor de rellen door zijn felle toon tegen asielzoekers.

De substantieve frames veranderen in de piekfase. In deze fase zijn vooral de media actief en die verschuiven hun aandacht. Het conflictframe gaat naar de achtergrond en de probleemdefinitie wordt belangrijker. In deze fase komen veel burgers aan het woord en een aantal politici. De kranten vragen aan de inwoners vooral wat de oorzaak is van de rellen. Die leggen de oorzaak bij de gemeente die de relschoppers onderschat en te snel een beslissing nam.

In de eindfase is er een evenwicht tussen de frames. De probleemdefinitie en morele evaluatie komen ongeveer evenveel terug. De media hebben in deze fase wel vaker aandacht voor de gevolgen van de rellen en dat is terug te zien in het aantal consequence assessmentframes. In deze artikelen wijzen de media vooral op het feit dat de relschoppers invloed hebben op de besluitvorming omdat het asielzoekerscentrum er niet komt. De media verschuiven hier de aandacht van de rellen naar de gevolgen.

Politici gebruiken vooral probleemdefinitieframes en morele evaluatie. Politici duiden vooral het nieuws en laten zien dat ze het niet eens zijn met de rellen. Naarmate de tijd verstrijkt is de politiek wel meer bezig met het zoeken naar een oorzaak. Iets wat de media in eerdere fases al deden. De media hadden hier in een faciliterende functie. De media verschuiven de aandacht naar de gevolgen en de oorzaak. Politici vullen dit weer in met hun eigen frames.

### 6.5 Conclusie

Dit hoofdstuk analyseerde agenda-building in de casus Geldermalsen. Deze conclusie koppelt de eerdere paragrafen aan elkaar en geeft antwoord op de deelvraag: *Welke patronen*

*zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de media- en politieke agenda bij de rellen in Geldermalsen?*

De beginfase geeft een eerste patroon in de relatie tussen media en politiek. In de beginfase wordt het verhaal eerst gebracht door de media. Zij brengen het verhaal onder de aandacht door te schrijven over het conflict tussen de gemeente en de tegenstanders.

Niet lang daarna zijn ook politici actief. Dit is het tweede patroon. Politici proberen direct, als ze aan het woord komen, de rellen te framen. Dit is in het begin al te zien. In de eerste artikelen voor de rellen proberen politici duidelijk te maken dat inwoners bezorgd zijn over deze grote beslissing. Deze frame is de basis voor artikelen en uitspraken in andere fases. Het opvallende is de eensgezindheid in de frames. Vooral de morele evaluatie waarmee politieke actoren de rellen veroordelen. De media beschrijven het conflict vooral in de eerste fase, en de politici brengen daarna meteen hun eigen frames.

Het laatste patroon is te zien in first-level agenda-building. Hierin leunen de media sterk op de frames van de politiek. De media brengen als eerste het nieuws, maar zoeken voor duiding naar andere actoren. Het eerste artikel in de beginfase is een voorbeeld. Daarin beschrijft het Algemeen Dagblad als een van de eerste kranten het verhaal, maar wordt het verhaal geframed door een politicus. Dit frame blijft in alle fases terugkomen, zowel bij politici als bij de media. Agenda-building door media gebeurt vooral door het brengen van het nieuws. De media brengen als eerste het verhaal. Politici zijn vervolgens belangrijk in het framen van de gebeurtenis. Kranten schrijven vaak artikelen naar aanleiding van een politieke uitspraak.

Het incident in Geldermalsen is niet zonder gevolgen. Door de rellen en de media-aandacht besluit het gemeentebestuur om in besloten sessies verder te praten en de media zoveel mogelijk te weren (Wijkhuis & Van Duin, 2017). Uiteindelijk komt er geen asielzoekerscentrum in Geldermalsen. De burgemeester geeft toe aan de druk van buitenaf. De burgemeester geeft aan dat de beslissing inderdaad te snel is genomen. De burgemeester geeft toe dat ze de situatie onderschatte. Iets wat andere actoren, zoals CU-Kamerlid Voordewind, in een eerdere fase al aangaven.

## 7. Resultaten casus Heesch

### 7.1 Casusbeschrijving

Heesch is een Brabants dorp van ongeveer 13.000 inwoners in de gemeente Bernheze (CBS, 2017). Op 18 januari 2016 haalt Heesch het landelijke nieuws door een uit de hand gelopen protest. Bij een commissievergadering van de gemeenteraad breken die avond rellen uit en treedt de politie op. De aanleiding voor deze rellen is een besluit van het college voor de bouw van een asielzoekerscentrum.

Zes dagen voor de rellen besluit het college van burgemeester en wethouders om op een stuk landbouwgrond een asielzoekerscentrum te bouwen voor vijfhonderd asielzoekers voor de duur van tien jaar (Omroep Brabant, 12-01-2016). Kort na die aankondiging breken de eerste protesten uit. Inwoners van Heesch hangen spandoeken en een dode big aan de beoogde bouwlocatie (Brabants Dagblad, 13-01-2016). De inwoners zijn in eerste instantie niet tegen een asielzoekerscentrum, maar wel tegen de voorgenomen grootte en duur ervan.

De opgehangen big is een voorbode voor wat er later staat te gebeuren. De inwoners van Heesch kondigen een protest aan tijdens de commissievergadering op maandag 18 januari (Omroep Brabant, 18-01-2016). Ongeveer duizend mensen komen op het protest af. In het begin verloopt alles relatief rustig, maar later in de avond verandert de sfeer. Een aantal protesteerdere keren zich tegen de politie en bekogelen het gemeentehuis met vuurwerk en stenen (NOS, 18-01-2016).

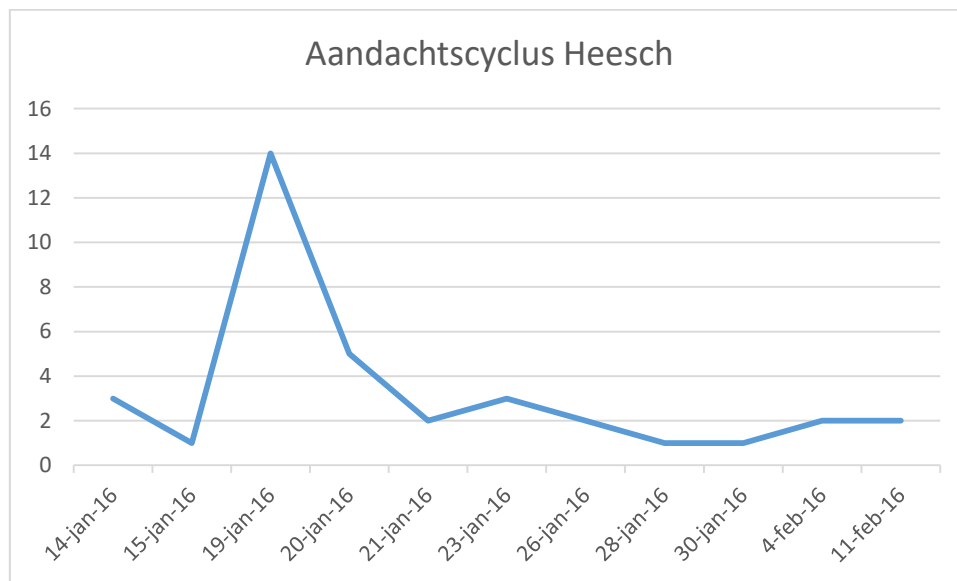
De politie besluit om het plein schoon te vegen, maar hierdoor escaleert de zaak verder. Burgemeester Moorman van de gemeente Bernheze geeft een noodbevel af en schakelt de ME in (NRC, 18-01-2016). De relschoppers keren zich volledig tegen de ME en bekogelen ook hen met vuurwerk. Uiteindelijk lukt het de ME om het plein schoon te vegen en keert de rust terug. De rellen zorgen voor een grote schok. Alle landelijke media berichten over de rellen en politici reageren. Minister Plasterk veroordeelt de rellen en noemt de gang van zaken 'treurig' (NRC, 18-01-2016). Ook de organisator van het protest, Harm Ruijs, is geschokt. Hij is tegen, maar wil een vreedzaam protest.

In de weken na de rellen vinden nog een aantal incidenten plaats. Een aantal inwoners blijft protesteren en sturen een kogelbrief naar de gemeente (Omroep Brabant, 15-01-2017). Uiteindelijk valt een besluit in de gemeenteraad: het asielzoekerscentrum komt er niet. In plaats van een asielzoekerscentrum vangt de gemeente wel extra statushouders op (Omroep Brabant, 15-01-2017). Hiermee keert de rust in Heesch weer volledig terug.



## 7.2 Aandachtscyclus

De aandachtscyclus van de casus Heesch loopt van 14 januari tot en met 11 februari 2016. In minder dan een maand is de cyclus voltooid. De cyclus zoals Downs (1972) die beschrijft wordt volledig doorlopen. In de eerste week is een duidelijke stijging te zien van het aantal artikelen en politieke uitspraken. Aan het einde van de eerste week is een scherpe daling te zien. In de weken daarna is de aandacht stabiel, maar wel lager en houdt het uiteindelijk op. De casus Heesch trekt minder aandacht dan eerdere casussen en heeft een kortere doorlooptijd. De media en politici lijken na eerdere rellen minder aandacht te hebben voor deze casus.



Figuur 3: Aandachtscyclus in casus Heesch, artikelen en uitspraken per dag

De beginfase loopt van 14 januari tot en met 19 januari. In deze fase is er groeiende aandacht voor het komende conflict. Na de rellen pikken alle kranten en politici het nieuws op. Na 19 januari is er een piek in de aandacht en komt er een periode van constante aandacht in de piekfase. Die aandacht houdt na 23 januari op. In de eindfase is er een lange uitlooperperiode met af en toe een artikel of uitspraak. Na 11 februari stopt de aandacht voor Heesch.

## 7.3 Verhaallijn per fase

### 7.3.1 Beginfase 14 januari tot en met 19 januari

Voordat de rellen in Heesch uitbreken, hebben de media aandacht voor het conflict tussen voor- en tegenstanders. De aandachtscyclus voor Heesch begint op 14 januari 2016. De media pikken het verhaal op en beschrijven wat er gebeurt.

Het NRC (14-01-2016), Algemeen Dagblad (14-01-2016) en de Telegraaf zijn de eerste kranten die het conflict beschrijven. In aanloop naar de commissievergadering hangen tegenstanders varkenskadavers op. De drie artikelen beschrijven voornamelijk de visie van de tegenstanders. De inwoners van Geldermalsen zijn niet principieel tegen opvang, maar wel

tegen de grootte en duur die de gemeente voorstaat. Op verschillende protestborden in het dorp staat: '500 is te veel, 10 jaar is te lang' (AD, 14-01-2016).

In het AD (14-01-2016) reageert burgemeester Moorman op de acties van de dorpsbewoners. Volgens Moorman zijn de acties 'zeer ongepast' en moet er eerst een debat plaatsvinden met de bewoners. In hetzelfde bericht probeert Moorman ook de schuld bij het COA te leggen door te stellen dat 500 een minimumeis is.

Een dag later waarschuwt de lokale politicus Jack van der Dussen (VVD) dat de komende bijeenkomst net zo kan escaleren als in Geldermalsen (AD, 15-01-2016). Na de vergadering en de rellen legt Van der Dussen de verantwoordelijkheid bij buitenstaanders en spreekt hij van 'radicale groepen' (NRC, 19-01-2016). Op diezelfde dag schrijven alle media over de rellen. In deze fase beschrijven de kranten het verloop van de avond. De organisator van het protest, Harm Ruijs, veroordeelt de rellen: "Wij staan hier absoluut niet achter" (Telegraaf, 19-01-2016). Ruijs benadrukt ook dat hij nog steeds tegenstanders is en dat de meeste mensen rustig protesteren.

Ook de politiek reageert direct op de gebeurtenissen in Heesch. Bijna alle politici geven een bepaald waardeoordeel over de rellen. De meeste politici framen de rellen als een aanval op de democratie. D66-Kamerlid Sjoerdsma zegt dat raadsleden hun democratische plicht niet kunnen verrichten en volgens Sharon Gesthuizen (SP) proberen relschoppers "democratische processen de nek om te draaien" (Kamerstuk 19637-2168, 19-01-2016). Alleen Joël Voordewind (CU) komt met een duidelijk ander frame. Hij is het eens met de bevolking en zegt dat er voor grote asielzoekerscentra geen draagvlak bestaat (Kamerstuk 19637-2168, 19-01-2016).

Na deze artikelen en politieke uitspraken stopt de groeiende aandacht en komt er een periode van constante aandacht in de piekfase. In tabel 9 staan de frames van de beginfase op volgorde gesorteerd.

Datum	Krant/ debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
14-jan-16	NRC	Conflict	Inwoners tegen groot AZC	Inwoonster	/	/
14-jan-16	AD	Conflict	Inwoners tegen groot AZC	Anja van den Akker (inwoonster)	Debat hoort met woorden	Burgemeester
14-jan-16	Tel	Conflict	Inwoners tegen groot AZC	Inwoonster	/	/
15-jan-16	AD	Conflict	Inwoners tegen groot AZC	Auteur	Escalatie mogelijk	Jack van der Dussen (VVD)
19-jan-16	NRC	Verantwoordelijkheid	Buitenstaanders verstoren protest	Jack van der Dussen (VVD)	/	/
19-jan-16	AD	Conflict	Tegenstanders verstoren protest	Auteur	/	/
19-jan-16	Tel	Conflict	Tegenstanders verstoren protest	Auteur	Rellen gaan te ver	Harm Ruijs (organisator)
19-jan-16	VK	Conflict	Tegenstanders verstoren protest		/	/

19-jan-16	Regeling van werkzaamheden	Morele evaluatie	Aanval op democratie	Sjoerdsma (D66)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Probleemdefinitie	Groot AZC werkt niet	Voordewind (CU)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Rellen gaat te ver	Sjoerdsma (D66)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	PVV moet veroordelen	Sjoerdsma (D66)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Dreiging democratie	Van Tongeren (GL)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Dreiging democratie	Kuiken (PVDA)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Rellen gaat te ver	Azmani (VVD)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Dreiging democratie	Van Der Staaij (SGP)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Dreiging democratie	Gesthuizen (SP)	/	/
19-jan-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Morele evaluatie	Dreiging democratie	Dijkhof (VVD)	/	/

Tabel 9: frames beginfase

### 7.3.2 Piekfase 20 januari tot en met 23 januari

In de piekfase schrijven alle kranten over de rellen in Heesch. Politici laten minder van zich horen. De aandacht verschuift van beschrijven naar het zoeken van een oorzaak en het kijken naar de gevolgen.

In deze fase verleggen de actoren de schuld naar de gemeente of de overheid in het algemeen. Het AD (20-01-2016) legt de vergelijking tussen Heesch en een ander dorp waar geen protest uitbrak. In Grootegast braken volgens de auteur geen rellen uit omdat de gemeente goed het gesprek met de inwoners aanging en hun bezwaren serieus nam. Hiermee legt het artikel de schuld bij de gemeente Heesch neer, die de burgers op een verkeerde manier behandelt.

Dit frame komt, in soortgelijke woorden, bij andere artikelen terug. In de Telegraaf (20-01-2016) wordt de gehele overheid en politiek erbij getrokken. Volgens een ingezonden opinie hebben de rellen in Heesch alles te maken “met het monddood willen maken van de burgers” (Telegraaf, 20-01-2016). Ook verschillende communicatie-experts leggen het probleem bij de gemeente neer en vinden dat massale bijeenkomsten niet werken (AD, 23-01-2016; NRC, 23-01-2016). De Vereniging van Nederlandse Gemeenten en Vluchtelingenwerk Nederland kijken ook naar het creëren van draagvlak. Volgens beide organisaties werkt kleine opvang veel beter omdat de bevolking hier wel mee kan leven (Volkskrant, 21-01-2016).

In de Telegraaf (20-01-2016) komt nogmaals protestorganisator Harm Ruijs aan het woord. In dat artikel vertelt Ruijs dat het protest uit de hand liep door buitenstaanders die niets met het echte protest te maken hadden. Burgemeester Moorman gaat in hetzelfde artikel mee met het frame van Ruijs en benadrukt dat de relschoppers van buiten haar gemeente kwamen.

In de Volkskrant (20-01-2016) gebruikt burgemeester Moorman exact dezelfde woorden en spreekt van “oproerkraaiers” van buiten haar gemeente.

Hetzelfde artikel (Volkskrant, 20-01-2016) staat voor het eerst stil bij de gevolgen van de rellen in Heesch. Op andere plekken in het land wordt er steeds zenuwachtiger gekeken naar de komst van eventuele asielzoekerscentra (Volkskrant, 20-01-2016). De rellen in Heesch laten ook zien dat de protesten steeds grimmiger worden (Volkskrant, 23-01-2016).

Vanaf dat moment daalt de aandacht voor de casus Heesch en komt de aandachtscyclus in de eindfase.

Datum	Krant/debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
20-jan-16	AD	Probleemdefinitie	Gemeente moet goed voorlichten	Burger (Opinie)	/	/
20-jan-16	Tel	Morele evaluatie	Overheid luistert niet	Burgers (Opinie)	/	/
20-jan-16	Tel	Probleemdefinitie	Buitenstaanders verstoren protest	Harm Ruijs (organisator)	Buitenstaanders verstoren protest	Burgemeester
20-jan-16	VK	Morele evaluatie	Protest Heesch gaat te ver	Burger (Opinie)	/	/
20-jan-16	VK	Consequence assesment	Rellen zorgen voor nervositeit	Auteur	Buitenstaanders verstoren protest	Burgemeester
21-jan-16	AD	Morele evaluatie	Probleem is landelijk	Burger (Opinie)	/	/
21-jan-16	VK	Probleemdefinitie	Klein opvang beter	VNG, VluchtelingenWerk	Groot efficiënter	COA
23-jan-16	NRC	Probleemdefinitie	Bijeenkomsten werken niet	Gerald Morssinkhof (Expert)	/	/
23-jan-16	AD	Probleemdefinitie	Bijeenkomsten werken niet	Communicatie experts	/	/
23-jan-16	VK	Consequence assesment	Protesten worden grimmiger	Auteur	/	/

Tabel 10: frames piekfase

### 7.3.3 Eindfase 24 januari tot en met 11 februari

In de eindfase zijn politici en media beide actief. De aandacht van de media wordt steeds minder en is iets meer dan een week na de rellen weg. Voor zowel politici als media geldt dat de aandacht compleet verschuift naar de oorzaken van de rellen en de gevolgen.

Een aantal frames die actoren eerder introduceerden, komen in deze fase weer terug en ook politici gebruiken deze frames. In de Volkskrant (26-01-2016) geven de inwoners van Heesch nog een keer aan dat het asielzoekerscentrum te groot is. Bij de besloten inspraakavond na de rellen geven inwoners aan dat “de Heeschenaars de echte vluchtelingen best willen helpen”, maar “500 asielzoekers op de koffie uitnodigen, gaat niet” (Volkskrant, 26-01-2016). De politiek ziet hetzelfde probleem. In een eerder debat gaf CU-Kamerlid Joël Voordewind al aan dat grote asielzoekerscentra niet werken en tijdens een algemeen overleg over het vreemdelingenbeleid herhaalt hij dat standpunt (Kamerstuk 19637-2178, 04-02-2016). In hetzelfde debat geeft Groenlinks-Kamerlid Voortman aan dat de landelijke politiek duidelijkheid moet verschaffen en kleinere opvang moet regelen. Halbe Zijlstra (VVD) geeft

aan dat inwoners zich zorgen maken als er een asielzoekerscentrum komt (Handeling Tweede Kamer 20152016-54-12, 11-02-2016).

Ook de gevolgen van de rellen in Heesch krijgen aandacht in de kranten. De Telegraaf (26-01-2016) schrijft over de verhoogde beveiliging bij de nieuwe inspraakavond. Hoogleraar Wouter Hins staat stil bij bijeenkomsten in andere gemeenten na de rellen (Volkskrant, 26-01-2016). De media worden door de rellen bij veel bijeenkomsten geweerd om de rust te bewaren en omdat inwoners zich dan vrijer voelen om te praten. “De oplossing is niet journalisten het werk onmogelijk te maken” volgens Hins.

Hiermee eindigt de aandachtscyclus voor de casus Heesch. Zowel de media als politici schenken geen aandacht meer aan de rellen.

Datum	Krant/debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
26-jan-16	Tel	Consequence assesment	Meer beveiliging na rellen	Auteur	/	/
26-jan-16	VK	Probleemdefinitie	Te groot AZC	Inwoners	/	/
28-jan-16	Tel	Probleemdefinitie	Bestuur luistert niet	Burger (Opinie)	/	/
30-jan-16	NRC	Consequence assesment	Pers mag niet worden geweert	Hoogleraar Wouter Hins	/	/
4-feb-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Probleemdefinitie	Groot AZC werkt niet	Voordewind (CU)	/	/
4-feb-16	Algemeen overleg vreemdelingenbeleid	Probleemdefinitie	Kleinere opvang nodig	Voortman (GL)	/	/
11-feb-16	Debat asiel	Verantwoordelijkheids	Wilders neemt verantwoording niet	Kuzu (Kuzu/Öztürk)	/	/
11-feb-16	Debat asiel	Morele evaluatie	Bewoners maken zich zorgen	Zijlstra (VVD)	/	/

Tabel 11: frames eindfase

## 7.4 Analyse verhaallijn

### 7.4.1 First-level agenda-building: analyse artikelen en politici

In de casus Heesch zijn er acht momenten die wijzen op first-level agenda-building. Tabel 12 laat een overzicht zien. In eerste instantie vallen twee zaken op. In deze casus is er alleen sprake van first-level agenda-building bij de krantenartikelen. Geen van de politieke uitspraken in de Tweede Kamer wijzen op agenda-building door de media. De Kamerleden verwijzen niet naar de media. Daarnaast valt de meerderheid van de artikelen in de piekfase van de aandachtscyclus. Van de zes artikelen vallen er twee in de begin- en eindfase.

In de beginfase is er één artikel dat wijst op agenda-building. Daarin houdt een lokale politicus buitenstaanders verantwoordelijk voor de rellen. Tijdens de beginfase beschrijven de kranten vooral het conflict. De uitspraken en handelingen van politici spelen in deze fase een kleine rol. Dat geldt ook voor de eindfase waarin de media-aandacht voor de rellen sterk daalt. In de piekfase is er wel vaker sprake van first-level agenda-building. De kranten schrijven artikelen naar aanleiding van een politieke uitspraak. Opvallend is wel dat de media niet de

politiek citeren, maar frames van andere actoren publiceren om de politieke handelingen te duiden. Inwoners en expert geven hun mening in de krant over de politiek. De communicatie-experts geven bijvoorbeeld een reactie op het handelen van de lokale bestuurders.

De frames bij first-level agenda-building lopen uiteen. Zowel de substantieve en dominante frames verschillen aanzienlijk van elkaar. De frames komen wel in verschillende fasen terug. Vooral in de beginfase wijzen de actoren naar buitenstaanders en in latere artikelen verschuift de aandacht naar de grootte van de opvang.

Datum	Krant/debat	Substantieve frame	Dominante frame	Bron	Counterframe	Bron
19-jan-16	NRC	Verantwoordelijkheid	Buitenstaanders verstoren protest	Jack van der Dussen (VVD)	/	/
20-jan-16	Tel	Morele evaluatie	Overheid luistert niet	Burgers (Opinie)	/	/
20-jan-16	VK	Consequence assessment	Rellen zorgen voor nervositeit	Auteur	Buitenstaanders verstoren protest	Burgemeester
21-jan-16	AD	Morele evaluatie	Probleem is landelijk	Burger (Opinie)	/	/
21-jan-16	VK	Probleemdefinitie	Klein opvang beter	VNG, Vluchtelingenwerk	Groot efficiënter	COA
23-jan-16	NRC	Probleemdefinitie	Bijeenkomsten werken niet	Gerald Morssinkhof (Expert)	/	/
23-jan-16	AD	Probleemdefinitie	Bijeenkomsten werken niet	Communicatie-experts	/	/
30-jan-16	NRC	Consequence assesment	Pers mag niet worden geweerd	Hoogleraar Wouter Hins	/	/

Tabel 12: First-level agenda-building

#### 7.4.2 Second-level agenda-building: analyse substantieve frames

In de beginfase gebruiken de actoren voornamelijk twee substantieve frames: conflictframe en de morele evaluatieframe. De kranten gebruiken een conflictframe en schrijven over de inwoners die tegen de komst protesteren. In één van de artikelen (NRC, 19-01-2016) komt VVD-politicus Jack van der Dussen aan het woord en verandert het frame in een verantwoordelijkheidsframe. De VVD'er legt hierbij de verantwoordelijkheid voor de rellen bij buitenstaanders neer.

De morele evaluatieframes zijn geheel toe te schrijven aan politici in de Tweede Kamer. Zij proberen de gebeurtenissen te duiden en veroordelen vooral de rellen door het een 'dreiging voor de democratie te noemen' (Kamerstuk 19637-2168, 19-01-2016). Alleen CU-Kamerlid Voordewind gebruikt een probleemdefinitie en zoekt naar de oorzaak van de rellen. Voordewind vindt de opvanglocaties te groot voor dit dorp en dat brengt volgens hem onrust met zich mee. Hoewel het geen direct effect heeft op andere actoren, krijgt Voordewind later wel steun. GroenLinks-Kamerlid Voortman legt de oorzaak ook bij de grootte van de opvang neer.

De substantieve frames veranderen in de piekfase. In deze fase zijn alleen de kranten actief en die gebruiken voornamelijk een probleemdefinitieframe. In deze fase komen weinig

politici en burgers aan het woord. Het zijn vooral experts en organisaties (VNG en VluchtelingenWerk) die de probleemdefinities gebruiken (Volkskrant, 21-01-2016; NRC, 23-01-2016). Zij leggen uit wat de oorzaak was van de rellen en leggen de schuld vooral bij de gemeente neer. De gemeente gebruikt volgens de experts een verkeerde aanpak. De inspraakavonden zijn te groot en verkeerd opgezet. Hiermee roept de gemeente, volgens de experts, onrust op.

De frames in de eindfase zijn vergelijkbaar met de piekfase. De kranten en politici zoeken naar een oorzaak en een verantwoordelijke. De dominante frames zijn hiermee ook vergelijkbaar. Politici en media wijzen naar de grootte van de opvang. De politici in de Tweede Kamer herhalen hun eerdere frames uit de beginfase. Het is één van de weinige frames die van het begin tot het eind blijft terugkeren. Het gevolg is dat ook op landelijk niveau er weerstand komt tegen grote centrale opvanglocaties. Het COA was voorstander van grootschalige opvang, maar kijkt later ook naar kleinere opties (De Vries, 25-02-2016). Iets wat in deze casus door meerdere actoren al werd aangegeven.

## **7.5 Conclusie**

Deze conclusie koppelt de voorgaande paragrafen aan elkaar en kijkt hoe het agenda-buildingsproces verloopt in de casus Heesch. Het geeft antwoord op de deelvraag: *Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de media- en politieke agenda bij de rellen in Heesch?*

In de beginfase zijn zowel de media als politici actief. Het zijn echter de media die een duidelijk patroon laten zien. De media brengen, al voor de rellen, het verhaal onder de aandacht. De media beschrijven vooral het conflict. Politici geven iets later aandacht aan het conflict. Daarin is duidelijk een verschil te zien tussen de media en de politiek. De media brengen het verhaal onder de aandacht van de politici en lijken hun agenda te bepalen.

In diezelfde beginfase is ook een tweede patroon te zien. Politici lijken in deze fase actiever bezig met het framen van het verhaal. Politici geven het conflict vooral een bepaald waardeoordeel door gebruik te maken van morele evaluaties. Politici vinden de rellen een aanval op de democratie. De Kamerleden kijken niet naar het asielbeleid zelf, maar naar de rellen en hoe de overheid deze in de toekomst wil voorkomen.

Er zijn twee frames die in de beginfase worden gebracht en gedurende de aandachtscyclus steeds terugkomen bij verschillende actoren: buitenstaanders die de rellen veroorzaken en de schaal van de opvangcentra. Deze frames worden in latere fasen door andere actoren gebruikt. Frames veranderen als politici aan het woord komen. De media zijn in eerste

instantie bezig met het beschrijven van het conflict, maar politici duiden gelijk het nieuws. Politici wijzen gelijk naar een oorzaak of schuldige. Politici zijn actiever in agenda-building op second-levelniveau. Kranten gebruiken politici om het nieuws te duiden.

De gevolgen na de media-aandacht en de frames van politici zijn groot. De gemeente Bernheze had een uitgebreid traject opgesteld om draagvlak te creëren (Wijkhuis en Van Duin, 2017, p.40). Door de media zijn de zaken zo op scherp gesteld dat er niet meer met de bevolking te praten was (Wijkhuis & Van Duin, 2017, p.40). De gemeente besluit dat er geen asielzoekerscentrum komt.

Tot slot valt de first-level agenda-buildinganalyse op. Hierin is een duidelijke lijn te zien. Het is de politiek die hier bepaalt wat er in de kranten komt. Er is geen enkele directe verwijzing naar de media in de Tweede Kamer. Juist de frames waarbij de kranten direct verwijzen naar politieke actoren, komen in latere artikelen weer terug. Politici zijn actieve agenda-builders. De media brengen het verhaal en faciliteren het debat, maar het zijn de politici die duiding geven en actief de agenda proberen te bepalen.



## 8. Conclusie en discussie

Dit onderzoek kijkt naar de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid. De voorgaande hoofdstukken zetten de theorie uiteen, beschreven de methode en lieten de resultaten zien. In dit onderzoek staan drie casussen centraal. Deze casussen geven gezamenlijk antwoord op de hoofdvraag: *Welke patronen zijn te herkennen in de agenda-buildingrelatie tussen de Nederlandse media- en politieke agenda tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid?* De volgende paragrafen geven antwoord op deze vraag door de resultaten bijeen te brengen. Dit hoofdstuk sluit af met een reflectie op dit onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek.

### 8.1 Conclusie

#### 8.1.1 Patronen in casussen

Dit onderzoek analyseerde drie casussen (Steenbergen, Geldermalsen en Heesch) op first- en secondlevel agenda-building. Bij elk van de casussen werd gezocht naar patronen in de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek. Allereerst werd een verhaallijn opgesteld aan de hand van krantenberichten en parlementaire documenten. De drie fases van de aandachtscyclus (Reineman, 2014) waarin hierin leidend. Na de verhaallijn volgde de analyse.

In alle drie de casussen waren een aantal vergelijkbare patronen te herkennen. Vooral de beginfase overlapt met alle drie de casussen. Elke casus begint met de kranten die veel aandacht besteden aan de incidenten. Dit zegt iets over de manier waarop deze trigger events onder de aandacht worden gebracht. De politiek is in eerste instantie niet bezig met de komst van de asielzoekerscentra. Pas als de media het nieuws over de incidenten verspreiden, komen politici in actie. McCubbins en Schwartz (1984) noemen dit proces *fire alarm*. Bij fire alarm laten politici de toezicht over beleid over aan derden en komen ze pas in actie als bijvoorbeeld de media ‘aan de bel trekken’ (McCubbins et. al., 1984). De media hebben in deze casussen ook een fire alarmrol. Media berichten over de ongeregelheden en landelijke politici reageren hierop.

Bij agenda-building, zoals dit onderzoek het formuleert, is een actievere rol van de politiek waarneembaar. Bij zowel directe verwijzingen (first-level) als framen (second-level) zijn politici belangrijk. Politici verwijzen weinig naar krantenartikelen en in enkele gevallen is het een aanleiding voor een introductie van een eigen frame. De kranten daarentegen schrijven een aanzienlijk aantal artikelen vanwege politieke uitspraken. Een aantal van deze verwijzingen komen in de beginfase al voor en leggen dan de basis voor andere fases. Dit was vooral duidelijk

in de casus Steenberg, waarbij de burgemeester als eerste de oorzaak van de rellen bij reltoeristen neerlegt. Dit frame wordt vervolgd in verschillende artikelen herhaald en daarbij verwijzen andere actoren ook naar de burgemeester.

Dit is het volgende patroon dat in alle casussen voorkomt. Bij het framen van de incidenten zijn vooral politici actief. In een aantal gevallen worden frames in de beginfase in latere fases herhaald door andere actoren. De kranten spelen hierin een faciliterende rol. Die beschrijven vooral in het begin het conflict. Vervolgens zoeken de kranten duiding bij andere actoren. Politieke actoren krijgen in de kranten de ruimte om het verhaal te framen. Bij een aanzienlijk aantal politieke uitspraken veroordelen politici de incidenten. Deze frames staan los van krantenartikelen en komen van de politici zelf. Het effect is dat politici zich duidelijk afzetten tegen de rellen, maar ook de zorgen van burgers bespreken. Politici zijn tegen de rellen, maar spreken over begrip voor de zorgen van mensen. Door de incidenten en de media-aandacht komt opvang op de politieke agenda te staan. In de casus Heesch is te zien dat het COA door deze aandacht ook alternatieven voor grote opvang bekijkt.

Wat duidelijk wordt uit de bovenstaande patronen is dat de media vooral in de beginfase zorgen dat het incident veel aandacht krijgt. Vervolgens zijn het de politici die hierop reageren en actief bezig zijn met second-level agenda-building.

### *8.1.2 Betekenis patronen*

De voorgaande paragraaf beschreef welke resultaten uit de drie casussen voortkwamen. Hieruit komen drie overlappende patronen naar voren. Deze resultaten hebben een gezamenlijke betekenis die bepalend is voor de agenda-buildingrelatie tussen media en politiek tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid.

Dit onderzoek bakende de casussen af door middel van de aandachtscyclus. Door het gebruik van deze cyclus is een verschil te zien in de drie fases. De agenda-buildingrollen van beide actoren zijn verschillend per fase. Vooral in de beginfase is een duidelijke rolverdeling te zien. Daarin zijn de media bepalend voor het onder de aandacht brengen van de incidenten. De politici volgen altijd later. De fases lijken een effect te hebben op de agenda-buildingrelatie tussen politiek en media.

In die latere fases veranderen de rollen. Vanaf dat moment is de politiek actiever in het agenda-buildingproces. De media brengen het verhaal, maar beschrijven in het begin ook alleen het incident. Bij de nieuwsduiding is de politiek aan zet. In de latere fases wordt bepaald waarover en hoe er wordt gepraat over het incident. Politici zijn actief in het framen van het incident. Hierin is de, eerder beschreven, pumping mechanism te zien zoals Entman (2003,

2004) die in zijn onderzoeken benoemt. Dit komt het duidelijkst naar voren in de beginfase van de casus Geldermalsen. In deze casus beschrijven de media als eerste het conflict. Na de rellen reageren politici in de Tweede Kamer op de rellen. De Kamerleden veroordelen het incident en noemen het een ‘aanval op de democratie’. De politiek lijkt ook in dit onderzoek een groot aantal frames te verspreiden naar de media. Die lijken op hun beurt deze frames over te nemen.

Alles bij elkaar genomen laat dit onderzoek zien dat zelfs binnen de casussen een verschil zit in de contextdimensie tijd. De beginfase van een trigger event geeft een andere rolverdeling dan latere fases. Agenda-building gaat echter verder dan alleen aandacht. Een trigger event komt plotseling op en krijgt aandacht. Vervolgens begint een proces van framing dat niet te onderscheiden is van het gehele agendabuildingproces. De vraag *waarover* wordt gepraat kan niet worden gescheiden van de vraag *hoe* er over het onderwerp wordt gepraat. Het lijkt er daarom op dat de politiek actiever is in agenda-building tijdens trigger events op het gebied van asielbeleid. Hun frames worden door kranten beschreven en in latere fases herhaald door andere actoren.

## **8.2 Waarde van dit onderzoek**

De resultaten van dit onderzoek zijn op zowel maatschappelijk als wetenschappelijk vlak van toegevoegde waarde. Als eerste de maatschappelijke waarde. Dit onderzoek kijkt naar de relatie tussen media en politiek. Bardoel (2002, pp.90-97) vat dit samen door de media als ‘waakhond’ of ‘schoothond’ te bestempelen. Bij waakhond kijken de media kritisch naar het handelen van politici. Bij schoothond zijn de media niet meer dan een soort doorgeefluik voor politici. De casussen in dit onderzoek gaven geen eenduidig beeld. In eerste instantie zijn het de media die het nieuws over de rellen onder de aandacht brengen. In latere fases krijgen politici wel de ruimte om de rellen te framen. Zowel het label waakhond als schoothond zijn in dit onderzoek niet juist. Daar ligt ook de toegevoegde waarde. Dit onderzoek laat zien dat de relatie tussen media en politiek genuanceerder is.

De wetenschappelijke waarde van dit onderzoek borduurt verder op de voorgaande conclusie. De nuance zit namelijk in de verschillende rollen die media en politici aannemen in verschillende fases van de casussen. Wat dit onderzoek toevoegt aan de bestaande agenda-buildingliteratuur is het belang van context. Dit belang werd al benadrukt (Van Noije, 2007; Parmelee, 2013; Van Aelst & Vliegthart, 2014), maar zelfs binnen een bepaalde casus verandert de verhouding tussen politiek en media naarmate de tijd verstrijkt. Deze conclusie geldt voor de context van dit onderzoek: trigger events op het gebied van asielbeleid. Daarmee

geeft dit onderzoek wel een aanzet tot meer aandacht voor de verschillende contextdimensies bij agenda-building.

### **8.3 Reflectie en suggesties**

Dit onderzoek probeerde inzicht te verschaffen in de agenda-buildingrelatie tussen politiek en media. Om dit doel te bereiken is voor een kwalitatieve onderzoeksopzet gekozen met meervoudige casussen. Deze onderzoeksopzet is niet zonder beperkingen. Deze beperkingen geven echter ook aanleiding voor verder onderzoek.

Allereerst de generaliseerbaarheid van de resultaten. Bij het gebruik van enkele casussen is het generaliseren van de resultaten lastig (Van Thiel, 2010, p.59). Dit onderzoek is daarop geen uitzondering. De resultaten voor dit onderzoek blijven beperkt tot de onderzochte casussen. Deze resultaten geven echter wel aanzet tot verder onderzoek. In de beperktheid van dit onderzoek zijn wel een aantal opvallende resultaten waarneembaar. De eerder beschreven context van agenda-building lijkt van nog groter belang. Het asielbeleid is een politiek gevoelig onderwerp waar de media graag over schrijven. De politieke omstandigheden, zoals een crisis, versterken dit effect (Jackson, 2005). Zelfs in een individuele casus bepaalt de tijd waarin de agenda-building zich afspeelt, de rollen van actoren. Deze contextgevoeligheid verdient meer aandacht en gedetailleerd onderzoek. Vervolgonderzoek kan zich richten op de invloed van tijd tijdens andere politieke omstandigheden zoals verkiezingen. De fases van de aandachtscyclus in dit onderzoek laten zien dat tijd een effect heeft op de agenda-buildingrollen.

Daarnaast is het voor dit onderzoek lastig om aan te tonen of de politiek daadwerkelijk succesvol is in het bepalen van de media agenda. Hiervoor zijn verschillende casussen en meetinstrumenten (first- en secondlevel agenda-building) gebruikt. Ondanks deze inzet is het te licht om daadwerkelijke harde uitspraken te doen over deze agenda-buildingrelatie. Hiervoor is meer onderzoek naar deze relatie in deze context vereist. Niet alleen meer casussen, maar ook andere onderzoeksmethoden. Dit onderzoek laat zien dat ook kwalitatief onderzoek van toegevoegde waarde kan zijn voor de agenda-buildingliteratuur. De ene methode sluit de andere niet uit. Ze versterken juist elkaars conclusies.

Tot slot nog een oproep vanuit de theoretische keuzes van dit onderzoek. Het theoretisch kader is voornamelijk gebaseerd op eerdere onderzoeken en bestaande agenda-buildingliteratuur. Op zichzelf is dit een zeer gangbare methode om tot een theoretisch kader te komen (Van Thiel, 2010). Het probleem zit vooral in de verschillende termen en definities die agenda-buildingonderzoeken hanteren en die leiden tot conceptuele inconsistenties (Kennamer,

1994, p.83; Denham, 2010). Ook dit onderzoek worstelde om tot duidelijke en vooral vergelijkbare definities te komen. Hierdoor is het lastig om de onderzoekresultaten te vergelijken met eerdere onderzoeken. Dat maakt generalisatie wederom lastig. Het concept agendasetting heeft drie verschillende definities. Daarbij hoort ook de invloed van media op de publieke agenda, maar ook de directe invloed op politici (Kennamer, 1994, p.83). Deze inconsistenties zijn te ondervangen met 'eigen' termen voor verschillende processen. Agendasetting zou dan het beïnvloeden van de politieke agenda via de publieke agenda zijn. Agenda-building staat voor de wederkerige relatie tussen media en politiek. De agenda-buildingliteratuur is gebaat bij eenduidige en vergelijkbare definities. Hierdoor ontstaat een beter begrip van agenda-building in verschillende contexten.

## 9. Literatuur

### 9.1 Bronnen

- Alink, F. B. (2006). *Crisis als kans? Over de relatie tussen crises en hervormingen in het vreemdelingenbeleid van Nederland en Duitsland*. Vossiuspers UvA.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff.
- Bakker, P., & Scholten, O. (2011). *Communicatiekaart van Nederland: Overzicht van media en communicatie*. Amsterdam: Kluwer.
- Bakker, K. (30-07-2016). *Steenbergen: het protest dat 'de toon zette voor azc-debat'*. NOS. Geraadpleegd op <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2122272-steenbergen-het-protest-dat-de-toon-zette-voor-azc-debat.html>
- Bardoel, J. (2002). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Amsterdam University Press.
- Bardoel, J., & Wijfjes, H. (2015). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Bartlett, L., & Vavrus, F. (2017). Comparative Case Studies: An Innovative Approach. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*, 1(1).
- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D. (2010). *Agendas and instability in American politics*. University of Chicago Press.
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559. Geraadpleegd op: <http://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2>
- Bell, J. (2014). *Doing Your Research Project: A guide for first-time researchers*. McGraw-Hill Education (UK)

- Besselink, N. (05/01/2016). Acht asieltaboes doorbroken. Trouw. Geraadpleegd op: <https://www.trouw.nl/home/acht-asieltaboes-doorbroken~a04cf2d1/>
- Birkland, T. A. (2006). *Lessons of disaster: Policy change after catastrophic events*. Washington, D.C: Georgetown University Press.
- Blatter, J., & Haverland, M. (2012). *Designing case studies: Explanatory approaches in small-n research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Boeije, H. R. (2016). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom.
- Boomgaarden, H. G., & Vliegenthart, R. (2007). Explaining the rise of anti-immigrant parties: The role of news media content. *Electoral Studies*, 26, 2, 404-417.
- Brandenburg, H. (2002). Who follows whom? The impact of parties on media agenda formation in the 1997 British general election campaign. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 7(3), 34-54.
- Chong, D. & Druckman, J. N. (2007). *Framing Theory*. *Annual Review of Political Science*, 10: 103-26.
- Collier, D. (October 18, 2011). Understanding Process Tracing. *Ps: Political Science & Politics*, 44, 4, 823-830.
- Curtin, P. (January 01, 1999). Reevaluating Public Relations Information Subsidies: Market-Driven Journalism and Agenda-Building Theory and Practice. *Journal of Public Relations Research*, 11, 1, 53-90.
- De Graaf, L. J. (2007). *Gedragen beleid. Een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht*. Eburon Delft
- Dekker, P. & Scholten, R. (2015) *Tsunami of Tragedie?* Rotterdam: Erasmus Universiteit

- Denham, B. E. (2010). Toward conceptual consistency in studies of agenda-building processes: A scholarly review. *The Review of Communication*, 10(4), 306-323.
- De Vries, J. (25-02-2016). *Burgemeesters en COA werken aan pilot kleine asielopvang*. Volkskrant. Geraadpleegd op: <https://www.volkskrant.nl/binnenland/burgemeesters-en-coa-werken-aan-pilot-kleine-asielopvang~a4251900/>
- d'Haenens, L., & De Lange, M. (2001). Framing of asylum seekers in Dutch regional newspapers. *Media, Culture & Society*, 23(6), 847-860.
- Dearing, J. W., & Rogers, E. (1996). *Agenda-setting* (Vol. 6). Sage publications.
- Downs, A. (1972). Up and down with ecology-the issue-attention cycle. *The public interest*, (28), 38.
- Easterby-Smith, M., R. Thorpe & A. Lowe (1991), The philosophy of research design. Ch 3. In: *Management Research, an introduction*. London: Sage Publications, p. 21-43
- Elchardus, M. (2002). *De dramademocratie*. Tiel: Lannoo.
- Entman, R. M. (2003). Cascading activation: Contesting the White House's frame after 9/11. *Political Communication*, 20(4), 415-432.
- Entman, R. M. (2004). *Projections of power: Framing news, public opinion, and US foreign policy*. University of Chicago Press.
- Eysink, S. M., & Boot, A. (June 01, 2017). Publieke zorgen rond de instroom van vluchtelingen. *Tijdschrift Voor Veiligheid*, 16, 2, 90-107. Verkregen op: [https://www.researchgate.net/publication/319603236\\_Publieke\\_zorgen\\_rond\\_de\\_instroom\\_van\\_vluchtelingen](https://www.researchgate.net/publication/319603236_Publieke_zorgen_rond_de_instroom_van_vluchtelingen)



- Fahmy, S. S., Wanta, W., Johnson, T. J., & Zhang, J. (2011). The path to war: Exploring a second-level agenda-building analysis examining the relationship among the media, the public and the president. *International Communication Gazette*, 73(4), 322-342
- Feringa, D. R. (2014). *Burgerschap als ambacht: Jongerenraden in Nederland*. Geraadpleegd op: [https://pure.uva.nl/ws/files/4490449/133407\\_thesis.pdf](https://pure.uva.nl/ws/files/4490449/133407_thesis.pdf)
- Franco, De. C. (2012). *Media power and the transformation of war*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire [UK: Palgrave Macmillan.
- Gandy, O. H. (1982). *Beyond agenda setting: Information subsidies and public policy*. Norwood, N.J: Ablex.
- Geddes, B. (2003). *Paradigms and sand castles: Theory building and research design in comparative politics*. University of Michigan Press.
- George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Golan, G. (2006). Inter-media agenda setting and global news coverage: Assessing the influence of the New York Times on three network television evening news programs. *Journalism studies*, 7(2), 323-333.
- Goodrick, D. (2014). Comparative case studies. *Methodological Briefs: Impact Evaluation*, 9.
- Jackson, R. (2005). *Writing the war on terrorism: Language, politics, and counter-terrorism*. Manchester: Manchester University Press.
- Jansen, H. (2012). Wat is kwalitatief in kwalitatief onderzoek?. *KWALON: Tijdschrift voor Kwalitatief Onderzoek in Nederland en Vlaanderen*, 17, 2, 6-12. Verkregen op: [https://www.tijdschriftkwalon.nl/scripts/shared/artikel\\_pdf.php?id=KW-17-2-6](https://www.tijdschriftkwalon.nl/scripts/shared/artikel_pdf.php?id=KW-17-2-6)
- Johnson, T., & Perlmutter, D. D. (2011). *New media, campaigning and the 2008 Facebook election*. London: Routledge.

- Kennamer, J. D. (1994). *Public opinion, the press, and public policy*. Westport, CT: Praeger.
- Kingdon, J. W. (2010). *Agendas, alternatives, and public policies*. New York, NY: Longman.
- Kim, J. Y., Xiang, Z., & Kioussis, S. (2011). Agenda building effects by 2008 presidential candidates on global media coverage and public opinion. *Public Relations Review*, 37(1), 109-111.
- Kioussis, S., Laskin, A., & Kim, J. Y. (2011). Congressional agenda-building: examining the influence of congressional communications from the speaker of the House. *Public Relations Journal*, 5(1), 1-14.
- Kioussis, S., Mitrook, M., Wu, X., & Seltzer, T. (2006). First-and second-level agenda-building and agenda-setting effects: Exploring the linkages among candidate news releases, media coverage, and public opinion during the 2002 Florida gubernatorial election. *Journal of Public Relations Research*, 18(3), 265-285.
- Lancendorfer, K. M., & Lee, B. (2010). Who influences whom? The agenda-building relationship between political candidates and the media in the 2002 Michigan governor's race. *Journal of Political Marketing*, 9(3), 186-206.
- Lang, G. E., & Lang, K. (1981). Watergate: An exploration of the agenda-building process. *Mass communication review yearbook*, 2(447-468)
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. Geraadpleegd op: <http://www.howardnema.com/wp-content/uploads/2016/08/lippmann.pdf>
- Lord, J., & Hutchison, P. (2007). *Pathways to inclusion: Building a new story with people and communities*. Concord, Ont: Captus Press.
- Meert, H. (2004). Van balen tot onthalen: de geografische en discursieve dimensie van

attitudes tegenover asielzoekers: casestudies uit Vlaanderen en Brussel. Gent: Academia Press.

McCarthy, E. (2007). *International regulation of underwater sound: establishing rules and standards to address ocean noise pollution*. Springer Science & Business Media.

McCombs, M. E. (2002). The agenda-setting role of the mass media in the shaping of public opinion. In *Mass Media Economics 2002 Conference, London School of Economics*: <http://sticerd.lse.ac.uk/dps/extra/McCombs.pdf>.

McCombs, M. E. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Cambridge, UK: Polity.

McCombs, M.E. & Reynolds, A. (2009). “*How the News Shapes Our Civic Agenda.*” In *Media Effects: Advances in Theory and Research*. 1 – 16. New York: Routledge.

McCombs, M. E. & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public opinion quarterly*, 36(2), 176-187.

McCombs, M. E. & Shaw, D. L., & Weaver, D. H. (2013). *Communication and Democracy: Exploring the intellectual Frontiers in Agenda-setting theory*. Hoboken: Taylor and Francis.

McCubbins, M. D., & Schwartz, T. (1984). Congressional oversight overlooked: Police patrols versus fire alarms. *American Journal of Political Science*, 165-179.

NOS. (17/12/2015). *Veertien mensen opgepakt na rellen Geldermalsen*. Geraadpleegd op: <https://nos.nl/artikel/2075694-veertien-mensen-opgepakt-na-rellen-geldermalsen.html>

NOS. (17/12/2016). *Veertien mensen opgepakt na rellen Geldermalsen*. Geraadpleegd op <http://nos.nl/artikel/2075694-veertien-mensen-opgepakt-na-rellen-geldermalsen.html>

- Parmelee, J. H. (2014). The agenda-building function of political tweets. *New Media and Society*, 16, 3, 434-450.
- Prins, R., Cachet, L., van der Linde, C., Tadjman, T., & Bekkers, V. (2012). Nationale wetten versus lokale besluiten: Een spanningsveld voor burgemeesters. Geraadpleegd op: <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/nationale-wetten-versus-lokale-besluiten-een-spanningsveld-voor-burgemeesters/>
- Reinemann, C. (2014). *Political communication*. Berlin: de Gruyter Mouton
- Roberts, M., & McCombs, M. (1994). Agenda setting and political advertising: Origins of the news agenda. *Political Communication*, 11(3), 249-262.
- Rogers, M. E., & Dearing, W. J. (1988). Agenda-setting research: Where has it been, where is it going?. *Annals of the International Communication Association*, 11(1), 555-594.
- Rosenthal, U. en 't Hart, P. (1994). Het één en het ander: case-contaminatie en andere methodologische complicaties in beleidswetenschappelijk onderzoek. *Beleidswetenschap*, 2(14), 1-63.
- Salm, H. (15/02/2016). *Kleinschalige opvang was ook geen succes*. Trouw. Geraadpleegd op: [http://www.trouw.nl/tr/nl/36361/Vluchtelingen/article/detail/4245019/2016/02/15/Kleinschalige-asielopvang-was-ook=geensucces.dhtml?utm\\_source=dailynewsletter&utm\\_medium=email&utm\\_campaign=20160216&utm\\_userid=5c6557f1-9552-4f92-a32c-c50454c95047](http://www.trouw.nl/tr/nl/36361/Vluchtelingen/article/detail/4245019/2016/02/15/Kleinschalige-asielopvang-was-ook=geensucces.dhtml?utm_source=dailynewsletter&utm_medium=email&utm_campaign=20160216&utm_userid=5c6557f1-9552-4f92-a32c-c50454c95047)
- Scheufele, D. A., & Tewksbury, D. (2007). Framing, agenda setting, and priming: The evolution of three media effects models. *Journal of communication*, 57(1), 9-20
- Schön, D.A. & Rein, M. (1994). *Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*. New York: Basic Books.
- Smith, R. D. (2012). *Becoming a public relations writer : a writing workbook for emerging and established media*.

- Sociaal Cultureel Planbureau. (2016). *Vluchtelingen overheersend thema in publieke opinie*. Geraadpleegd op [http://www.scp.nl/Nieuws/Vluchtelingen\\_overheersend\\_thema\\_n\\_publicke\\_opinie](http://www.scp.nl/Nieuws/Vluchtelingen_overheersend_thema_n_publicke_opinie)
- Strömbäck, J., & Kiousis, S. (2011). *Political public relations: Principles and applications*. New York: Routledge/Taylor and Francis Group.
- Swanborn, P. G. (2010). *Case Study Research: What, why and how?*. Los Angeles: Sage.
- Tedesco, J. C. (2001). Issue and strategy agenda-setting in the 2000 presidential primaries. *American behavioral scientist*, 44(12), 2048-2067.
- Van Aelst P., Vliegthart R. & (2014), Studying the tango: An analysis of parliamentary questions and press coverage in the Netherlands, *Journalism Studies* 15(4): 392-410.
- Van Noije, L. (2007). *The democratic deficit closer to home*. Amsterdam: Vrije Universiteit
- Van Staa, A. L., & De Boer, F. (October 01, 2014). Kwalitatieve data-analyse: eenheid in verscheidenheid. *Kwalon*, 19, 3, 3-8.
- Van Thiel, S. (2010). *Bestuurskundig onderzoek: Een methodologische inleiding*. Bussum: Coutinho.
- Vowe, G., & Henn, P. (2015). *Political communication in the online world: theoretical approaches and research designs*. New York, NY: Routledge.
- Walgrave, S., & Van Aelst, P. (2006). The contingency of the mass media's political agenda setting power: Toward a preliminary theory. *Journal of communication*, 56(1), 88-109.
- Weaver, D. H. (2007). Thoughts on agenda setting, framing, and priming. *Journal of communication*, 57(1), 142-147.

- Wijkhuis, V., & Van Duin, M. (2017). *Vluchtelingencrisis 2015: Lessen uit de crisisnoodopvang*. Arnhem: Instituut Fysieke Veiligheid. Geraadpleegd op: <https://www.ifv.nl/kennisplein/Documents/20170315-IFV-Vluchtelingencrisis-2015-lessen-uit-de-crisisnoodopvang.pdf>
- Wimmer, R. D., & Dominick, J. R. (2013). *Mass media research: An introduction*. Belmont, Calif: Wadsworth.
- Wirth, W., Matthes, J., Schemer, C., Wettstein, M., Friemel, T., Hänggli, R., & Siegert, G. (2010). Agenda-building and setting in a referendum campaign: Investigating the flow of arguments among campaigners, the media, and the public. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 87(2), 328-345.
- WRR. (2015). *Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten*. Geraadpleegd op <http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/geen-tijd-verliezen-van-opvang-naar-integratie-van-asielmigranten-4/>
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.

## 9.2 Databronnen

- Dirks, B. (28 oktober 2015). *Informerer zonder escaleren: zo kan het*. De Volkskrant.
- Du Pré, R. (28 oktober 2015). *'Stop verharding van het asieldebat'*. de Volkskrant.
- Volkskrant. (26 oktober 2015). *Informeer bewoners in besloten kring*. de Volkskrant.
- Heijne, B. (24 oktober 2015). *Piemel*. NRC Handelsblad.
- Woldhek, S. (24 oktober 2015). *m/v van de week siegfried woldhek*. NRC Handelsblad.
- Pelgrim, C. (24 oktober 2015). *Niet uitjoelen maar inspreken*. NRC Handelsblad.
- AD. (24 oktober 2015). *Mag alleen links mening geven?*. AD.
- AD. (24 oktober 2015). *Discussie was niet mogelijk*. AD.
- Bijlo, V. (24 oktober 2015). *Cromwielwoede in Steenbergen*. AD.

Van Zon, H. (24 oktober 2015). *Dit spook moet worden aangepakt*. AD.

Van Mersbergen, S. (24 oktober 2015). *Pierre van Hooijdonk schrikt van geboortedorp*. AD.

Van Mersbergen, S. & Van Der Lee, R. (24 oktober 2015). *Extreemrechts pookt azc-bijeenkomsten op*. AD.

Den Hartog, T. (24 oktober 2015). *'Ik kan de angst van burgers niet onterecht noemen'*. AD.

Klerks, M. (24 oktober 2015). *Geen Paradijs*. Telegraaf.

Hoogland, R. (24 oktober 2015). *Aandacht*. Telegraaf.

Abrahams, F. (17 december 2015). *Gelukzalige avond* NRC Handelsblad.

Abrahams, F. (22 december 2015). *Politiek correct*. NRC Handelsblad.

AD. (18 december 2015). *'Die vrouw had niets met rellen te maken'*

AD. (19 januari 2016) *ME in Heesch bekogeld*

AD. (21 januari 2016) *Asielkwestie is het lokale allang overstegen*

AD. (22 december 2015). *Azc-avond in Kaatsheuvel zonder rellen*

AD. (22 december 2015). *Weer sporthallen voor opvang vluchtelingen in Gelderland*

AD. (23 oktober 2015). *Geef asielzoekers een kans*

AD. (26 november 2015). *Toch geen azc in Steenberg*

Backx, K. & Verwegen, E. (15 januari 2016). *Dode varkens doen Heesch sidderen*. AD.

Bakker, M. (19 december 2015). *Als het azc er is, kan driekwart ermee leven*. Volkskrant.

Bakker, M. (22 december 2015). *Opvangman - 'Paniek is niet iets wat bij mij past'*. Volkskrant.

Bakker, M. (24 oktober 2015). *Samsom: Nederland moet - en kan - vluchtelingen opvangen*  
Volkskrant.

Boere, R. & Opten, N. (18 december 2015). *'Het waren niet alleen mensen uit het dorp'*. AD.

Bos, K. (28 december 2015). Dit was het jaar van de boze burger . NRC Handelsblad.

Brouwer, E. (20 januari 2016) *Geweld in Heesch bij asielprotest 'weezinwekkend'*. Telegraaf.

AD. (5 januari 2016). *'Crowdfundingsactie' om boetes na azc-rellen in Geldermalsen te betalen*

De Brouwer, E. (16 december 2015). *Geldermalsen laat zich niet overvallen*. Telegraaf.

De Graaf, P. (26 januari 2016) *500 man op de koffie, dat gaat niet*. Volkskrant.

De Graaf, P. (10 november 2015). *Wie schreeuwt, gaat deze keer direct de zaal uit* .Volkskrant.

De Graaf, P. (17 december 2015). *Gebonk op de ruiten van de raadszaal*. Volkskrant.

De Graaf, P. (18 december 2015). *Door wie sloeg hier de vlam in de pan?* Volkskrant.

De Graaf, P. (19 januari 2016) *'Laat ze in hun zandbak blijven'*. Volkskrant.

De Graaf, P. & Huisman, C. (20 januari 2016) *Nervositeit bij azc-avonden, geen rellen*  
Volkskrant.

De Groot, N. (20 januari 2016). *Grooategast bewijst: zo kan het ook*. AD.

De Groot, N. (23 oktober 2015). *Angst mag je uiten, maar er is een grens* . AD.

Dekker, M. (16 december 2015). *Geldermalsen wilde bedrijven, maar krijgt nu asielzoekers*  
NRC Handelsblad.

Dekker, M. (17 december 2015). *Rellen Geldermalsen van eigen makelij*. NRC Handelsblad.

Driessen, D. (19 december 2015). *Slachtoffer van ME te gewond voor aangifte*. Telegraaf.

Du Pré, R. (24 oktober 2015). *Meer dan woorden*. Volkskrant.

Du Pré, R. (30 oktober 2015). *Een vluchtige brief* Volkskrant.

Endedijk, B. (18 december 2015). *Ze zijn welkom, maar niet zo veel* NRC Handelsblad.

Geelen, J. (31 oktober 2015). *Nuance* Volkskrant.

Geuze, S. (14 november 2015). *'Willen we dan massa's zwervers in ons land?* AD.



Geuze, S. (23 oktober 2015). *Bedreigd om genuanceerd geluid* Volkskrant.

Graafland, K. (2 februari 2016) *'Elke ochtend kijk ik naar een bijzondere planetendans'* AD.

Hoedeman, J. (22 december 2015). *Wilders: Politiek kan de rambam krijgen* AD.

Huygen, M. (23 januari 2016) *Feiten en cijfers helpen niet, de gemeente moet wel duiden*. NRC Handelsblad.

Jansen, J. (14 januari 2016). *Dode varkens bij gepland azc*. Telegraaf.

Jansen, J. (17 december 2015). *Grof geweld tegen komst mega-azc* . Telegraaf.

Jansen, J. (19 januari 2016). *Asielprotest Heesch wordt zwijnenstal*. Telegraaf.

Kamerman, S. (2 januari 2016). *Hoe doe ik iets voor een vluchteling?* . NRC Handelsblad.

Kamerman, S. (23 november 2015). *Wethouder weg na ruzie met dorpsvlogger*. NRC Handelsblad.

Kamerman, S. (9 november 2015). *Spandoeken oké, maar geweld - dat niet*. NRC Handelsblad

Molenaars, M. (22 oktober 2015). *Rumoerig Steenberggen zegt nee tegen een azc*. AD.

NRC Handelsblad (23 oktober 2015). *Zwijg als je tegen me spreekt - dat kan de regel niet zijn*;  
NRC Handelsblad. (14 januari 2016). *Kadavers Protest tegen asielzoekerscentrum*

NRC Handelsblad. (19 januari 2016). *Confrontatie Protest tegen komst azc in Heesch*

NRC Handelsblad. (22 december 2015). *Noodopvang in de Droomgaard: 'Zijn ze er al?'*

NRC Handelsblad. (23 december 2015). *Na rellen Geldermalsen krijgt voorlopig geen  
asielzoekerscentrum*

Potter, F. (12 december 2015). *Geldermalsen wil groot azc*. Telegraaf.

Roosendaal, M. (23 oktober 2015). *'Beland ik op straat?'*; Telegraaf.

Rosman, C. (17 december 2015). *'Niet weer tienduizenden asielzoekers in de bijstand'* AD.

Rosman, C. (22 december 2015). *'Er wordt echt gebuffeld'* AD.

Rosman, C. (23 januari 2016) *De volkswoede moet getemd, maar hoe?* AD.

Rosman, C. (24 december 2015). *Geldermalsen vertilde zich aan asielzoekerscentrum* AD.

Schelfaut, S. (23 oktober 2015). *'Ik zag de zwartste kant van Steenbergen'*. AD.

Schreuder, A. (22 oktober 2015). *Landverraders, klinkt het in Steenbergen* . NRC Handelsblad.

Schreuder, A. (27 november 2015). *Lokale politiek luistert naar burgers die schreeuwen*.  
NRC Handelsblad.

Singeling, L. & Stoffelen, A. (21 januari 2016). *Kan Nederland de komst van nog meer migranten aan?* Volkskrant.

Singeling, L. & Stoker, E. (23 januari 2016). *Protest tegen asielzoekers wordt groter en grimmiger*. Volkskrant.

Sommer, M. (28 november 2015). *Verdiep je dan écht in Henk en Ingrid*. Volkskrant.

Sterkman, J. (18 december 2015). *Bewoners wijzen naargemeente* . Telegraaf.

Sterkman, J. (24 december 2015). *'Rellen tegen azc loont'* . Telegraaf.

Tweede Kamer. (17 december 2015). Kamerstuk 29754-349.

Tweede Kamer. (17 december 2015). *Regeling van werkzaamheden*. TK39-15.

Tweede Kamer. (17 december 2015). *VAO Preventie radicalisering*. TK39-19.

Tweede Kamer. (18 december 2015). *Handeling 2015Z25031*

Tweede Kamer. (22 december 2015). Kamerstuk 28684-458

Tweede Kamer. (23 december 2015). Kamerstuk 19637-2112.

Tweede Kamer. (12 januari 2016). *Regeling van werkzaamheden*. TK40-8.

Tweede Kamer. (15 januari 2016). Kamerstuk 19637-2118.

Tweede Kamer. (18 januari 2016). *Aanhangsel van de Handelingen*. 1179

Tweede Kamer. (19 januari 2016). Handeling 20152016-43-22

Tweede Kamer. (19 januari 2016). Kamerstuk. 19637-2168.

Tweede Kamer. (20 januari 2016). Aanhangsel van de Handelingen. 1526

Tweede Kamer. (4 februari 2016). Kamerstuk. 19637-2178.

Tweede Kamer. (11 februari 2016). Handeling 20152016-54-12

Tweede Kamer. (13 maart 2016). Handeling 2016D13149

Tweede Kamer. (30 maart 2016). Kamerstuk 29628-625

Telegraaf.. (18 december 2015).. *'Luister naar bevolking'*

Telegraaf.. (20 januari 2016). *geachte lezer,*

Telegraaf..(23 oktober 2015). *Extreemrechts reist inspraakavonden af;*

Telegraaf. (23 oktober 2015). *Geen reltoeristen*

Telegraaf. (26 november 2015). *Geen asielopvang in Steenbergen*

Telegraaf. (28 januari 2016) *Maak een einde aan handje klap*

Ten Broeke, A. (6 november 2015). *Waar komt die hetze vandaan?* Volkskrant.

Terpstra, M. (12 december 2015). *Geldermalsen krijgt groot azc.* AD.

Van Der Wal, C. (17 december 2015). *Al na derde inspreker gaat het helemaal los bij raadhuis*  
AD.

Van Der Wal, C. (17 december 2015). *Veldslag om azc in Geldermalsen* AD.

Van Der Wal, C. (5 december 2015). *'We moeten improviseren'* AD.

Van Der Wal, C. (6 november 2015). *Iedereen is welkom ...zeggen ze nu in Kollum* AD.

Van der Walle, E. (22 december 2015). *Wilders blijft doortwitteren: 'Kom in verzet'* NRC  
Handelsblad.

Van Duin, J. (26 januari 2016) *Heesch blijft kalm*. Telegraaf.

Van Duin, J. (26 november 2015). *Asielzoekerscentrum in Steenbergen afgeblazen*. Telegraaf.

Van Erp, P. (14 januari 2016). *Dode big als radicaal azc-protest in teleurgesteld Heesch*  
AD.

Van Mersbergen, S. (23 oktober 2015). *Democratie? Alleen hardste schreeuwers zijn te horen*  
AD.

Van Mersbergen, S. (27 november 2015). *Wie won er in Steenbergen: schreeuwers of  
democratie?*. AD.

Van Zon, H. (18 december 2015). *Harde aanpak na rellen Geldermalsen*. AD.

Van Zon, H. (24 december 2015). *Beroep op onze gastvrijheid schept verplichtingen*. AD.

Van Zon, H. (28 november 2015). *bij psychiater Jan Swinkels*. AD.

Vermeulen, M. (24 oktober 2015). *U bent niet te peilen*. Volkskrant.

Versteegh, K. (18 december 2015). *Waarom van die grote opvangcentra?*. NRC Handelsblad.

Versteegh, K. (24 december 2015). *Geldermalsen capituleert niet: nieuw azc-plan*. NRC  
Handelsblad.

Visser, J. (24 december 2015). *Geweld kan dus wel degelijk lonen*. Volkskrant.

Visser, J. (24 oktober 2015). *Meer dan woorden*. Volkskrant.

Visser, J. (29 oktober 2015). *Steenbergen mort al veel langer* Volkskrant.

Volkskrant. (20 januari 2016) *Inwoners van Heesch zijn verwend*

Volkskrant. (24 oktober 2015). *Zorgen*.

Volkskrant. (26 november 2015). *In Steenbergen schelden ook de bestuurders als hooligans*

Volkskrant. (4 november 2015). *Steenbergen: max. 300 vluchtelingen*

Vriesema, I. (4 december 2015). *Asielopvang - je hoeft het gedonder niet op te zoeken*. NRC Handelsblad.

Wagendorp, B. (22 december 2015). *Rambam*. Volkskrant.

Wesselink, M. (18 december 2015). *'ME bleef maar door slaan'*; Telegraaf.

## Bijlage

	<b>Theoretische definitie</b>	<b>Toegepaste definitie</b>	<b>Voorbeeld artikelen en uitspraken</b>
<b>Conflictframe</b>	Als in het bericht beschreven wordt of er confrontaties of discussies waren tussen bepaalde individuen of groepen.	Beschrijving van asielconflict, zoals rellen, protesten en demonstraties	Grof geweld tegen komst mega-azc
<b>Human interestframe</b>	Wordt gebruikt wanneer beschreven wordt dat kwesties direct de belangen van individuen of groepen raakt.	Komst AZC raakt inwoners persoonlijk of zakelijk	Slachtoffer van ME te gewond voor aangifte
<b>Probleemdefinitie</b>	Wordt gebruikt als de oorzaak van een probleem of kwestie wordt benoemd.	Oorzaak van azc-problematiek wordt beschreven;	Waarom van die grote opvangcentra?
<b>Verantwoordelijkheidframe</b>	Als wordt gezegd welke persoon of groep verantwoordelijk is voor een bepaald probleem of oplossing.	Direct verantwoordelijke voor rellen/problemen wordt beschreven	Door wie sloeg hier de vlam in de pan?
<b>Morele evaluatie</b>	In boodschappen waarin een ethische of normatieve norm van goed of fout wordt beschreven.	Actor beschrijft mening over rellen/problemen of komst azc	Harde aanpak nodig rellen Geldermalsen
<b>Consequence assessmentframe</b>	Wordt gehanteerd als bepaalde resultaten of gevolgen worden gelinkt aan een kwestie.	Beschrijving van gevolgen of resultaten naar aanleiding van rellen of komst azc	Als het azc er is, kan driekwart ermee leven

Tabel 3: Coderingschema second level agenda-building